Institutul Naţional de Cercetări Economice

TENDINŢE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 31 (trim. III) 2018

ISSN 1857-3126

Chişinău

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:
Alexandru Stratan, Alina Ianioglo, Alexandru Ceban, Olga Timofei, Corina Gribincea, Tatiana Iaţişin, Alexandra Novac, Tatiana Colesnicova

Echipa ***TEM*** este recunoscătoare pentru cooperare instituţiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanţelor, Banca Naţională a Moldovei, Biroul Naţional de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informaţie din această publicaţie nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a INCE.

© Institutul Naţional de Cercetări Economice al AŞM

Pentru informaţii adiţionale Vă rugăm să ne contactaţi:

Institutul Naţional de Cercetări Economice
2064, RM, Chişinău, Str. Ion Creangă, 45
Tel: (+373 22) 50-11-00, Fax: (+373 22) 74-37-94
e-mail: info@ince.md, web site: www.ince.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice şi sociale din Republica Moldova 10

Rezumatul ediţiei 14

Capitolul I. PRODUCŢIA 19

Capitolul II. PREŢURI, RATE DE SCHIMB ŞI POLITICA MONETARĂ 28

Capitolul III. FINANŢE 36

Capitolul IV. SECTORUL EXTERN 52

Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI 61

Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL 64

ANEXE STATISTICE 74

DATE GENERALE

Denumirea oficială	**REPUBLICA MOLDOVA**
Capitala	**Chişinău**
Preşedinte	**Igor Dodon**
Preşedintele Parlamentului	**Adrian Candu**
Prim-ministru	**Pavel Filip**
Parlamentul Republicii Moldova	**101 deputaţi:** **Partidul Democrat din Moldova – 42,** **Partidul Socialiştilor din Republica Moldova – 24,** **Partidul Liberal – 9,** **Grupul Parlamentar Popular European – 9,** **Partidul Comuniştilor din Republica Moldova – 6,** **Partidul Liberal Democrat din Moldova – 5,** **Deputaţi neafiliaţi – 6.**
Obţinerea independenţei	**27 august 1991**
Suprafaţa	**33,8 mii km²**
Unităţi administrative	**32 raioane, 13 municipii, UTA Găgăuzia, Unităţile administrative-teritoriale din stînga Nistrului**
Populaţia stabilită	**3547,5 mii locuitori (la începutul anului 2018)**
Principalele religii	**ortodoxă (93,34%), protestantă (1,98%), creştină de rit vechi (0,15%), catolică (0,14%), etc.**
Moneda naţională	**Leu moldovenesc** **(cursul mediu de schimb, trimestrul III, 2018:** **1 USD = 16,7 MDL; 1 EUR = 19,4 MDL)**

ABREVIERI

ACECL	-	Acordul Central European al Comerţului Liber
ACR	-	Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	-	Acordul General asupra Comerţului cu Servicii
AHPCC	-	Analiza hazardului şi punctul critic de control
AID	-	Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare
ALSAC	-	Acord de Liber Schimb Aprofundat şi Cuprinzător
ATP	-	Preferinţe Comerciale Autonome
APC	-	Acordul de Parteneriat şi Cooperare
BERD	-	Banca Europeană pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare
BIM	-	Biroul Internaţional al Muncii
BMA	-	Biroul Migraţie şi Azil
BNM	-	Banca Naţională a Moldovei
BPN	-	Bugetul Public Naţional
BNS	-	Biroul Naţional de Statistică
BPA	-	Bune practici agricole
BTC	-	Bariere Tehnice în Comerţ
CBN	-	Certificatele Băncii Naţionale
CE	-	Comisia Europeană
CFA	-	Consumul Final al Autorităţilor Publice
CFP	-	Consumul Final al Populaţiei
CNPF	-	Comisia Naţională a Pieţei Financiare
CNT	-	Capital Normativ Total
CPE	-	Coeficientul Protecţiei Efective
CSCI	-	Clasificatorul Standard de Comerţ Internaţional
CSI	-	Comunitatea Statelor Independente
CT	-	Contingent Tarifar
DPI	-	Drepturile Proprietăţii Intelectuale
DST	-	Drepturi Speciale de Tragere
EAD	-	Echivalent ad-valorem
FMI	-	Fondul Monetar Internaţional
INCE	-	Institutul Naţional de Cercetări Economice

IHH	-	Indicele Herfendahl-Hirschman
IMM	-	Întreprinderi Mici şi Mijlocii
IPC	-	Indicele Preţurilor de Consum
IPP	-	Indicele Preţului de Producţie
IPPI	-	Indicele Preţurilor Producţiei Industriale
ISD	-	Investiţii Străine Directe
IVF	-	Indicele Volumului Fizic
IVU	-	Indicele Valorii Unitare
MAIA	-	Ministerul Agriculturii şi Industriei Alimentare
MAIB	-	Moldova Agroindbank
MDL	-	Leu Moldovenesc
MF	-	Ministerul Finanţelor
MSF	-	Măsuri sanitare şi fitosanitare
NCMF	-	Naţiunea cea mai Favorizată
NEER	-	Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	-	Coeficientul Protecţiei Nominale
OCEMN	-	Organizaţia Cooperării Economice a Mării Negre
ODIMM	-	Organizaţia pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici şi Mijlocii
OIM	-	Organizaţia Internaţională a Migraţiei
OMC	-	Organizaţia Mondială a Comerţului
ONU	-	Organizaţia Naţiunilor Unite
PIB	-	Produsul Intern Brut
RC	-	Rata de concentrare
REER	-	Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	-	Sistemul Generalizat de Preferinţe
TEM	-	Tendinţe în Economia Moldovei
TN	-	Transnistria
TVA	-	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	-	Uniunea Europeană
USD	-	Dolar SUA
UTA	-	Unitate teritorial-administrativă
VAB	-	Valoare Adăugată Brută
VMS	-	Valorile Mobiliare de Stat

TABELE

Tabelul 1.1. Activitatea sectorului industrial în ianuarie-septembrie 2018 21

Tabelul 1.2. Principalele timpuri ale producţiei animaliere, ianuarie-septembrie 2018, % 23

Tabelul 1.3. Structura investiţiilor în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2018 24

Tabelul 1.4. Structura investiţiilor în active imobilizate pe surse de finanţare în perioada ianuarie-septembrie 2018 24

Tabelul 1.5. Volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie-septembrie 2018 25

Tabelul 1.6. Numărul de pasageri transportaţi pe moduri de transport public ianuarie-septembrie 2018 25

Tabelul 1.7. Turişti şi excursionişti participanţi la turismul organizat prin intermediul agenţiilor de turism şi a turoperatorilor 26

Tabel 2.2.1. Activitatea BNM pe piaţa valutară interbancară în perioada ianuarie 2017 – septembrie 2018 34

Tabelul 4.1. Evoluţia schimbărilor comerciale în ianuarie-septembrie 2016-2017, mil. dolari 56

Tabelul 5.1. Indicii de creştere a numărului de întreprinderi înregistrate şi radiate în T I 2011-2018 faţă de perioada similară a anului precedent, % 61

Tabelul 5.2. Date privind numărul mediu de salariaţi în întreprinderile sectorului businessului mic, inclusiv întreprinderile mici şi micro (fără persoanele fizice) din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în ianuarie-martie 2018 63

Tabelul 6.1. Minimul de existenţă în medie pe o persoană în Regiunea din partea stângă a Nistrului în ianuarie-iunie 2018, ruble pe lună 72

BOXE

Boxa 3.1. Noul sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar 43

Boxa 6.1. Salarii mai mari pentru cadrele didactice şi suplimente pentru angajaţii grădiniţelor 67

Boxa 6.2. Programul "Prima Casă 3" 70

Boxa 6.3. Tarife mai mici pentru distribuţia energiei electrice 70

FIGURI

Figura 1.1. Evoluţia PIB în ianuarie-septembrie 2009-2018, % 19
Figura 1.2. Contribuţia componentelor de resurse la formarea PIB în T.III 2018 şi la creşterea acestuia faţă de T.III 2017, % 20
Figura 1.3. Contribuţia componentelor de utilizări la formarea PIB în T.III 2018 şi la creşterea acestuia faţă de T.III 2017, % 20
Figura 1.4. Indicii producţiei industriale în ianuarie-septembrie 2009-2018,% 21
Figura 1.5. Evoluţia volumului producţiei agricole în ianuarie-septembrie 2009-2018, % 22
Figura 1.6. Indicele roadei medii la hectar la principalele culturi agricole în primele 9 luni ale anului 2018, faţă de perioada similară a anului precedent, % 23
Figura 1.7. Dinamica anuală a indicelui producţiei industriale, ianuarie-septembrie 2009 -2018 (%) 27
Figura 2.1.1. Ritmul anual de creştere a IPC şi a componentelor sale, % 28
Figura 2.1.2. Ritmul anual de creştere al IPC şi inflaţiei de bază, % 29
Figura 2.1.3. Ritmul anual de creştere a preţurilor producţiei industriale şi a componentelor sale, % 30
Figura 2.1.4. Ritmul anual de creştere a preţurilor producătorilor în construcţii, % 30
Figura 2.1.5. Evoluţia preţurilor produselor agricole, % (f.p.s.a.p.) 31
Figura 2.1.6. Evoluţia cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD şi EURO 32
Figura 2.2.1. Evoluţia ratelor la instrumentele de politică monetară ale BNM 33
Figura 2.2.2. Evoluţia activelor oficiale de rezervă şi volumului de valută procurată de BNM de pe piaţa interbancară a Republicii Moldova 34
Figura 2.2.3. Structura masei monetare M3 35
Figura 3.1.1. Structura veniturilor în BPN* în 9 luni 2018, % 36
Figura 3.1.2. Evoluţia structurii veniturilor curente în BPN, mil. MDL 37
Figura 3.1.3. Structura veniturilor curente în BPN la 30.09.2018, mil. MDL 38
Figura 3.1.4. Structura cheltuielilor executate din BPN la 30.09.2018, % 39
Figura 3.1.5. Soldul Bugetului Public Naţional, mil. MDL 39
Figura 3.1.6. Structura datoriei sectorului public în perioada 2017-2018, mil. MDL 40
Figura 3.1.7. Structura datoriei sectorului public în perioada 2017-2018, mil. MDL 40
Figura 3.1.8. Raportul tipurilor de datorii de stat faţă de PIB, % 41
Figura 3.2.1. Evoluţia activelor bancare 46
Figura 3.2.2. Evoluţia calităţii capitalului bancar 47
Figura 3.2.3. Nivelul lichidităţii sectorului bancar la 30.09.2018 48
Figura 3.2.4. Evoluţia creditelor neperformante în sectorul bancar 48

Figura 3.2.5. Evoluţia marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite şi la credite noi atrase în MDL, % 49
Figura 3.2.6. Evoluţia depozitelor atrase de bănci în I trimestru 2016, mil. MDL 49
Figura 3.2.7. Evoluţia creditelor după valuta în care sunt acordate şi categoria debitorilor 50
Figura 3.2.8. Evoluţia rentabilităţii şi profitabilităţii bancare în 2017-2018 50
Figura 4.1. Investiţiile directe, pasive, componentele de bază, stoc la 30.09.2018, mil. dolari 53
Figura 4.2. Investiţiile directe, pasive, capital propriu acumulat la 30.09.2018, pe activităţi economice, % 54
Figura 4.3. Transferuri de mijloace băneşti din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2011-2018, mil. dolari SUA 54
Figura 4.4. Transferuri de mijloace băneşti din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova, conform provenienţei geografice în septembrie 2018, % 55
Figura 4.5. Structura exportului pe grupe de ţări pentru perioada ianuarie-iunie, % 57
Figura 4.6. Structura importurilor pe grupe de ţări pentru perioada ianuarie-iunie, % 58
Figura 4.7. Evoluţia valorii comerţului exterior al regiunii Transnistrene, în perioada ianuarie-septembrie, anul 2017 - 2018, mil. dolari 59
Figura 4.8. Structura comerţului exterior pe grupe de ţări pentru perioada ianuarie-septembrie, 2017-2018, mil. dolari 59
Figura 5.1. Evoluţia numărului de întreprinderi înregistrate şi radiate în T I 2010-2018, unit 61
Figura 5.2. Dinamica numărului net de întreprinderi create în Registrul de Stat, T I 2011-2018 62
Figura 6.1. Mişcarea naturală a populaţiei în T III în anii 2010-2018 64
Figura 6.2. Evoluţiile numărului populaţiei ocupate, al şomerilor şi a ratelor de ocupare şi a şomajului populaţiei de 15 ani şi peste, în T III din anii 2014-2018 65
Figura 6.3. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar şi în cel real în perioada T I 2017– TIII 2018, MDL 66
Figura 6.4. Evoluţia veniturilor disponibile ale populaţiei, valoarea nominală şi ritmuri de creştere, pe trimestre, T I 2015 – T III 2018 68
Figura 6.5. Evoluţia cheltuielilor de consum, valoarea nominală şi ritmuri de creştere, pe trimestre, T I 2015 – T III 2018 69

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ŞI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Trimestrul III al anului 2018 a fost marcat de o serie de evenimente importante atât de ordin politic, cât şi economic şi social.

4 iulie

Guvernul a aprobat semnarea Acordului de împrumut dintre Republica Moldova şi Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, în valoare de 12 mil. EUR. Resursele financiare vor fi utilizate pentru achiziţionare a 35 de ambulanţe de tip „C" (ambulanţe terapie intensivă) şi 133 de tip „B" (ambulanţe de prim ajutor). Astfel, parcul de ambulanţe al Centrului Naţional de Asistenţă Medicală Urgentă Prespitalicească va fi reînnoit cu 168 de ambulanţe, ce va contribui la creşterea capacităţii de intervenţie a Serviciului de Asistenţă Medicală Urgentă şi va spori calitatea şi rapiditatea serviciilor medicale acordate pacienţilor, inclusiv în sate.

9 iulie

Cu suportul Băncii Mondiale a fost lansat ghişeul unic de eliberare şi gestionare a actelor permisive. Astfel, întreprinzătorii pot solicita online 29 de acte permisive din cele 150. Noua soluţie digital va facilita procesul de eliberare a documentelor, atât pentru antreprenori, cât şi pentru autorităţile publice emitente. Ghişeul unic electronic este accesibil pe portalul servicii.gov.md, unde solicitanţii pot depune cererea online, semna electronic documentele şi achita online taxele pentru obţinerea actelor permisive. Bazele de date ale 30 de instituţii publice vor fi conectate la acest sistem.

11 iulie

Cabinetul de miniştri a aprobat conceptul tehnic al Sistemului Informaţional Automatizat „Registrul de stat al achiziţiilor publice – MTender". Datorită organizării online, achiziţiile publice vor deveni mai simple, mai eficiente şi mai transparente. Utilizarea platformei MTender va permite reducerea cheltuielilor guvernamentale cu până la 30%, iar ofertanţii vor cheltui cu 150 – 1200 MDL mai puţin pentru o procedură de achiziţie publică.

11 iulie

Guvernul a aprobat ratificarea a două Acorduri de împrumut pentru interconectarea reţelelor de energie electrică dintre Republica Moldova şi România. Împrumuturile de la Banca Europeană pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (BERD) şi Banca Europeană de Investiţii (BEI) sunt în valoare de câte 80 mil. EUR fiecare. Resursele finaciare sunt destinate pentru realizarea proiectului „Construcţia, echiparea şi punerea în funcţiune a interconectării electrice dintre Republica Moldova şi România", ce corespunde măsurilor stipulate în Strategia Energetică 2030 şi angajamentelor asumate de Republica Moldova în cadrul Comunităţii Energetice. Costul estimat al proiectului este de 270 mil. EUR, din care împrumuturile a câte 80 mil. EUR de la BERD şi BEI, finanţarea din partea Băncii Mondiale – 70 mil. EUR şi grantul UE – 40 mil. EUR.

13 iulie

Legislativul a ratificat Acordul de Finanţare dintre Republica Moldova şi Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare privind „Programul de guvernanţă economică pentru Republica Moldova (DPO-3)", semnat la Chişinău la 11 iulie curent. Programul DPO-3 reprezintă componentă cheie a

Parteneriatului Strategic pentru anii 2018-2021. Acordul prevede oferirea unui suport bugetar ţării noastre – împrumut în valoare de 24,9 mil. EUR (echivalentul a 30 mil. USD), care a fost aprobat de Consiliul de Directori ai Băncii Mondiale la 5 iulie 2018. Resursele financiare sunt menite să susţină eforturile de reducere a riscurilor fiscale şi de armonizare a condiţiilor de dezvoltare a sectorului privat, pentru asigurarea stabilităţii macroeconomice şi stimularea creşterii economice.

13 iulie

Strategia de dezvoltare a pieţei financiare nebancare pe anii 2018-2022 şi Planul de acţiuni aferent implementării acesteia au fost aprobate în şedinţa plenară a Parlamentului. Documentul, susţinut de 55 de deputaţi din cei prezenţi, punctează dezvoltarea pieţei financiare nebancare pentru următorii 5 ani şi prevede politici clare de acţiune, care cuprind peste 60 de măsuri, care derivă din angajamentele asumate de Republica Moldova prin Acordul de Asociere cu UE. Finanţarea acţiunilor prevăzute în Strategie va fi efectuată din contul bugetului CNPF şi asistenţei tehnice.

19 iulie

Codul administrativ al Republicii Moldova, care va defini modul de funcţionare a instituţiilor şi autorităţilor administraţiei publice, a fost votat de plenul Parlamentului în lectură finală. Noul Cod are drept scop sistematizarea tuturor reglementărilor legale referitoare la procedura administrativă şi celor referitoare la contenciosul administrativ într-un singur act legislativ în vederea asigurării clarităţii, coerenţei şi accesibilităţii. Codul administrativ urmează să intre în vigoare la 1 aprilie 2019.

19 iulie

Parlamentul a aprobat Strategia naţională de apărare şi Planul de acţiuni privind implementarea acesteia pentru anii 2018-2021. Strategia reprezintă un document de politici care stabileşte modalitatea de realizare a funcţiilor instituţiilor statului în scopul asigurării apărării naţionale. În acelaşi timp, aceasta presupune consolidarea, dezvoltarea şi modernizarea sistemului naţional de apărare.

25 iulie

Guvernul a aprobat iniţierea negocierilor asupra Acordului de finanţare dintre Guvernul Republicii Moldova şi Comisia Europeană cu privire la consolidarea potenţialului de creştere al republicii printr-un mediu economic transparent, eficient şi competitiv. Acordul prevede oferirea a 12 mil. EUR prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate, alte 250 mii EUR sunt prevăzute în cadrul Programului Anual de Acţiuni 2017 al UE. Banii vor fi utilizaţi pentru măsuri care vizează aplicarea echitabilă a legislaţiei comerciale, gestionarea eficientă a activelor statului şi a investiţiilor publice, consolidarea protecţiei drepturilor investitorilor, promovarea reformelor în supravegherea sectorului financiar.

26 iulie

Proiectul noului Cod al serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova a fost votat în lectură finală, fiind susţinut de 56 de deputaţi din cei prezenţi la şedinţa plenară. Documentul are drept scop ajustarea legislaţiei naţionale în domeniul mass-media la cea europeană şi prevede un şir de noi reglementări privind principiile de comunicare audiovizuală, în temeiul cărora trebuie să activeze toţi furnizorii de servicii media, inclusiv: libertatea de exprimare, asigurarea informării corecte, protejarea spaţiului audiovizual naţional, transparenţa proprietăţii, protecţia jurnaliştilor, dreptul la replică etc.

26 iulie

Parlamentul a aprobat în ultima lectură pachetul legislativ pentru reforma fiscală. Acesta prevede stimularea mediului de afaceri, creşterea veniturilor populaţiei, reducerea economiei tenebre, a salariilor în plic, a evaziunii fiscale şi a veniturilor nedeclarate. Pachetul adoptat prevede: reducerea impozitului pe venit pentru persoane fizice de la 18% la 12%, prin stabilirea unei cote unice; reducerea contribuţiei angajatorului la Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat de la 23% la 18% (se referă exclusiv la sectorul corporativ); dublarea scutirii personale, de la 11 280 de lei la 24 000 de lei, ş.a acţiuni. Pachetul legislativ urmează să intre în vigoare la data de 1 octombrie 2018.

27 iulie

Comitetul executiv al Băncii Naţionale a Moldovei a adoptat menţinerea ratei de bază aplicată la principalele operaţiuni de politică monetară pe termen scurt la nivelul actual de 6.5% anual. Se menţin ratele de dobândă la creditele overnight la nivelul actual de 9.5% anual şi la depozitele overnight la nivelul actual de 3.5% anual. De asemenea se menţin norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldoveneşti şi în valută neconvertibilă la nivelul actual de 40.0% din baza de calcul şi norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în valută liber convertibilă la nivelul actual de 14.0% din baza de calcul.

31 iulie

Depozitarul central unic al valorilor mobiliare (DCU) şi-a început activitatea. Noua instituţie este responsabilă de înregistrarea, evidenţa şi decontarea valorilor mobiliare emise de entităţile din Republica Moldova. Constituirea DCU este una din reformele-cheie ale pieţei financiare din Republica Moldova, realizată în cadrul programului cu Fondul Monetar Internaţional cu sprijinul acordat de Agenţia Statelor Unite pentru Dezvoltarea Internaţională (USAID).

1 august

Guvernul a aprobat Programul Diaspora Acasă Reuşeşte „DAR 1+3" prevăzut pentru perioada 2019-2025, prin intermediul căruia, moldovenii din diasporă sunt încurajaţi să investească în dezvoltarea localităţilor de origine. Programul presupune susţinerea proiectelor de infra-structură, agricole, de protecţie a mediului, de eficienţă energetică, dar şi de promovare a turismului rural. De asemenea, vor fi eligibile proiecte educaţionale, dar şi de protecţie socială, inclusiv de deschidere a centrelor medicale sau a cantinelor sociale. Condiţia de bază pentru obţinerea finanţării în cadrul Programului „DAR 1+3" este ca şi beneficiarul să aibă o contribuţie financiară, dar şi să fie susţinut de autorităţile locale şi de un partener de dezvoltare sau donator.

4 septembrie

Comitetul executiv al Băncii Naţionale a Moldovei a adoptat menţinerea ratei de bază aplicată la principalele operaţiuni de politică monetară pe termen scurt la nivelul actual de 6.5% anual. Se menţin ratele de dobândă la creditele overnight la nivelul actual de 9.5% anual şi la depozitele overnight la nivelul actual de 3.5% anual. În acelaşi timp, a fost adoptată majorarea normei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldoveneşti şi în valută neconvertibilă cu 2,5 p.p., fiind stabilită în mărime de 42,5% din baza de calcul. Norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în valută liber convertibilă se menţine la nivelul actual de 14.0% din baza de calcul.

24 septembrie

Cabinetul de miniştri a aprobat iniţierea negocierilor şi semnarea amendamentului nr. 2 la Contractul de Finanţare dintre Republica Moldova şi Banca de Investiţii pentru realizarea Proiectului „Livada Moldovei", semnat în 2014. Noul amendament al contractului prevede

extinderea listei activităţilor investiţionale eligibile spre finanţare. Astfel, micii producători, companiile start-up, dar şi întreprinderile mici şi mijlocii din sectorul agricol vor avea acces la resursele financiare oferite de Banca Europeană de Investiţii (BEI). Proiectul „Livada Moldovei" prevede acordarea de către BEI a unui împrumut în valoare de 120 mil. EUR, prin intermediul căruia producătorii pot beneficia de sprijin financiar. Banii pot fi accesaţi prin operaţiuni de creditare sau prin intermediul companiilor de leasing. Costul total al fiecărui sub-proiect nu poate depăşi 5 mil. EUR.

24 septembrie

Cabinetul de miniştri a aprobat Strategia de dezvoltare a industriei tehnologiei informaţiei şi a ecosistemului pentru inovare digitală pe anii 2018-2023 şi Planul de acţiuni privind implementarea acesteia. Documentul prevede crearea unui mediu de afaceri IT competitiv, dezvoltarea capitalului uman în domeniul TIC, sporirea inovaţiilor şi a investiţiilor în sector, precum şi creşterea exporturilor de produse şi servicii IT. Totodată, vor fi create reţele de hub-uri antreprenoriale în baza Centrelor de excelenţă TIC şi incubatoare de afaceri. Implementarea Strategiei va costa estimativ 240 mil. MDL, resursele financiare vor fi alocate în mare parte de către comunitatea de afaceri şi partenerii de dezvoltare.

REZUMATUL EDIŢIEI

Producţia

În perioada ianuarie-septembrie a anului 2018, ***produsul intern brut*** a constituit în valori nominale 139145 mil. MDL în preţuri curente de piaţă, astfel înregistrând o creştere în termeni reali cu 4,0% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017. Activităţile principale ce au favorizat la sporirea PIB-ului în perioada respectivă sunt comerţul cu ridicata şi cu amănuntul; întreţinerea şi repararea autovehiculelor şi a motocicletelor; transport şi depozitare; activităţi de cazare şi alimentaţie publică (+1,2%), construcţiile (+1,2%), industria extractivă şi industria prelucrătoare; producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat; distribuţia apei; salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare (+0,8%).

În primele nouă luni ale anului 2018 ***industria*** înregistrează o creştere cu 6,0% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Faptul dat se datorează creşterii producţiei în cadrul industriei extractive cu 11,2% f.p.s.a.p., industriei prelucrătoare cu 5,8% f.p.s.a.p. şi producţiei şi furnizării de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat – cu o creştere de 5,9% f.p.s.a.p.

Producţia globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile pentru perioada ianuarie-septembrie 2018 a însumat 22340 mil. MDL (în preţuri curente), ceea ce a marcat o creştere cu 0,2% (în preţuri comparabile) faţă de perioada similară a anului precedent. Rezultatul obţinut se datorează în mare parte producţiei animaliere, care în perioada respectivă a sporit cu 1,0% f.p.s.a.p., pe când producţia vegetală în aceeaşi perioadă a marcat o reducere cu 0,2%.

În perioada ianuarie-septembrie 2018 ***volumul de mărfuri transportate*** pe toate tipurile de transport a înregistrat o cantitate de 13,4 mil. tone. Acest volum este net superior celui din perioada similară a anului precedent cu 9,4%. Rezultatul obţinut se datorează transportării de mărfuri pe *cale rutieră,* ce a marcat o creştere cu 9,6% mai mare f.p.s.a.p., *cale feroviară* cu 9,0% f.p.s.a.p., *cale fluvială* cu 5,0% şi cea *aeriană* cu 25,1% faţă de ianuarie-septembrie 2017.

Investiţiile în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2018 au însumat cifra de 12898,9 mil. MDL (în preţuri curente), astfel înregistrând o creştere cu 13,5% (în preţuri comparabile) faţă de perioada similară a anului precedent. Această creştere se datorează în mare parte investiţiilor în imobilizări corporale, care au constituit 12666,9 mil. MDL sau cu 13,3% mai mult f.p.s.a.p. şi investiţiilor în imobilizări necorporale care au însumat 232,0 mil. MDL şi o creştere de 21,8% f.p.s.a.p.

Preţuri şi rate de schimb

Rata medie anuală a inflaţiei continuă să scadă fiind susţinută de cererea agregată modestă şi aprecierea monedei naţionale faţă de moneda unică europeană. În primele nouă luni ale anului 2018 IPC a coborât spre limita inferioară a intervalului asociat ţintei staţionare de 5 la sută (±1,5 puncte procentuale) şi a constituit 3,8%, ceea ce reprezintă o decelerare de 4p.p. faţă de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent.

În trimestrul III, 2018 ritmul de creştere a IPC a fost de 2,9%, diminuându-se faţă de aceeaşi perioadă a anului precedent cu 4,5 p.p. Pentru componentele IPC în lunile iulie-septembrie 2018 s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 5,9%, produse nealimentare – 2,9%, servicii – (-2,0%).

În trimestrul III al anului 2018 ***rata inflaţiei de bază*** a crescut cu ritmuri ce au devansat uşor dinamica IPC. Ritmul anual de creştere al inflaţiei de bază în perioada iulie-septembrie 2018 a

fost de 3,2% f.p.s.a.p., în scădere cu 1,7 p.p. faţă de nivelul atins pentru aceeaşi perioadă a anului precedent. În expresie lunară, ritmul de creştere a inflaţiei de bază a înregistrat următoarele majorări: în iulie – 3,4% şi în lunile august şi septembrie – 3,1% f.p.s.a.p.

În trimestrul II, 2018 creşteri neuniforme au înregistrat şi alţi indici ai preţurilor, care comparativ cu aceeaşi perioadă a anului precedent au avut următoarele evoluţii:

- ✓ indicele preţurilor producţiei industriale înregistrând valoarea de 0,6% f.p.s.a.p., este în scădere cu 2,9 p.p. faţă de valoarea atinsă în perioada similară a anului precedent;
- ✓ în sectorul construcţiilor preţurile 2,1 s-au majorat faţă de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 0,5 p.p. şi au constituit 2,6%.;
- ✓ preţurile producătorului la produsele agricole au scăzut cu 4,6% faţă de perioada similară a anului 2017;
- ✓ ritmul de creştere a preţurilor la combustibili pe piaţa naţională, a fost de 10% f.p.s.a.p., cu 2,8 p.p. peste nivelul înregistrat în perioada similară a anului 2017.

În trimestrul III, 2018 ***cursul mediu nominal de schimb*** faţă de principalele valute de referinţă a fost de 19,4 MDL/EUR şi 16,7 MDL/USD, apreciindu-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 7,7% faţă de moneda unică europeană şi cu 5,9% faţă de dolarul SUA.

Politica monetară

În trimestrul III, 2018 BNM a păstrat neschimbate valorile principalelor instrumente ale politicii monetare: rata dobânzii de politică monetară a fost menţinută la nivelul de 6,5 la sută, iar amplitudinea coridorului simetric format în jurul său de ratele dobânzilor la facilităţile permanente a rămas nemodificată (±3 puncte procentuale). În aşa mod rata dobânzii la creditele overnight a constituit 9,5% iar rata dobânzii la depozitele overnight – 3,5%.

Rata rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldoveneşti şi în valută neconvertibilă. În luna septembrie 2018, BNM a adoptat o nouă majorare a ratei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldoveneşti şi în valută neconvertibilă, care a crescut cu 2,5% şi constituie 42,5%.

Rezervele oficiale la sfârşitul trimestrului III 2018 s-au majorat cu 218 mil. USD faţă de sfârşitul anului precedent şi constituiau 3021,8 mil. USD, atingând o nouă valoare record pentru RM.

În trimestrul III, 2018 ***masa monetară*** îşi decelerează uşor ritmul de creştere, comparativ cu dinamica înregistrată în p.s.a.p. O contribuţie mai semnificativă la creşterea masei monetare, au avut-o, similar perioadelor anterioare, componentele agregatului monetar M1, în special depozitele la vedere în monedă naţională.

Finanţele publice

Veniturile totale ale Bugetului Public Naţional în 9 luni ale anului 2018 au constituit 42 645,4 mil. MDL, fiind în creştere cu 11,0% (sau 4 223,8 mil. MDL) faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017, veniturile Bugetului de Stat – 26 743,6 mil. MDL, veniturile Bugetului Asigurărilor Obligatorii de Asistenţă medicală – 5053,9 mil. MDL, Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat – 14 661,7 mil. MDL şi Bugetelor locale – 10 212,8 mil. MDL. Analiza structurii veniturilor nete ale BPN (fără transferurile între componentele bugetare) demonstrează ponderea considerabilă a încasărilor bugetului de stat – 62,71% din veniturile totale, precum şi a încasărilor bugetului asigurărilor sociale – 34,38%. Contribuţia mai mică s-a înregistrat la încasările bugetelor locale – 23,94% şi FAOAM – 11,85%.

Valoarea veniturilor provenite din impozite şi taxe în perioada nominalizată a înregistrat 27.713,8 mil. MDL (sau 64,99% din BPN), în creştere faţă de anul precedent cu 9,4% sau cu 2377,2 mil. MDL. Totodată, veniturile din granturi au constituit 209,6 mil. MDL, ce reprezintă o creştere de

38,5 mil. MDL sau 22,5% a veniturilor din granturi. Creşteri practic similare în indici relativi le-au avut veniturile din contribuţii de asigurări – 13,1% sau 1458,7 mil. MDL, constiituind 12.614,4 mil. MDL şi veniturile nefiscale – 19,9% sau 349,4 mil. MDL, constituind 2107,6 mil. MDL. Aportul cel mai mare la formarea venitului BPN le-au avut impozitele pe mărfuri şi servicii – 18.951,1 mil. MDL cu o creştere de 4,3% faţă aceeaşi perioadă a anului trecut (sau 32,95% din creşterea totală a veniturilor fiscale), din care TVA – 13.628,9 mil. MDL a acumulat 31,96% din veniturile BPN sau 48,8% din creşterea totală a veniturilor fiscale şi 27,46% din creşterea totală a veniturilor BPN, iar accizele, constituind 3.978,0 mil. MDL au o pondere de 9,33% în veniturile BNP în descreştere cu -364,3 mil.MDL sau 8,4% faţă de anul precedent, cea mai mare parte a reducerii, cca 73,43%, revenind accizelor la mărfurile importate.

Partea de ***cheltuieli a bugetului public naţional*** în 9 luni ale anului 2018 s-a realizat în valoare de 40.874,7 mil. MDL, reprezentând o creştere cu 3615,2 mil. MDL sau cu 9,7% faţă de aceeaşi perioadă a anului precedent. Cheltuielile efectuate în 9 luni ale anului 2018 au constituit pe următoarele componente ale BPN: bugetul de stat – 26 357,1 mil. MDL, bugetul asigurărilor sociale de stat – 14198,2 mil. MDL, fondurile asigurării obligatorii de asistenţă medicală – 4 732,3 mil. MDL, bugetele locale – 9613,7 mil.MDL. La finele lunii septembrie 2018, soldurile mijloacelor băneşti în conturile bugetului public naţional pentru începutul perioadei s-au mărit cu 1996,4 mil. MDL sau cu 41,8% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017şi au constituit 6.776,9 mil. MDL.

În acelaşi timp, soldul de mijloace băneşti la sfîrşitul perioadei s-a redus cu -527,9 mil. MDL sau cu 6,6% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017 şi a constituit -8.554,2 mil. MDL, determinând modificarea soldului de mijloace băneşti cu 55,4% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017, constituind -1799,9 mil. MDL, luând în considerare corectarea soldului de mijloace băneşti cu -22,6 mil. MDL. Soldul bugetar excedentar la 30 septembrie 2018 a constituit 1770,7 mil. MDL, înregistrând o creştere de 152,4% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017, în condiţiile creşterii veniturilor cu 11% şi a cheltuielilor şi activelor nefinanciare 9,7%.

La 30 septembrie 2018, ***soldul datoriei de stat*** a constituit 51561,9 mil. MDL, diminuîndu-se cu 98,5 mil. MDL sau cu 0,2% faţă de sfârşitul anului 2017, fiind influenţat de diminuarea soldului datoriei de stat externe cu 666,5 mil. MDL, însă, atenuat de majorarea soldului datoriei de stat interne cu 568,0 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul prognozat pentru anul 2018, ponderea datoriei de stat în PIB, la situaţia din 30 septembrie 2018, a constituit 26,9%, înregistrînd o diminuare în raport cu situaţia de la sfîrşitul anului 2017 cu 2,3 p.p.

Sectorul bancar

În primele nouă luni ale anului 2018 în sectorul bancar naţional au fost promovate mai multe reforme în scopul reformării, consolidării şi dezvoltării acestuia după principiile internaţionale de siguranţă, prudenţă şi transparenţă. Au fost realizate schimbări majore în structura acţionarilor din sectorul bancar şi în domeniul reglementării, prin implementarea rapoartelor COREP conform cerinţelor BASEL III. Cu toate aceste modificări, sectorul bancar naţional rămâne a fi şi în continuare unul supra capitalizat, supra lichid şi puţin funcţional, din cauza incluziunii financiare scăzute cu sectorul real, activităţii sale anemice pe piaţa produselor de finanţare a afacerilor şi contribuţiei din ce în ce mai joase la creşterea economică.

Caracteristic perioadei de referinţă este menţinerea tendinţei de creştere a activelor, depozitelor şi capitalului în sectorul bancar, ceea ce sporeşte capacitatea acestora de a face faţă riscurilor din activitate. Indicatorii prudenţiali rămân a fi foarte înalţi, în special acesta se referă la lichiditatea excesivă. ***Activitatea de creditare*** este robustă şi incertă, deşi unele progrese la acest capitol încep a se contura. Volumul creditelor neperformante conturează deja un trend descendent.

Sectorul extern

Soldul contului curent al balanţei de plăţi, în perioada ianuarie-septembrie 2018, a înregistrat un deficit de 836,49 mil. dolari, ce s-a aprofundat cu 63,2% faţă de ianuarie-septembrie 2017.

Soldul balanţei serviciilor, în perioada ianuarie-septembrie 2018, a înregistrat o creştere cu 37,7% până la 287,63 mil. dolari. Această creştere s-a datorat majorării *exporturilor de servicii* cu 22,6% şi a importurilor de servicii cu 18%.

Contul de capital în perioada ianuarie-septembrie 2018 a înregistrat un sold negativ de 28,98 mil. dolari (din care 12,05 mil. dolari în trimestrul III 2018) care a scăzut cu 76,5% faţă de perioada similară a anului 2017. Soldul contului de capital a fost determinat de ieşirile nete de capital înregistrate de sectorul privat (41,42 mil. dolari), în timp ce intrările de asistenţă din exterior primită de administraţia publică pentru finanţarea proiectelor investiţionale a constituit 12,44 mil. dolari.

Contul financiar a înregistrat intrări nete de capital în valoare de 724,12 mil. dolari, dintre care în trimestrul III 2018 – 281,43 mil. dolari, ca rezultat al majorării nete a pasivelor rezidenţilor faţă de nerezidenţi cu 421,28 mil. dolari ca urmare a tranzacţiilor efective, în timp ce activele financiare externe ale rezidenţilor au scăzut pe parcursul primelor nouă luni ale anului 2018 cu 302,84 mil. dolari.

Poziţia investiţională internaţională la 30.09.2018, a constituit 3833,27 mil. dolari (34,5% relativ la PIB), soldul negativ aprofundându-se faţă de sfârşitul anului 2017 cu 18%. Activele financiare externe au însumat 5572,73 mil. dolari, în scădere cu 2,5% iar pasivele 9406 mil. dolari, în creştere cu 4,9%. Raportul dintre stocul activelor şi pasivelor externe a constituit 59,2%.

Volumul total al transferurilor bancare de mijloace băneşti din străinătate în **favoarea** persoanelor fizice în perioadei ianuarie-septembrie 2018, a constituit 955,05 mil. dolari, cu 9,5% mai mult decât în aceeaşi perioadă a anului precedent.

Comerţul exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie a. 2018 a înregistrat o creştere cu 20,7%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Exporturile de mărfuri au constituit 1960 mil. dolari. Importurile de mărfuri au constituit 4181,5 mil. dolari, mai mult faţă de perioada similară a anului precedent cu 21,6%. Decalajul între evoluţia exporturilor şi importurilor au determinat acumularea unui ***deficit al balanţei comerciale*** în valoare de 2221,5 mil. dolari, cu 434,3 mil. dolari.

Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în perioada ianuarie-septembrie 2018 a fost de 46,9%, comparativ cu 48% în perioada similară din anul 2017.

Mediul de afaceri

În T I 2018, numărul întreprinderilor înregistrate de Agenţia Servicii Publice s-a diminuat cu 7% f.p.s.a.p. Potrivit datelor Agenţiei Servicii Publice, în T I 2018, în Registrul de stat, au fost trecute 1657 întreprinderi noi. Concomitent, în T I 2018, numărul întreprinderilor radiate s-a diminuat nesemnificativ comparativ cu perioada similară a anului precedent, constituind 1936 întreprinderi.

De asemenea, începând cu T I 2017 şi în T I 2018, numărul net de întreprinderi nou create a marcat o valoare negativă, ceea ce semnifică că numărul întreprinderilor radiate în perioada dată a depăşit considerabil numărul înreprinderilor înregistrate.

Sectorul social

Situaţia demografică. În T III din anul 2018 numărul născuţilor-vii total pe ţară a constituit 24915 pers., fiind în scădere cu 1149 copii sau cu 4,4% mai puţin comparativ cu T III din anul precedent, rata natalităţii a fost de 9,4 născuţi-vii la 1000 locuitori, fiind în scădere cu 0,4 p.p. f.p.s.a.p. Numărul de decedaţi a constituit 27307 pers., înregistrând o scădere de 278 persoane sau cu 1,0% mai puţin f.p.s.a.p., iar rata mortalităţii a ajuns la 10,3 decedaţi la 1000 locuitori, în

scădere cu 0,1 p.p. f.p.s.a.p. Numărul copiilor decedaţi în vârstă sub 1 an în T III din anul 2018 a constituit 257 cazuri, fiind cu 7 cazuri mai mare decât în T III din anul precedent. Scăderea naturală în T III din 2018 a constituit -2392 persoane (-1536 persoane în T III din anul precedent) sau -0,9 persoane la 1000 de locuitori (-0,6 persoane la 1000 de locuitori în T III din anul precedent).

Numărul *căsătoriilor* total pe ţară în T III din anul 2018 a constituit 15844, micşorându-se cu 522 sau cu 3,2% faţă de aceeaşi perioadă a anului trecut, iar rata nupţialităţii a constituit 6,0 căsătorii la 1000 locuitori, reducându-se cu 0,1 p.p. f.p.s.a.p. Indicatorul în cazul numărului divorţurilor din ţară a constituit 7973, fiind în creştere cu 995 sau cu 14,3% faţă de T III din anul precedent. Rata divorţialităţii a constituit 3,0 divorţuri la 1000 locuitori, cu 0,4 p.p. mai mult f.p.s.a.p.

Piaţa forţei de muncă. În T III din anul 2018 *populaţia economic activă* a constituit 1407,7 mii pers., majorându-se cu 7,6% sau cu 99 mii persoane în comparaţie cu T III din anul 2017. Totodată, *rata de activitate* a populaţiei a fost de 47,2% şi s-a majorat cu 3,3 p.p. faţă de nivelul T III al anului 2017 (43,9%). *Populaţia ocupată* a fost de 1377,3 mii persoane, majorându-se cu 9,0% faţă de nivelul T III din 2017. *Rata de ocupare* a populaţiei de 15 ani şi peste a constituit 46,2%, fiind în creştere cu 3,8 p.p. faţă de T III din anul 2017. *Numărul şomerilor*, definit conform Biroului Internaţional al Muncii în T III din 2018 a constituit 30,4 mii pers., fiind în descreştere cu 31,8% sau cu 14,2 mii persoane faţă de T III din anul 2017. *Rata şomajului* la nivelul ţării în T III din 2018 a fost de 2,2%, fiind în descreştere cu 1,2 p.p. f.p.s.a.p. *Populaţia inactivă* din ţară (15 ani şi peste) în T III din 2018 a fost de 1575,2 mii persoane şi s-a redus cu 100 mii persoane sau cu 6,0% faţă de T III din 2017. Grupul NEET în T III din anul 2018 a avut o pondere de 24,9% din populaţia din grupa de vârstă de 15-29 ani (în afară de populaţia plecată peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă) faţă de 29,1% în T III din 2017.

Remunerarea muncii. În T III din anul 2018 câştigul salarial nominal mediu lunar brut a constituit 6507,3 MDL, majorându-se cu 12,0% faţă de T III din anul 2017, iar în termeni reali – cu 8,9%. În sectorul bugetar salariul mediu lunar (5624,8 MDL) s-a majorat f.p.s.a.p. cu 12,7%, într-o mai mare măsură decât câştigul salarial mediu lunar din sectorul real (6845,1 MDL), care a crescut f.p.s.a.p. cu 11,6%. Cele mai bine plătite tipuri de activităţi economice sunt: Informaţii şi comunicaţii (14228,4 MDL), Activităţi financiare şi de asigurări (11976,5 MDL) şi Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat (11318,5 MDL).

Veniturile disponibile ale populaţiei în Trimestrul III al anului 2018 au constituit în medie pe o persoană pe lună 2412,2 MDL, fiind în creştere cu 8,5% f.p.s.a.p. În termeni reali veniturile populaţiei s-au majorat cu 5,6%. Cele mai importante surse de venit rămân a fi în continuare: salariile (45,1%), prestaţiile sociale (25,0%) şi transferurile băneşti din afara ţării (13,4%).

Cheltuielile medii lunare de consum ale populaţiei în T III din 2018 au constituit în medie pe o persoană 2437,5 MDL, majorându-se f.p.s.a.p. cu 5,8%. În termeni reali, ajustând la indicii preţurilor de consum, cheltuielile populaţiei s-au majorat în medie cu 3,0% f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a cheltuielilor continuă să fie direcţionată spre: consumul alimentar (43,4%), întreţinerea locuinţei (18,8%) şi îmbrăcăminte şi încălţăminte (11,0%).

Protecţia socială a populaţiei. Conform datelor Casei Naţionale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflaţi la evidenţa organelor de protecţie socială la 1 octombrie 2018 a constituit 708,8 mii persoane sau cu 9,5 mii persoane mai puţin comparativ cu 1 octombrie 2017. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 octombrie 2018 a constituit 1663,18 MDL, fiind în creştere cu 11,2% faţă de 1 octombrie 2017.

Capitolul I

PRODUCŢIA[1]

Produsul intern brut

În perioada ianuarie-septembrie a anului 2018, produsul intern brut a constituit în valori nominale 139145 mil. MDL în preţuri curente de piaţă, astfel înregistrând o creştere în termeni reali cu 4,0% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017.

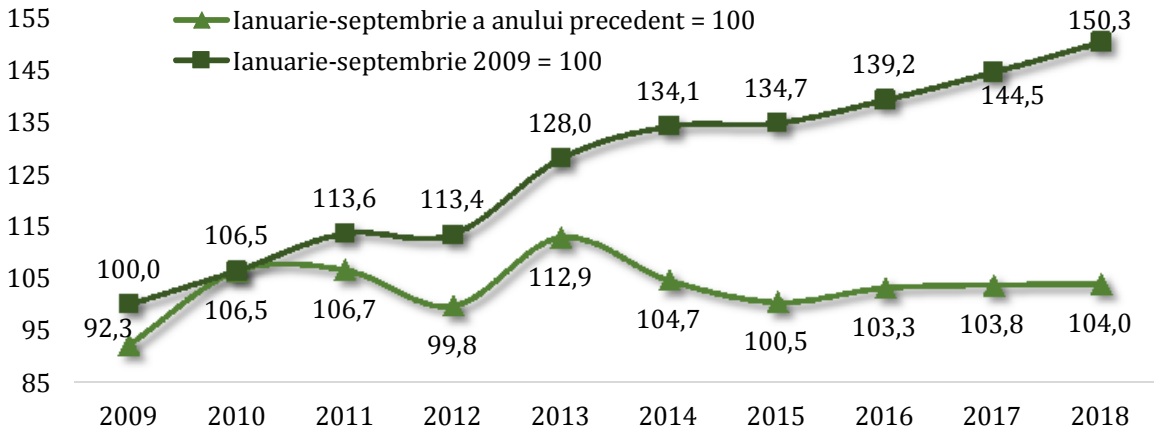

Figura 1.1. Evoluţia PIB în ianuarie-septembrie 2009-2018, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

În perioada respectivă a anului 2018, volumul PIB-ului a avut ritmuri diferite de creştere. Astfel, în trim. I, acesta a înregistrat o majorare de 3,7%, urmată de o creştere de 5,2% în trim. II şi o micşorare a ritmului de creştere în trim. III – atingând 3,4% f.p.s.a.p. (în serie brută). Valoarea adăugată brută pe economie în perioada ianuarie-septembrie 2018 a avut parte şi ea de o creştere comparativ cu perioada similară a anului precedent (+4,2%), astfel contribuind la creşterea şi formarea PIB cu 3,7% şi cu 86,6% respectiv.

Activităţile principalele ce au favorizat sporirea PIB-ului în perioada respectivă au fost:

- Comerţul cu ridicata şi cu amănuntul; întreţinerea şi repararea autovehiculelor şi a motocicletelor; transport şi depozitare; activităţi de cazare şi alimentaţie publică au favorizat la sporirea PIB-ului cu 1,2%, având o pondere de 20,4% în formarea lui şi o majorare a VAB cu 5,8%;
- Construcţiile au majorat PIB-ul cu 1,2%, cu o pondere mai redusă la formarea PIB de 8,9%, dar care au înregistrat o creştere semnificativă a VAB +15,9%;
- Industria extractivă şi industria prelucrătoare; producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat; distribuţia apei; salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare +0,8% la sporirea PIB-ului, cu o pondere la formarea lui de 15,0% şi o majorare a VAB cu 5,3%.

De asemenea, volumul impozitelor pe produse a crescut cu 1,1% f.p.s.a.p., astfel contribuind la creşterea şi formarea PIB cu 0,2% şi cu 13,6%, respectiv.

[1] Analiza este prezentată fără datele întreprinderilor si organizaţiilor din partea stângă a Nistrului şi mun. Bender, pe baza statisticilor oficiale, elaborate de către Biroul Naţional de Statistică. În unele cazuri, special menţionate, sunt prezentate datele disponibile vizând regiunea transnistreană, difuzate de către organul de statistică din regiune.

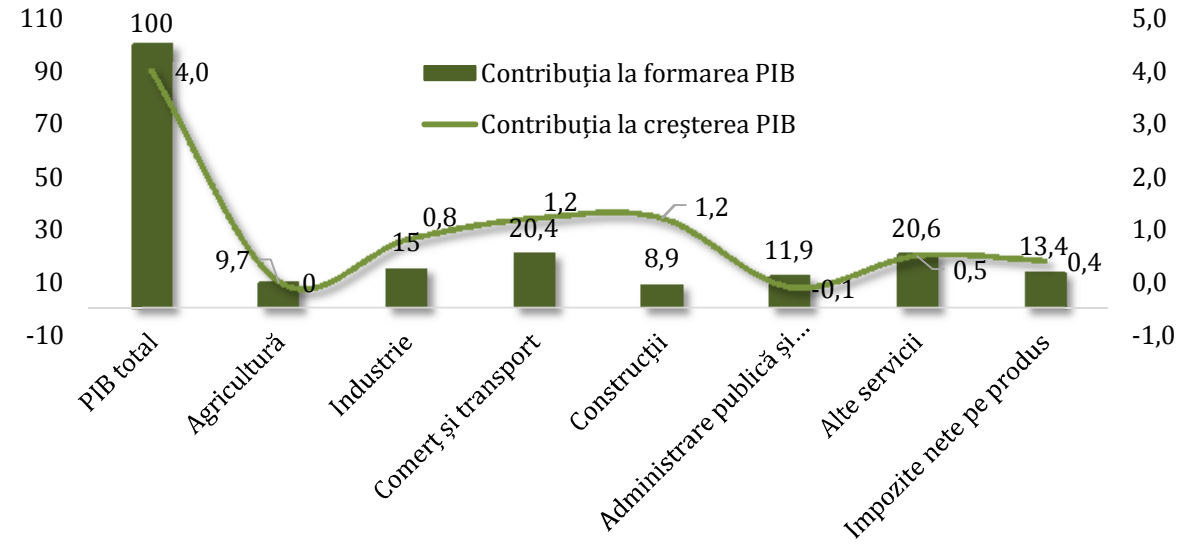

Figura 1.2. Contribuţia componentelor de resurse la formarea PIB în T.III 2018 şi la creşterea acestuia faţă de T.III 2017, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

Sub aspectul **categoriilor de utilizări**, creşterea PIB-ului a fost posibilă datorită sporirii consumului final al gospodăriilor populaţiei +2,7% având o contribuţie de 82,9% la formarea PIB şi o majorare a volumului cu 3,2%. Aspecte pozitive au fost întâlnite în cadrul formării brute de capital fix, ce a contribuit la creşterea PIB-ului cu 3,0%, 25% la formarea PIB şi cua marcat o sposire cu 12,7% f.p.s.a.p.

Pe de altă parte, exportul net de bunuri şi servicii a avut o contribuţie negativă la creşterea PIB (–2,6%), dat fiind faptul că importurile de bunuri şi servicii au avut o contribuie mai semnificativă la formarea PIB decât exporturile, cu 55,3% şi 30,0%, respectiv.

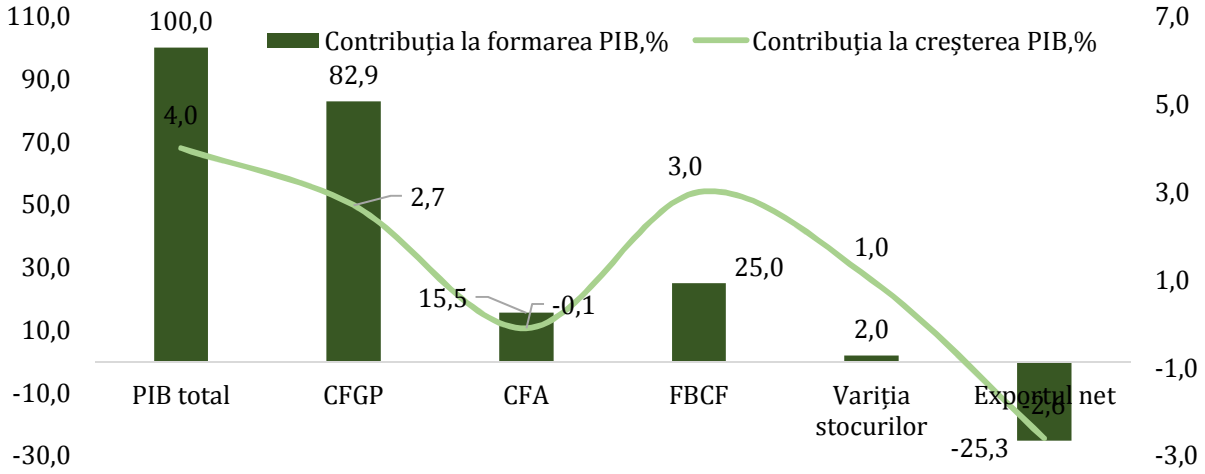

Figura 1.3. Contribuţia componentelor de utilizări la formarea PIB în T.III 2018 şi la creşterea acestuia faţă de T.III 2017, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

Industria

În primele nouă luni ale anului 2018 industria se bucură de o creştere de 6,0% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Acest fapt se datorează creşterii tuturor compartimentelor industriale şi anume: industria extractivă în perioada dată a înregistrat o creştere de 11,2% f.p.s.a.p., industria prelucrătoare obţinut un rezultat cu 5,8% f.p.s.a.p. şi producţia şi furnizarea

de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat a înregistrat o creştere cu 5,9% f.p.s.a.p.

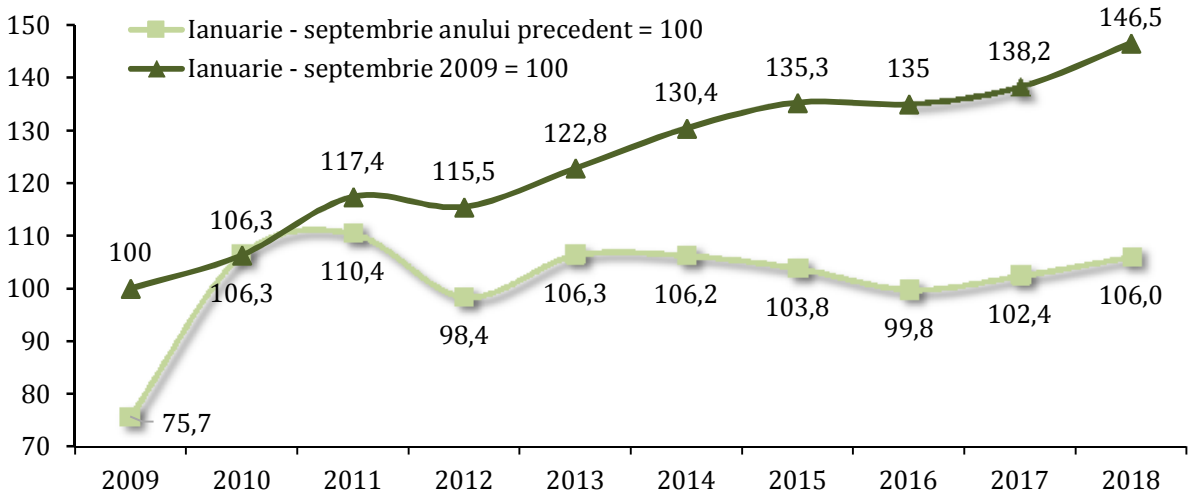

Figura 1.4. Indicii producţiei industriale în ianuarie-septembrie 2009-2018,%

Sursa: Datele Biroului Naţional de Statistică.

În cadrul industriei prelucrătoare, cele mai mari creşteri au fost înregistrate de activităţile ”Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor şi semiremorcilor” (+48,4%), ”Fabricarea echipamentelor electrice” (+22,3%), ”Tăbăcirea şi finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj şi marochinărie, harnaşamentelor şi încălţăminte; prepararea şi vopsirea blănurilor” (+20,9%), ”Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn şi plută, cu excepţia mobilei; fabricarea articolelor din paie şi din alte materiale vegetale împletite” (+20,0%) şi ”Producţia altor produse din minerale nemetalifere” (+16,5%). Însă, în acelaşi timp, au existat activităţi ce au înregistrat şi reduceri, printre care se regăsesc ”Fabricarea produselor din cauciuc si mase plastice” (-5,8%), ”Tipărire şi reproducerea pe suporţi a înregistrărilor” (-12,5%), ”Fabricarea calculatoarelor şi a produselor electronice şi optice” (-12,7%), ”Fabricarea produselor farmaceutice de baza şi a preparatelor farmaceutice” (-29,3%) şi ”Fabricarea de maşini, utilaje şi echipamente n.c.a.” (-35,0%).

Tabelul 1.1. Activitatea sectorului industrial în ianuarie-septembrie 2018

INDUSTRIE - TOTAL	Ianuarie-septembrie 2017 fata de ianuarie-septembrie 2016
A	*1*
INDUSTRIA EXTRACTIVA	
Alte activităţi extractive	110,9
INDUSTRIA PRELUCRATOARE	**105,8**
Industria alimentara	104,7
Fabricarea băuturilor	102,3
Fabricarea produselor de tutun	C
Fabricarea produselor textile	112,6
Fabricarea de articole de îmbrăcăminte	104,8
Tăbăcirea şi finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj şi marochinărie, harnaşamentelor şi încălţăminte; prepararea şi vopsirea blănurilor	120,9
Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn şi pluta, cu excepţia mobilei; fabricarea articolelor din paie şi din alte materiale vegetale împletite	120,0
Fabricarea hârtiei şi a produselor din hârtie	115,7
Tipărire şi reproducerea pe suporţi a înregistrărilor	87,5

Tabelul 1.1 – continuare

A	*1*
Fabricarea produselor de cocserie şi a produselor obţinute din prelucrarea ţiţeiului	C
Fabricarea substanţelor şi a produselor chimice	107,7
Fabricarea produselor farmaceutice de baza şi a preparatelor farmaceutice	70,7
Fabricarea produselor din cauciuc şi mase plastice	94,2
Producţia altor produse din minerale nemetalifere	116,5
Industria metalurgică	104,0
Industria construcţiilor metalice şi a produselor din metal, exclusiv maşini, utilaje şi instalaţii	105,2
Fabricarea calculatoarelor şi a produselor electronice şi optice	87,3
Fabricarea echipamentelor electrice	122,3
Fabricarea de maşini, utilaje şi echipamente n.c.a.	65,0
Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor şi semiremorcilor	148,4
Fabricarea altor mijloace de transport	C
Fabricarea de mobilă	108,3
Alte activităţi industriale n.c.a.	109,2
Repararea, întreţinerea şi instalarea maşinilor şi echipamentelor	109,2
PRODUCTIA ŞI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂ ŞI TERMICĂ, GAZE, APĂ CALDĂ ŞI AER CONDIŢIONAT	**105,9**
Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat	105,9

Notă: C = Date confidenţiale (mai puţin de 3 unităţi raportoare)
Sursa: Datele Biroului Naţional de Statistică.

Agricultura

Producţia globală agricolă în gospodăriile de toate categoriile pentru perioada ianuarie-septembrie 2018 a însumat 22340 mil. MDL (în preţuri curente), ceea ce constituie o creştere cu 0,2% (în preţuri comparabile) faţă de perioada similară a anului precedent. Rezultatul obţinut se datorează în mare parte producţiei animaliere, care în perioada respectivă a sporit cu 1,0% f.p.s.a.p., pe când producţia vegetală în aceeaşi perioadă a marcat o reducere cu 0,2%.

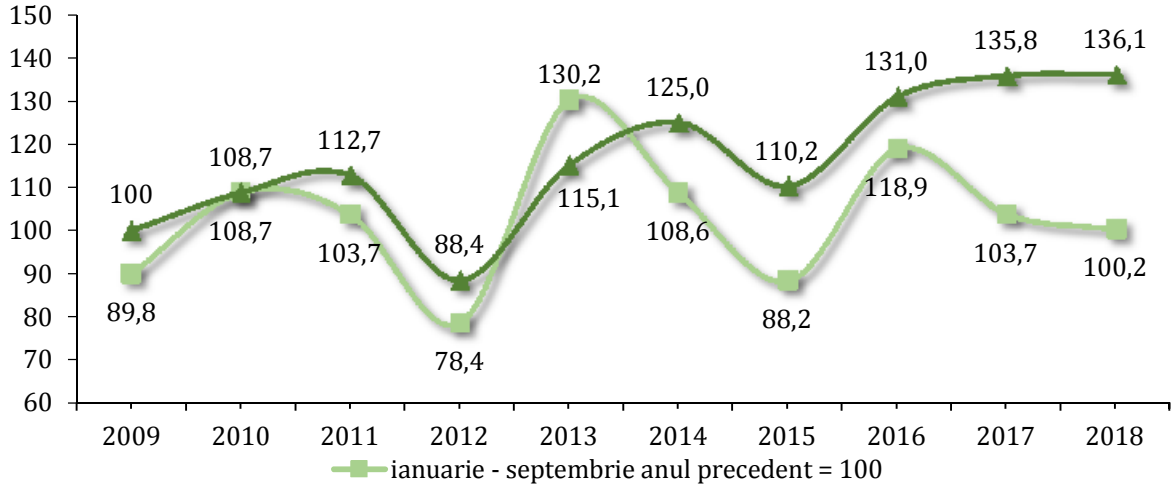

Figura 1.5. Evoluţia volumului producţiei agricole în ianuarie-septembrie 2009-2018, %
Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

Recolta globală a culturilor cerialiere şi leguminoase boabe în perioada ianuarie-septembrie a avut parte de o reducere semnificativă ca urmare a reducerii recoltei de grâu şi a recoltei de orz. Cu regret, reduceri comparativ cu perioada precedentă a anului 2017 au fost observate şi la recoltarea legumelor de câmp (-23,2%), rapiţei (-19,0%) şi cartofilor (-7,6%).

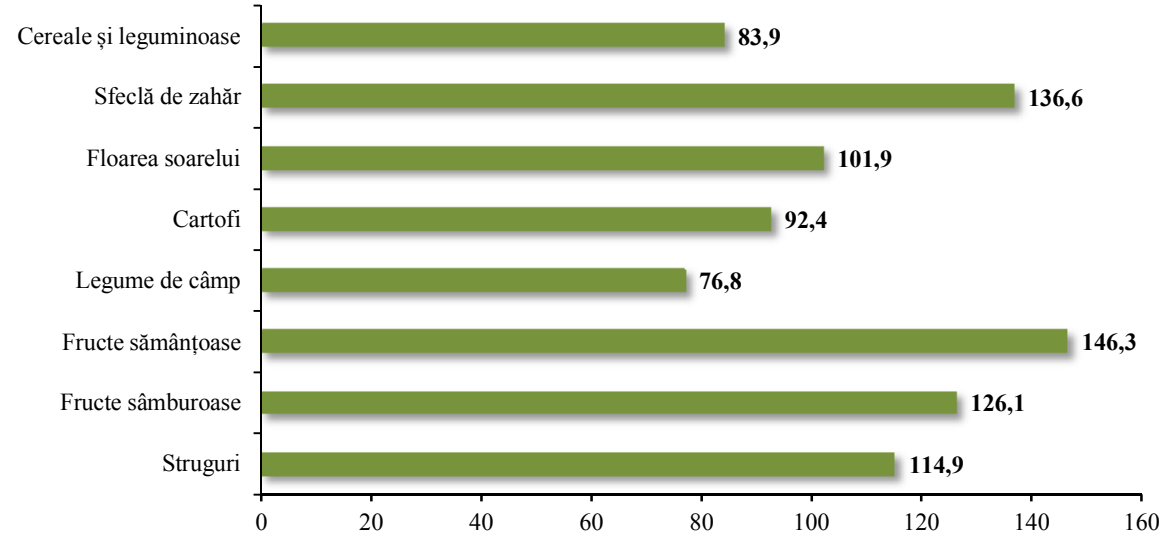

Figura 1.6. Indicele roadei medii la hectar la principalele culturi agricole în primele 9 luni ale anului 2018, faţă de perioada similară a anului precedent, %

Sursa: În baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

În primele 9 luni ale anului 2018 în zootehnie doar în producţia (creşterea) vitelor şi păsărilor (în masă vie) înregistrează sporiri comparativ cu ianuarie-septambrie 2018, ca urmare a creşterei producţiei în întreprinderile agricole cu 15,5%, restul însă au înregistrat reduceri, astfel producţia de lapte s-a redus cu 7,3% f.p.s.a.p., iar producţia de ouă s-a redus cu 2,9% f.p.s.a.p.

Tabelul 1.2. Principalele timpuri ale producţiei animaliere, ianuarie-septembrie 2018, %

	Total	în % f.d.s.a.p 2018	ponderea în % faţă de total
Creşterea vitelor şi păsărilor în masă vie - total(mii tone)	152,5	104,5	100
din care:			
întreprinderile agricole	62,9	115,5	58,8
gospodăriile populaţiei	89,6	98	41,2
Lapte - total (mii tone)	342,7	92,7	100
din care:			
întreprinderile agricole	17,7	91,4	9,2
gospodăriile populaţiei	325	92,8	90,8
Ouă - total mil. buc	546,6	97,1	100
din care:			
întreprinderile agricole	232,2	99,2	42,5
gospodăriile populaţiei	314,4	95,5	57,5

Sursa: în baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

Investiţiile în active imobilizate

Investiţiile în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2018 au însumat cifra de 12898,9 mil. MDL (în preţuri curente), astfel înregistrând o creştere de 13,5% (în preţuri comparabile) faţă de perioada similară a anului precedent. Această creştere se datorează în mare parte investiţiilor în imobilizări corporale, care au constituit 12666,9 mil. MDL sau cu 13,3% mai mult f.p.s.a.p. şi investiţiilor în imobilizări necorporale care deşi nu deţin o cotă semnificativă, au însumat 232,0 mil. MDL şi o creştere de 21,8% f.p.s.a.p.

Ca rezultat al analizei tipurilor de investiţii în imoblizărilor corporale, concluzionăm cu uşurinţă creşterea tutror tipurilor de investiţii, excepţie fiind investiţiile în clădiri rezidenţiale, care în perioada respectivă au înregistrat reduceri cu 4,2%, restul însă au marcat creşteri cu tempouri diferite. Astfel, investiţiile în construcţiile inginereşti au crescut cu 36,7%, în mijloace de transport cu 21,5%, în clădiri nerezidenţiale cu 13,3%, în alte imoblizări corporale cu 9,6% şi în maşini, utilaje şi instalaţii de transmisie cu 8,3%.

Tabelul 1.3. Structura investiţiilor în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2018

	Realizări, mil. MDL	în % faţă de ianuarie - septembrie 2016	în % faţă de total
Investiţii în active imobilizate - total	12898,9	113,5	100
Imobilizări necorporale	232	121,8	1,80
Imobilizări corporale	12666,9	113,3	98,20
din care:			
- clădiri rezidenţiale	1855,2	95,8	14,65
- clădiri nerezidenţiale	2135,2	113,3	16,86
- construcţii inginereşti	2572,7	136,7	20,31
- maşini, utilaje, instalaţii de transmisie	4204,3	108,3	33,19
- mijloace de transport	1256,4	121,5	9,92
- alte imobilizări corporale	643,1	109,6	5,08

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

Sursa principală, ca şi în perioadele precedente, au fost mijloacele proprii ale investitorilor, care în perioada respectivă au atins cota de 63,1% din totalul investiţiilor în activele imobilizate şi care au înregistrat o creştere cu 1,8%, comparativ cu perioada similară a anului 2017. Cele mai mari creşteri faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017 au fost înregistrate din partea bugetului de stat, cu o creştere de 2,4 ori, fiind urmată de bugetul unităţilor administrativ – teritoriale şi din partea altor surse care au avut creşteri cu 31,9%. Reduceri au fost înregistrate doar din partea surselor din străinătate (-12%).

Tabelul 1.4. Structura investiţiilor în active imobilizate pe surse de finanţare în perioada ianuarie-septembrie 2018

	Realizări mil. MDL	în % faţă de ianuarie - septembrie 2017	în % faţă de total
Investiţii în active imobilizate - total	12898,9	113,5	100,0
care sunt finanţate din contul:			
- bugetul de stat	1177,4	de 2,4 ori	9,3
- bugetul unităţilor administrativ - teritoriale	711,1	131,9	5,5
- mijloacelor proprii	8136,9	101,8	63,1
- surselor din străinătate	473,5	88,0	3,7
- altor surse	2400,0	131,9	18,6

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică

Comerţ şi alte servicii destinate pieţei

În perioada ianuarie-septembrie 2018, cifra de afaceri din orientare comparativ cu perioada similară a anului 2017, astfel înregitrând o creştere cu 7,2% (în comerţul cu amănuntul (cu excepţia comerţului cu autovehicule şi motociclete) îşi schimbă vectorul de perţuri comparabile). De asemenea, şi cifra de afaceri pentru serviciile de piaţă prestate populaţiei comparativ cu aceeaşi perioadă a anului 2017 a sporit cu 10,7%.

Comerţul cu autovehicule şi motociclete în perioada respectivă şi-a majorat cifra de afaceri cu 6,5% (în preţuri curente) faţă de ianuarie-septembrie 2017. La fel şi comerţul cu ridicata în perioada dată îşi măreşte cifra de afaceri cu 8,5% faţă de perioada similară a anului 2017.

Transportul

În perioada ianuarie-septembrie 2018 ***volumul de mărfuri transportate*** pe toate tipurile de transport a înregistrat o cantitate de 13,4 mil. tone de mărfuri. Acest volum este net superior celui din perioada similară a anului precedent cu 9,4%. De asemenea, în perioada respectivă se înregistrează şi o creştere la capitolul parcursul mărfurilor, cu o valoare de 3461,5 mil. tone-km ce este cu 4,7% mai mare faţă de ianuarie-septembrie 2017.

În marea lui parte, rezultatul obţinut se datorează transportării de mărfuri pe ***cale rutieră*** care în perioada respectivă, fiind transportate 9,6 mil. tone de mărfuri a obţinut un rezultat cu 9,6% mai mare f.p.s.a.p., fiind urmată de transportarea mărfurilor pe ***cale feroviară,*** unde au fost transportate 3,7 mil. tone sau mai bine zis cu 9,0% mai mult faţă de perioada corespunzătoare a anului 2017. Cu toate că transportarea de mărfuri pe ***cale fluvială*** şi cea ***aeriană*** nu au o cotă semnificativă la compartimentul dat, şi ele se bucură de o creştere cu 5,0% şi 25,1% faţă de perioada ianuarie-septembrie 2017.

Tabelul 1.5. Volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie-septembrie 2018

	Ianuarie - septembrie 2018	în % faţă de ianuarie - septembrie 2017	Cota din totalul mărfurilor transportate
Mărfuri transportate - total, mii tone	13357,6	109,4	100
din care pe modul de transport:			
- feroviar	3679,3	109	27,54
- rutier	9578,2	109,6	71,71
- fluvial	99,2	105	0,74
- aerian	0,9	125,1	0,01

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

Majoritatea modurilor de deplasare alese de către pasageri în perioada ianuarie-septembrie 2018 sunt în descreştere în tempouri diferite, excepţie fiind cele pe cale fluvială. Astfel, ca de obicei, principalul mod de deplasare rămâne prin intermediul autobuzelor şi microbuzelor, care în perioada ianuarie-septembrie 2018 a atins cifra de 73042,6 mii pasageri sau cu 1,8% mai puţin f.p.s.a.p., fiind urmată de calea aeriană de transport cu un număr de 1310,4 mii pasageri ce au profitat de acest tip de transport care la rândul lui s-a redus cu 1,6%. Cu toate ca deplasarea pasagerilor pe cale feroviară şi aşa nu este cea mai răspândită, acesta în perioada respectivă a avut cele mai semnificative reduceri (cu 6,4%), comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Tabelul 1.6. Numărul de pasageri transportaţi pe moduri de transport public ianuarie-septembrie 2018

	Mii pasageri	în % faţă de ianuarie - septembrie 2017
Autobuse şi microbuze	73042,6	98,2
Aerian	1310,4	98,4
Feroviar	1167,3	93,6
Fluvial	106,1	108,4

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Naţional de Statistică.

Turismul

În perioada ianuarie-septembrie 2018 turiştii şi excursioniştii care au profitat de serviciile acordate de agenţiile de turism şi a turoperatorilor au atins cifra de 277 mii, sau altfel spus, o cifră cu 19,6% mai mare comparativ cu aceeaşi perioadă a anului precedent. Rezultatul obţinut se datorează tuturor tipurilor de turism care au contribuit la creştere în mod diferit, astfel la turismul receptor au participat circa 15 mii de turişti şi excursionişti (cu 15,9% mai mult f.p.s.a.p.), la turismul emiţător au participat 233,1mii de turişti şi excursionişti (cu 22,4% mai mult f.p.s.a.p.) şi la turismul intern au participat 28,8 mii de turişti şi excursionişti (cu 2,1% mai mult f.p.s.a.p.).

Tabelul 1.7. Turişti şi excursionişti participanţi la turismul organizat prin intermediul agenţiilor de turism şi a turoperatorilor

	Turişti şi excursionişti în perioada ianuarie - septembrie 2018	% faţă de ianuarie - septembrie 2017
TOTAL	276 998	119,6
Turism receptor (primirea cetăţenilor străini în ţară)	15 028	115,6
Turism emiţător (deplasarea rezidenţilor Republicii Moldova în străinătate)	233 158	122,4
Turism intern (deplasarea rezidenţilor Republicii Moldova prin interiorul ţării, în scop turistic)	28 782	102,1

Sursa: Datele Biroului Naţional de Statistică.

Din totalul persoanelor străine ce au vizitat Republica Moldova prin intermediul agenţiilor de turism şi a turoperatorilor în perioada ianuarie-septembrie 2018, 83,2% au vizitat ţara cu scop de odihnă, recreere şi agrement, 13,5% cu scop de afacere şi scopuri profesionale şi 3,3% cu scop de tratament. Majoritatea nerezidenţilor au fost originari din: România (18,4%), Austria (9,7%), Germania şi Federaţia Rusă (câte 9,1%), Ucraina (6,8%) şi Polonia (6,3%).

Persoanele rezidente ce au plecat din ţară în perioada similară au avut scopul principal de odihnă, recreere şi agrement (99,1%), principalele direcţii fiind ţările: Turcia (39,3%), Bulgaria (25,6%), România (9,7%), Grecia (8,2%) şi Egipt (6,9%).

Participanţii la turismul intern au ales în special agenţii de turism şi turoperatori din mun. Chişinău (44,7%), din regiunile de dezvoltare Centru (27,4%) şi Sud (25,0%).

Activitatea industrială şi investiţională în raioanele din stânga Nistrului şi mun. Bender2

În primele nouă luni ale anului 2018 activitatea industrială şi investiţională se bucură de o creştere semnificativă comparativ cu anul precedent. Astfel, conform informaţiei prezentate de către Organul de statistică din regiunea transnistreană, indicele producţiei industriale pentru primele nouă luni ale anului 2018 a marcat o creştere de 17,7% comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Rezultatul dat se datorează în mare măsură siderurgiei, care în perioada respectivă a crescut cu 30,2%, industriei electrotehnice – cu o creştere de 16,3%, industriei constructoare de maşini şi prelucrării metalelor – cu o creştere de 10,2%, industriei alimentare – cu o creştere de 10,4%, ş.a. În aceeaşi perioadă, însă, au fost înregistrate şi reduceri în: industria tipografică cu 3,8% şi industria de prelucrare a făinii şi crupelor cu 5,9%.

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie 2018 au crescut şi investiţiile în imobilizările corporale cu 76,6% (în preţuri curente) comparativ cu ianuarie-septembrie 2017, ca rezultat al

[2] Conform datelor organului de statistică din regiunea transnistreană: http://mer.gospmr.org/gosudarstvennaya-sluzhba-statistiki/informacziya/o-soczialno-ekonomicheskom-polozhenii-pmr.html

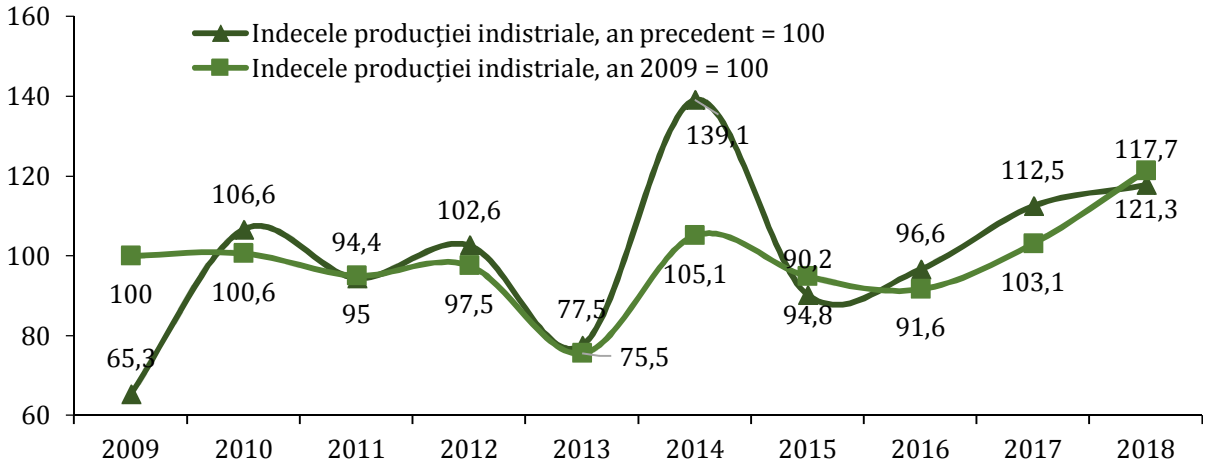

Figura 1.7. Dinamica anuală a indicelui producţiei industriale, ianuarie-septembrie 2009 -2018 (%)

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Organului oficial de statistică din regiunea transnistreană.

creşterii investiţiilor în maşini, utilaje şi mijloace de transport (ce deţin o cotă de 31,7%) cu 72,3% f.p.s.a.p. şi a sporirii investiţiilor în lucrările de construcţii şi montaj (ce deţin o cotă de 66,2%) cu 78,4% f.p.s.a.p.

Agricultura se bucură de o creştere comparativ cu perioada similară a anului 2017, înregistrând o majorare de 31,7%. Rezultatul dat este asigurat de producţia vegetală ce în perioada respectivă a crescut cu 32,2% şi producţia animalieră, care de asemenea, a crescut cu 29,2% f.p.s.a.p.

La capitolul transporturi, de asemenea se observă o creştere de 38,9% pe fundalul perioadei similare a anului 2017, fapt ce se datorează creşterii volumului de mărfuri transportate cu 44,0%, dar şi a creşterii distanţei parcurse cu 4,3%. Transportul de pasageri în perioada respectivă a avut o creştere uşoară cu 3,0% f.p.s.a.p.

Comerţul în principal prestat populaţiei în perioada respectivă a înregistrat o creştere de 17,5% f.p.s.a.p. ca rezultat al sporirii cifrei de afacere a comerţului cu amănuntul cu 26,2% şi a creşterii cifrei de afacere a comerţului cu produse alimentare cu 7,2%. În acelaşi timp, cifra de afaceri pentru serviciile prestate în perioada respectivă a înregistrat reduceri cu 1,9% f.p.s.a.p.

Capitolul II
PREŢURI, RATE DE SCHIMB ŞI POLITICA MONETARĂ

2.1 PREŢURI ŞI RATE DE SCHIMB

Preţuri

Rata medie anuală a inflaţiei continuă să scadă fiind susţinută de cererea agregată modestă şi aprecierea monedei naţionale faţă de moneda unică europeană.

În primele nouă luni ale anului 2018 IPC a coborât spre limita inferioară a intervalului asociat ţintei staţionare de 5 la sută (±1,5 puncte procentuale) şi a constituit 3,8%, ceea ce reprezintă o decelerare de 4p.p. faţă de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent.

În trimestrul III, 2018 ritmul de creştere a IPC a fost de 2,9%, diminuându-se faţă de aceeaşi perioadă a anului precedent cu 4,5p.p. Pentru componentele IPC în lunile iulie-septembrie 2018 s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 5,9%, produse nealimentare – 2,9%, servicii – (-2,0%).

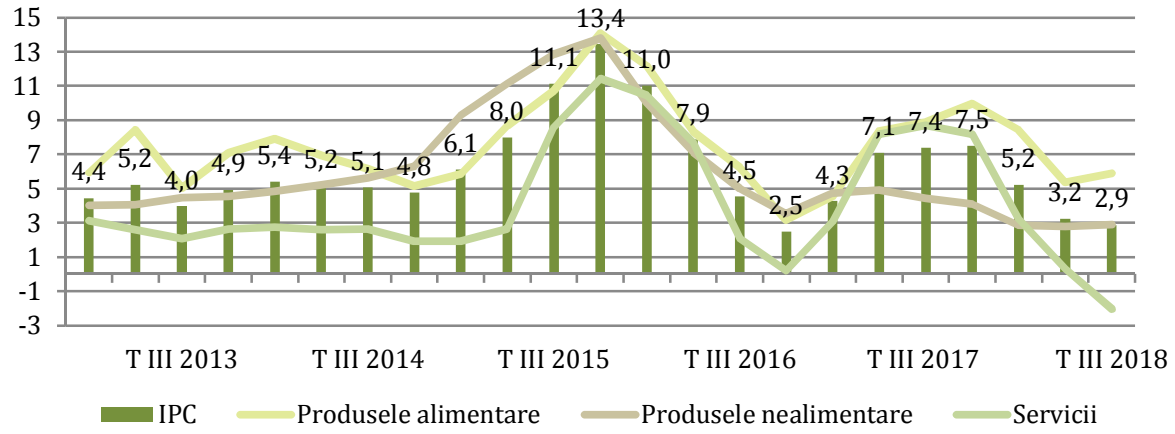

Figura 2.1.1. Ritmul anual de creştere a IPC şi a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

În trimestrul III 2018, preţurile la produsele alimentare s-au majorat cu 5,9% ceea ce reprezintă o temperare de ritm cu 3 p.p. sub nivelul înregistrat în trimestrul III al anului precedent. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele majorări a preţurilor la produsele alimentare: în iulie – 5,5%, în august – 6,9% şi în septembrie – 5,3%. În trimestrul III, 2018 cele mai semnificative creşteri de preţ au fost la unele legume, precum: varza cu 49,1%, ceapa cu 45,2%, morcov cu 59,1%; la fructe cu 11,6%, al unt cu 10% etc. Reduceri relative de preţ au fost înregistrate la produsele de morărit şi panificaţie, zahăr, ulei, usturoi etc.

Ritmul de creştere a preţurilor la produsele alimentare s-a diminuat în perioada vizată în mare parte datorită aprecierii monedei naţionale faţă de moneda unică europeană şi disipării impactului pe care l-au avut factorii meteorologici asupra preţurilor la produsele alimentare în anul precedent.

Preţurile la produsele nealimentare în trimestrul III 2018 s-au majorat cu 2,9% f.p.s.a.p, valoarea indicatorului dat diminuându-se cu 1,5 p.p. faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, creşterile au fost de: 3,4% în iulie, de 2,7% în august şi de 2,6% în septembrie. Micşorarea preţurilor reglementate pe seama reducerii tarifelor la gazul de reţea şi preţurilor la medicamente, precum şi aprecierea monedei naţionale sunt principalii factori care au favorizat diminuarea ritmului de creştere a preţurilor la produsele nealimentare în perioada viza.

Totuşi, în trimestrul III 2018 creşteri de preţ au înregistrat majoritatea produselor nealimentare, cu excepţia autoturismelor, frigiderelor, maşinilor de spălat, televizoarelor şi medicamentelor. Preţurile la produsele nealimentare au crescut pe seama schimbărilor realizate în politica fiscală ce au condus la majorarea accizelor unor produse. Cele mai mari majorări de preţ f.p.s.a.p au fost înregistrate la: ţigări – cu 21,4%, combustibili cu 9,9%, încălţăminte – cu 4%, confecţii – cu 4% etc.

În trimestrul III al anului 2018 preţurile la servicii şi-au continuat trendul descendent, fiind în descreştere cu 2% f.p.s.a.p şi cu 10,7 p.p. sub nivelul indicatorului respectiv în anul 2017. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent preţurile la servicii au scăzut: în iulie cu 1,7%, în august cu 1,9% şi în septembrie cu 2,5%. În perioada de referinţă, comparativ cu trimestrul III al anului precedent creşteri semnificative de preţ au fost înregistrate în special pentru serviciile în turism – cu 33,6%, la serviciile de confecţionare a mobile cu 5,7%, la transportul de pasageri aerian – 5%. Decelerarea ritmului de creştere a preţurilor la servicii s-a produs pe seama diminuării preţurilor la gazele naturale din reţea cu 20,2%, serviciilor comunal-locative cu 7,8% şi la transportul feroviar cu 11,4%.

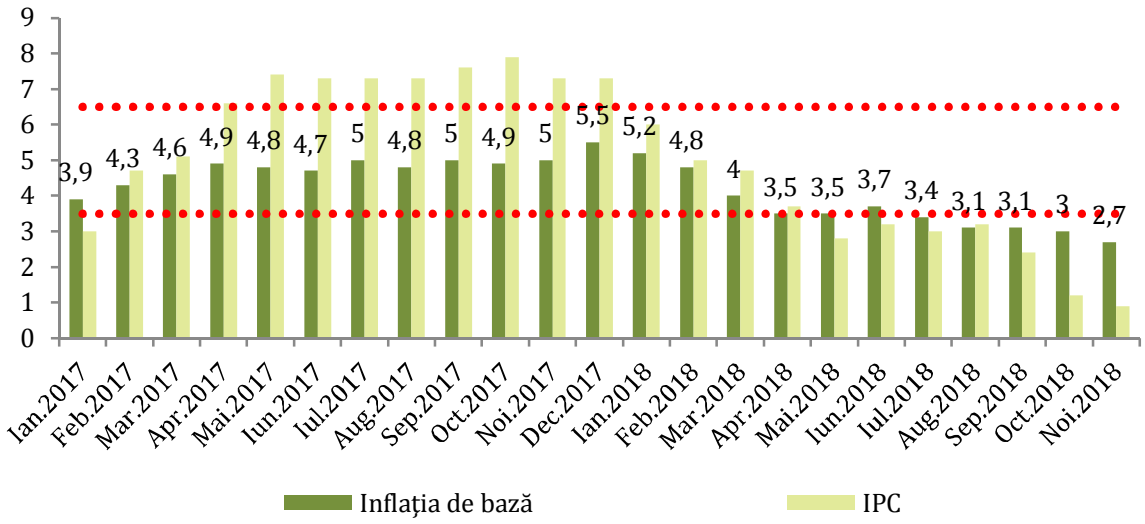

Figura 2.1.2. Ritmul anual de creştere al IPC şi inflaţiei de bază, %

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

În trimestrul III al anului 2018 rata de bază a inflaţiei a crescut cu ritmuri ce au devansat uşor dinamica IPC. Ritmul anual de creştere al inflaţiei de bază în perioada iulie-septembrie 2018 a fost de 3,2% f.p.s.a.p., în scădere cu 1,7 p.p. faţă de nivelul atins pentru aceeaşi perioadă a anului precedent. În expresie lunară, ritmul de creştere a inflaţiei de bază a înregistrat următoarele majorări: în iulie – 3,4% şi în lunile august şi septembrie – 3,1% f.p.s.a.p.

Trendul descrescător a inflaţiei de bază a fost determinat de aprecierea monedei naţionale faţă de principalele valute de referinţă precum şi prin scăderea presiunilor inflaţioniste din partea componentelor IPC. Totuşi, în această perioadă inflaţia de bază a fost supusă şi unor presiuni inflaţioniste din partea preţurilor subcomponentelor sale, precum cele la ţigări şi la serviciile de turism.

Preţurile producţiei industriale în primele nouă luni ale anului 2018 înregistrează o decelerare, ritmul anual de creştere a acestora înregistrând valoarea de 0,6% f.p.s.a.p., fiind în scădere cu 2,9 p.p. faţă de valoarea atinsă în perioada similară a anului precedent.

În lunile iulie-septembrie, 2018 preţurile producţiei industriale au scăzut comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 0,2%, diminuând-se cu 3,5 p.p. faţă de valoarea înregistrată în anul precedent. În ramurile industriei s-au înregistrat următoarele evoluţii f.p.s.a.p.: preturile din industria extractivă şi sectorul energetic au crescut cu 1,8% şi 1,1% corespunzător, iar cele din industria prelucrătoare au fost în scădere cu 0,4%. Diminuarea ritmului de creştere a preţurilor producţiei industriale a fost susţinută de scăderea preţurilor în industria prelucrătoare, alimentată de reducerea cheltuielilor aferente energiei electrice şi gazelor naturale în procesul de producere precum şi recoltei bogate de legume şi fructe din anul curent şi cel precedent.

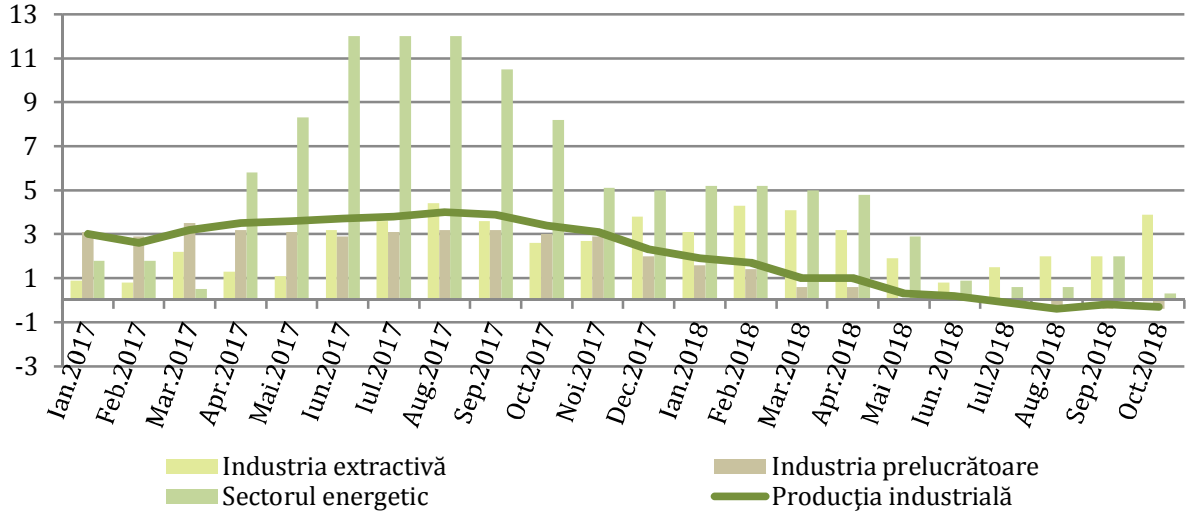

Figura 2.1.3. Ritmul anual de creştere a preţurilor producţiei industriale şi a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

După o perioadă îndelungată de descreştere, ritmul de creştere a preţurilor producătorilor în construcţii în trimestrul III al anului 2018 înregistrează o creştere uşoară. Ritmul de creştere al preţurilor în construcţii, în trimestrul III, 2018 s-a majorat faţă de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 0,5 p.p. şi a constituit 2,6%. Creşterea preţurilor în domeniul construcţiilor se explică prin revigorarea activităţilor acestui sector la în a doua jumătate a anului vizat, susţinută în mare parte şi prin implementarea de la începutul anului curent a Programului de stat „Prima casă".

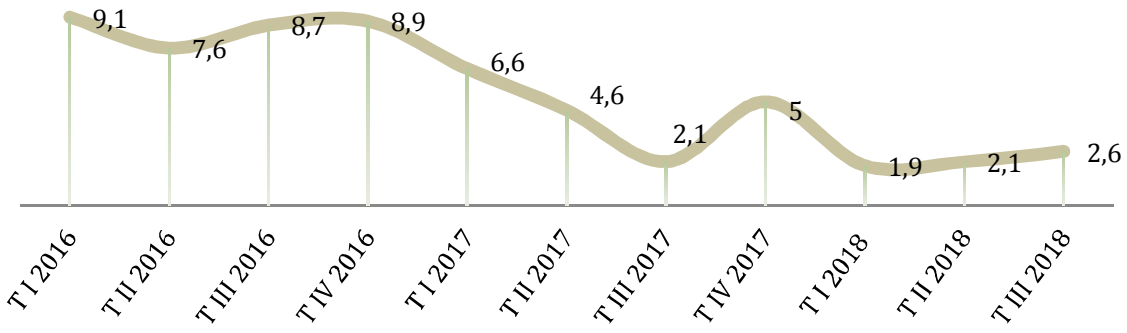

Figura 2.1.4. Ritmul anual de creştere a preţurilor producătorilor în construcţii, %

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

Scăderea preţurilor la produsele agricole, determinată de oferta internă înaltă (condiţionată de recolta bogată de produse agroalimentare din a doua jumătate a anului 2017, precum şi majorarea volumului producţiei agricole în prima jumătate a anului 2018) subminează situaţia financiară a agricultorilor moldoveni, dar susţine în acelaşi timp competitivitatea acestora.

În trimestrul III al anului 2018, preţurile producătorului la produsele agricole au scăzut cu 4,6% faţă de perioada similară a anului 2017. La diminuarea preţurilor la produsele agricole au contribuit cât produsele vegetale, a căror preţuri s-au redus cu 4,7% f.p.s.a.p. atât şi preţurile la produsele animaliere care au înregistrat o descreştere de 4,1%, comparativ cu perioada similară a anului trecut.

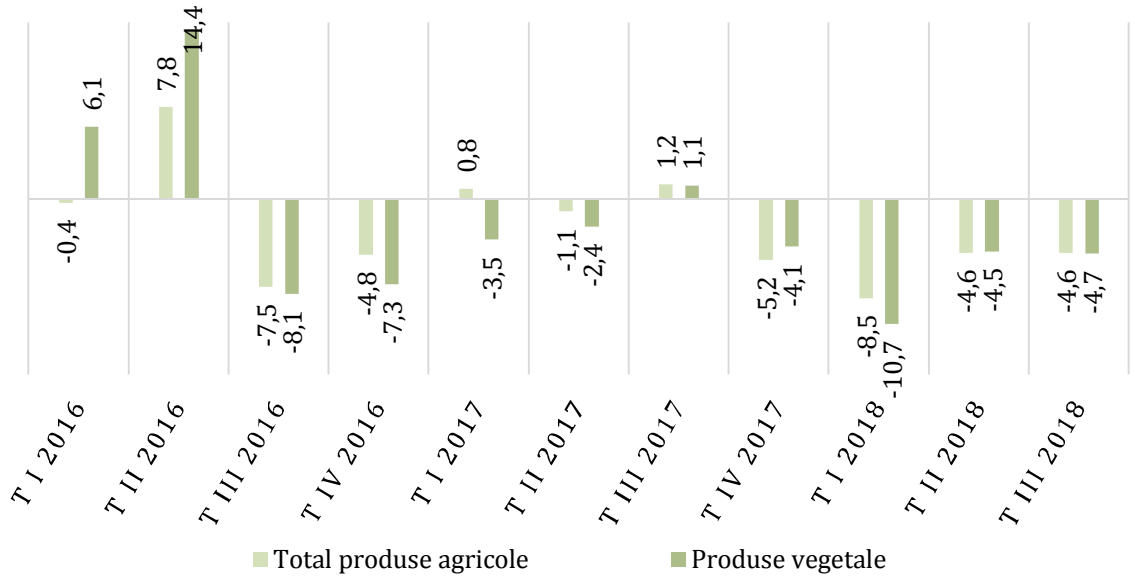

Figura 2.1.5. Evoluţia preţurilor produselor agricole, % (f.p.s.a.p.)
Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

Creşterea preţurilor la carburanţi şi aprecierea dolarului SUA pe piaţa internaţională au dus la majorarea preţurilor la combustibili. În trimestrul III, 2018 ritmul de creştere a preţurilor la combustibili pe piaţa naţională, a fost de 10% f.p.s.a.p., cu 2,8p.p. peste nivelul înregistrat în perioada similară a anului 2017. În expresie lunară, comparativ cu p.s.a.p. indicii preţurilor la combustibili au înregistrat următoarele valori: în iulie – 12,6%, în august – 9,2% şi în septembrie – 8,1%. Spre sfârşitul anului se observă o tendinţă de diminuare a ritmului de creştere a preţurilor la combustibili.

Rate de schimb

Evoluţiile monedei unice europene şi dolarului SUA pe pieţele valutare internaţionale precum şi politica monetară promovată de autorităţi au determinat temperarea ritmului de apreciere a monedei naţionale.

În trimestrul III, 2018 cursul mediu nominal de schimb faţă de principalele valute de referinţă a fost de 19,4 MDL/EUR şi 16,7 MDL/USD, apreciindu-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 7,7% faţă de moneda unică europeană şi cu 5,9% faţă de dolarul SUA.

În expresie lunară, cursul mediu de schimb al monedei naţionale faţă de moneda unică europeană a avut o evoluţie volatilă, constituind: în iulie – 19,5MDL/EUR, în august – 19,2 MDL/EUR, iar în septembrie – 19,6MDL/EUR.

Cursului mediu de schimb a monedei naţionale faţă de dolarul SUA în această perioadă a fost de: 16,7 MDL/USD în luna iulie, 16,6 MDL/USD – în august şi 16,8MDL/USD în septembrie.

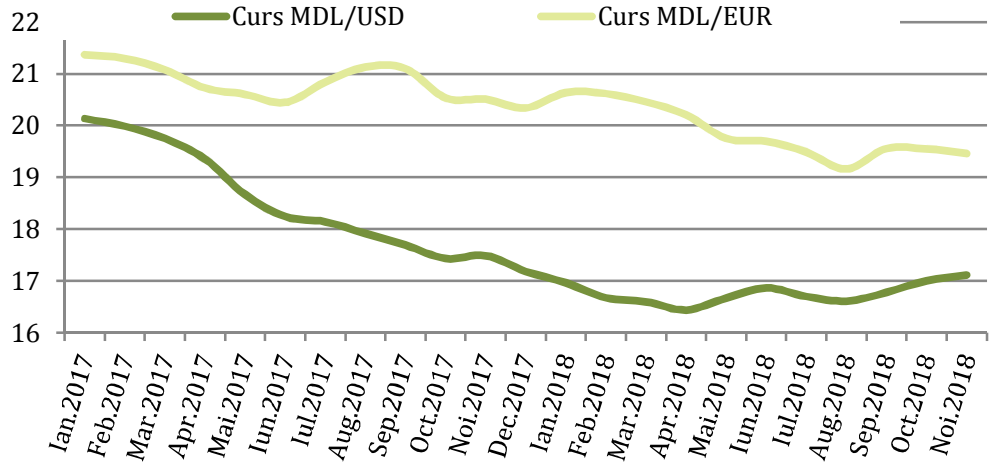

Figura 2.1.6. Evoluţia cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD şi EURO

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Aprecierea continuă a monedei naţionale a consolidat şi cursul real al acesteia. În trimestrul III cursul real al leul moldovenesc s-a apreciat faţă de dolarul SUA cu 6,9%, comparativ cu perioada similară a anului trecut şi cu 8,3% faţă de moneda Euro comparativ cu p.s.a.p.

2.2. Politica monetară

În primele nouă luni ale anului 2019 Banca Naţională a Moldovei în contextul obiectivului său fundamental de asigurare şi menţinere a stabilităţii preţurilor şi în condiţiile unui trend deflaţionist al economiei moldoveneşti a urmărit să asigure revenirea pe termen mediu a ratei anuale a inflaţiei la nivelul ţintei staţionare, într-o manieră care să sprijine creşterea economică, inclusiv prin consolidarea încrederii şi a activităţii de creditare.

Instrumentele politicii monetare

În trimestrul III, 2018 BNM a păstrat neschimbate valorile principalelor instrumente ale politicii monetare: rata dobânzii de politică monetară a fost menţinută la nivelul de 6,5 la sută, iar amplitudinea coridorului simetric format în jurul său de ratele dobânzilor la facilităţile permanente a rămas nemodificată (±3 puncte procentuale). În aşa mod rata dobânzii la creditele overnight a constituit 9,5% iar rata dobânzii la depozitele overnight – 3,5%. (Figura 2.2.1)

Rezervele obligatorii

În scopul gestionării lichidităţii excesive de pe piaţa monetară BNM a menţinut până în luna septembrie 2018 rata rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldoveneşti şi în valută neconvertibilă, la nivelul de 40 la sută iar rata rezervelor obligatorii de la mijloacele atrase în valute convertibile, la nivelul de 14 la sută.

În luna septembrie 2018, BNM a adoptat o nouă majorare a ratei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldoveneşti şi în valută neconvertibilă, care a crescut cu 2,5% şi constituie 42,5%.

Operaţiunile de piaţă deschisă şi facilităţile permanente

În trimestrul III al anului 2018 BNM a continuat să absoarbe excedentul net de lichiditate din sistemul bancar prin vânzarea de CBN-uri şi intermediul facilităţii de depozit.

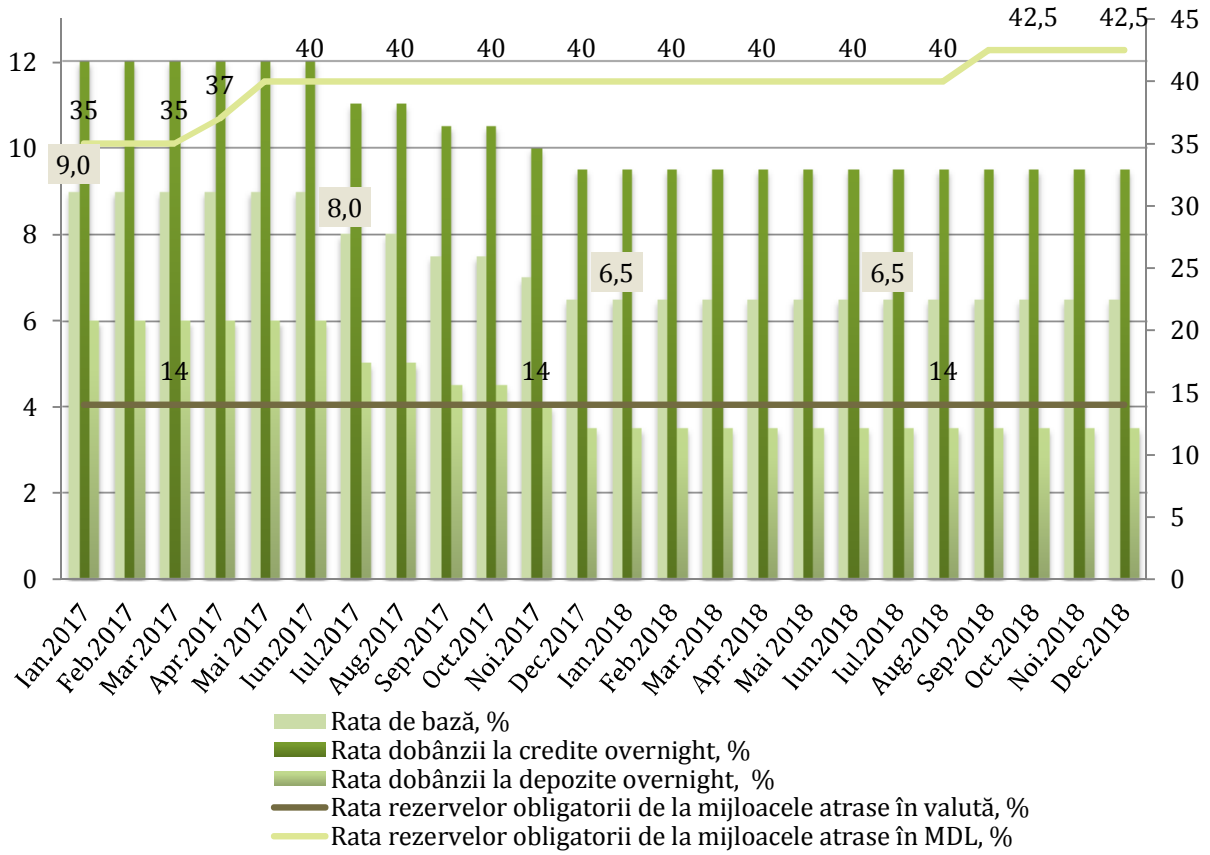

Figura 2.2.1. Evoluţia ratelor la instrumentele de politică monetară ale BNM
Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Pe parcursul trimestrului III, 2018 soldul mediu lunar al operaţiunilor de sterilizare s-a situat la un nivel superior perioadei similare a anului precedent (în creştere cu 2,5 mld. MDL) şi a constituit 8,74mld. MDL. Cel mai înalt sold a fost înregistrat în luna august 2018, când soldul mediu zilnic al vânzărilor de CBN-uri a fost – 8,9 mld. MDL.

În trimestru III al anului 2018 comparativ cu perioada similară a anului precedent, solicitările de depozite "overnight" s-au redus uşor, soldul mediu zilnic constituind pentru lunile iulie, august şi septembrie 2018 – 484 mil. MDL, 270 mil.MDL şi 412 mil. MDL, corespunzător. În această perioadă din partea băncilor comerciale solicitări de credite "overnight" de la BNM nu au parvenit.

Intervenţiile pe piaţa valutară

În trimestrul III, 2018 BNM a intervenit pe piaţa valutară în special ca cumpărător de valută pentru a absorbi excesul de valută liber convertibilă şi a tempera volatilitatea cursului de schimb a MDL. Volumul procurărilor de valută în trimestrul III, 2018 a constituit în sumă circa 129,8 mil. USD. Volumul major de valută procurată pe piaţa valutară de BNM în primele nouă luni ale anului 2018 au determinat sporirea şi consolidarea activelor oficiale de rezervă.

Rezervele oficiale la sfârşitul trimestrului III 2018 s-au majorat cu 218 mil. USD faţă de sfârşitul anului precedent şi constituiau 3021,8 mil. USD, atingând o nouă valoare record pentru RM.

Tabel 2.2.1. Activitatea BNM pe piaţa valutară interbancară în perioada ianuarie 2017 – septembrie 2018

Luna	Volumul procurărilor, *(echivalentul în mil. dolari SUA)*	Volumul vânzărilor, *(echivalentul în mil. dolari SUA)*
Ianuarie 2017	0,48	-
Februarie 2017	0,46	-
Martie 2017	28	-
Aprilie 2017	9,5	-
Mai 2017	37,4	-
Iunie 2017	52,81	-
Iulie 2017	70	-
August 2017	58,9	-
Septembrie 2017	67	-
Octombrie 2017	80	-
Noiembrie 2017	20	-
Decembrie 2017	10	-
Ianuarie 2018	101	44,4
Februarie 2018	41,6	-
Martie 2018	19,8	0,3
Aprilie 2018	11	0,13
Mai 2018	10,1	-
Iunie 2018	20	-
Iulie 2018	51	-
August 2018	26	-
Septembrie 2018	52,8	-

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

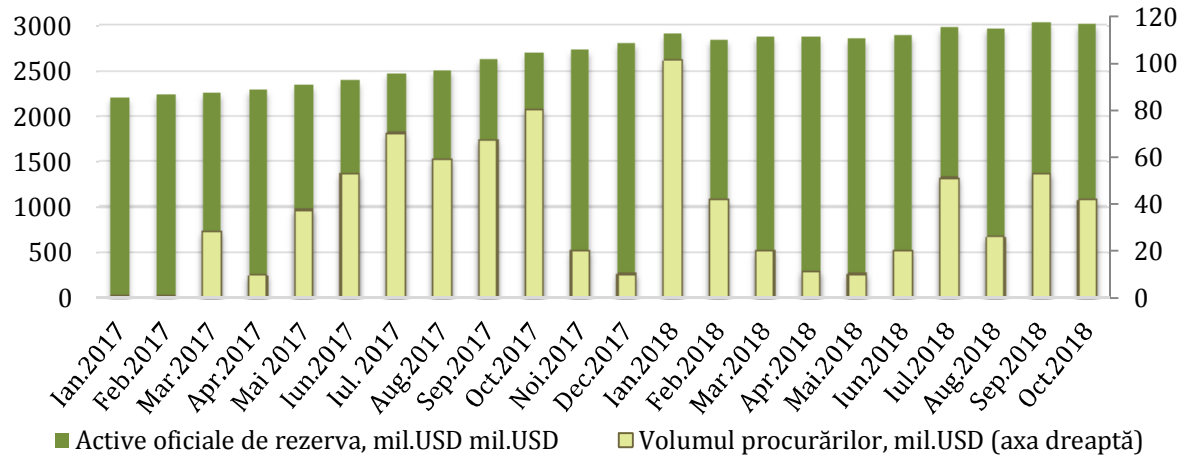

Figura 2.2.2. Evoluţia activelor oficiale de rezervă şi volumului de valută procurată de BNM de pe piaţa interbancară a Republicii Moldova

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Indicatorii monetari

În trimestrul III, 2018 masa monetară îşi decelerează uşor ritmul de creştere, comparativ cu dinamica înregistrată în p.s.a.p. O contribuţie mai semnificativă la creşterea masei monetare, au avut-o, similar perioadelor anterioare, componentele agregatului monetar M1, în special depozitele la vedere în monedă naţională.

În acest context, stocul agregatelor monetare la data de 30.09.2018, comparativ cu datele înregistrate la data de 30.09.2017 a evoluat după cum urmează:

- agregatul monetar M0 a înregistrat o creştere cu 8,4% şi a constituit aproximativ 19,8 mld. MDL;
- agregatul monetar M1 s-a majorat cu 14,5% şi a atins un nivel de 36 mld. MDL;
- ritmul de creştere a agregatului monetar M2 a sporit cu 13,5% şi a constituit cca. 56,1 mld. MDL;
- agregatul monetar M3 a înregistrat o creştere de 7,2% şi s-a cifrat la 80,2 mld. MDL.

La sfârşitul trimestrului III al anului 2018, volumului bazei monetare a înregistrat un spor de 7% f.p.s.a.p. şi a constituit 40,7 mld. MDL.

În structura masei monetare se conturează un trend de micşorare ponderii depozitelor în valută străină, masa monetară în monedă naţională fortificându-şi continuu poziţiile.

La 30.09.2018 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulaţie) – 24,7%; depozite la vedere –20,2%; depozite la termen – 25,1% şi depozite în valută – 29,9%. Comparativ cu datele de la sfârşitul trimestrului III al anului 2017, menţionăm o reducere a ponderii depozitelor în valută străină cu 3,9p.p. Ponderea agregatului monetar M0, depozitelor la vedere şi depozitelor la termen s-a majorat cu 0,3 p.p., 2,6 p.p. şi 1 p.p. corespunzător.

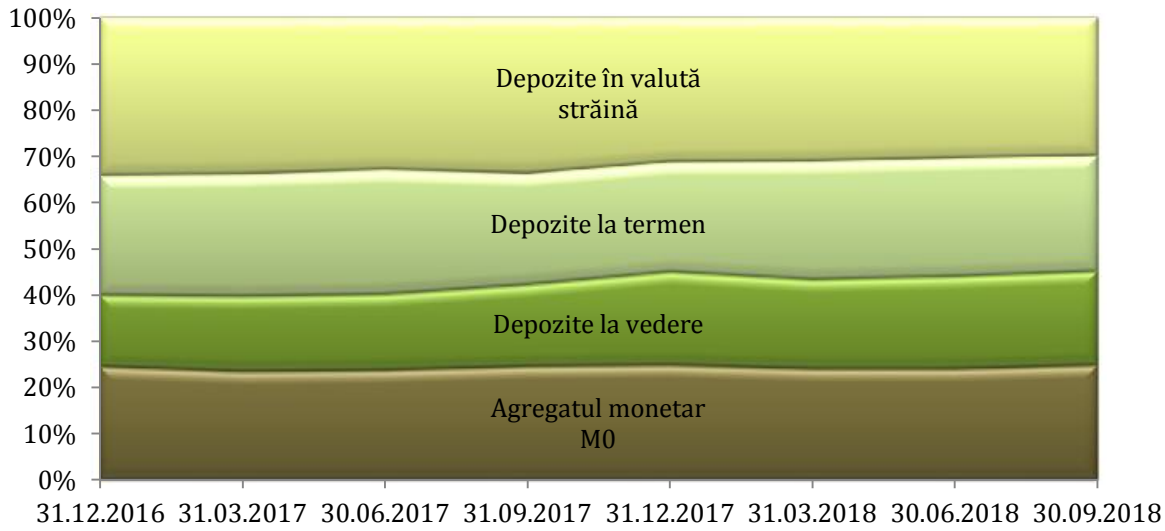

Figura 2.2.3. Structura masei monetare M3

Sursa: Calcule conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Un semnal pozitiv în evoluţia structurii masei monetare reprezintă apariţia primelor semnale de fortificare a volumului depozitelor la termen, principala sursă de mijloace financiare care ar putea fi utilizate pentru investiţiile pe termen lung şi ar putea impulsiona implicarea mai activă a băncilor în finanţarea economiei reale. Totuşi, aceste evoluţii sunt încă robuste, iar creşterea volumului depozitelor este cauzată în special de majorarea fluxului remitenţelor şi lipsa altor instrumente de economisire pe piaţa financiară din Republica Moldova.

Capitolul III
FINANŢE

3.1. Finanţe publice

Pe parcursul a trei trimestre ale anului 2018 situaţia economică s-a dovedit a fi stabilă cu creştere moderat ascendentă pentru executarea bugetul public national, valoarea Veniturilor Bugetului Public Naţional colectate la data de 30.09.2018 fiind de 42 645,4 mil. MDL sau cu 11,0% faţă de perioada similară a anului precedent.

Veniturile totale ale Bugetului Public Naţional în 9 luni ale anului 2018 au constituit 42 645,4 mil. MDL, fiind în creştere cu 11,0% (sau 4 223,8 mil. MDL) faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017, veniturile Bugetului de Stat – 26 743,6 mil. MDL, veniturile Bugetului Asigurărilor Obligatorii de Asistenţă medicală – 5053,9 mil. MDL, Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat – 14 661,7 mil. MDL şi Bugetelor locale – 10 212,8 mil. MDL.

Analiza structurii veniturilor nete ale BPN (fără transferurile între componentele bugetare) demonstrează ponderea considerabilă a încasărilor bugetului de stat – 62,71% din veniturile totale, precum şi a încasărilor bugetului asigurărilor sociale – 34,38%. Contribuţia mai mică s-a înregistrat la încasările bugetelor locale – 23,94% şi FAOAM – 11,85%.

Cheltuielile şi activele nefinanciare au constituit 40 874,7 mil. MDL, înregistrând o creştere cu 9,7% (sau 3 615,2 mil. MDL) comparativ cu aceeaşi perioadă a anului 2017.

Noua regulă fiscală, pe care este bazat Bugetul pentru 2018, limitează deficitul bugetului până la granturi sub 2,5% din PIB, iar cu granturi şi proiecte de investiţii – la 2,2% din PIB. În acest sens menţionăm, că executarea bugetului public naţional s-a soldat cu un excedent bugetar de 1 770,7 mil. MDL. Conform situaţiei pentru 30 septembrie 2018, soldurile mijloacelor băneşti în conturile bugetului public naţional comparativ cu începutul anului, au fost majorate cu 1 799,9 mil. MDL, constituind 8 554,2 mil. MDL, inclusiv 1 043,7 mil. MDL la proiectele finanţate din surse externe.

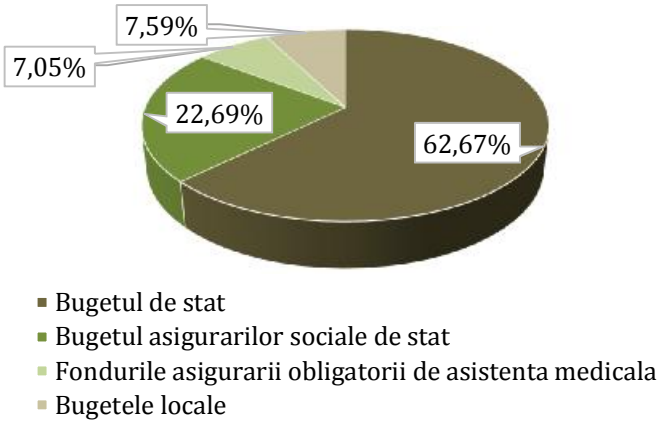

Figura 3.1.1. Structura veniturilor în BPN* în 9 luni 2018, %

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.
Nota:* cu excluderea transferurilor în cadrul bugetului public naţional în sumă de 14 023,3 mil.MDL şi dobînzilor încasate la împrumuturile în interiorul sistemului bugetar în sumă de 3,3 mil. MDL.

Totodată, transferurile dintre componentele bugetului public naţional continuă să denote discrepanţa dintre capacitatea de colectare a fondurilor şi necesitatea de finanţare a cheltuielilor. Astfel, din contul bugetului de stat au fost efectuate transferuri în valoare de 14023,3 mil.

MDL, suma încasată constituind 26 743,6 mil. MDL, iar cele mai mari transferuri efectuindu-se în favoarea Bugetelor Locale şi a bugetului Asigurării Sociale de Stat.

Veniturile totale ale bugetului de stat (în primele nouă luni) au constituit 26 743,6 mil. MDL, inclusiv: veniturile generale şi colectate – 26 335,7 mil. MDL; veniturile proiectelor finanţate din surse externe – 407,9 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2017, veniturile totale ale bugetului de stat sunt mai mari cu 9,5% (2 319,2 mil. MDL), în urma creşterii veniturilor generale şi colectate cu 8,6% (2 092,6 mil. MDL) şi veniturilor proiectelor finanţate din surse externe – cu 125,0% (226,6 mil. MDL).

Valoarea veniturilor provenite din impozite şi taxe în perioada nominalizată a înregistrat 27.713,8 mil. MDL (sau 64,99% din BPN), în creştere faţă de anul precedent cu 9,4% sau cu 2377,2 mil. MDL.

Totodată, veniturile din granturi au constituit 209,6 mil. MDL, ce reprezintă o creştere de 38,5 mil. MDL sau 22,5% a veniturilor din granturi.

Creşteri practic similare în indici relativi le-au avut veniturile din contribuţii de asigurări – 13,1% sau 1458,7 mil. MDL, constiituind 12.614,4 mil. MDL şi veniturile nefiscale – 19,9% sau 349,4 mil. MDL, constituind 2107,6 mil. MDL.

Aportul cel mai mare la formarea venitului BPN le-au avut impozitele pe mărfuri şi servicii – 18.951,1 mil. MDL cu o creştere de 4,3% faţă aceeaşi perioadă a anului trecut (sau 32,95% din creşterea totală a veniturilor fiscale), din care TVA – 13.628,9 mil. MDL a acumulat 31,96% din veniturile BPN sau 48,8% din creşterea totală a veniturilor fiscale şi 27,46% din creşterea totală a veniturilor BPN, iar accizele, constituind 3.978,0 mil. MDL au o pondere de 9,33% în veniturile BNP în descreştere cu -364,3 mil. MDL sau 8,4% faţă de anul precedent, cea mai mare parte a reducerii, cca 73,43%, revenind accizelor la mărfurile importate.

Impozitul pe venit în valoarea de 7.103,8 mil. MDL a contribuit la formarea venitului BPN cu 16,66%, impozitele şi taxele provenite din comerţul exterior în valoarea de 1.212,5 – cu 2,84%, iar impozitele pe bunurile imobiliare în valoare de 286,6 mil. MDL au avut o valoarea nesemnificativă de 0,67%.

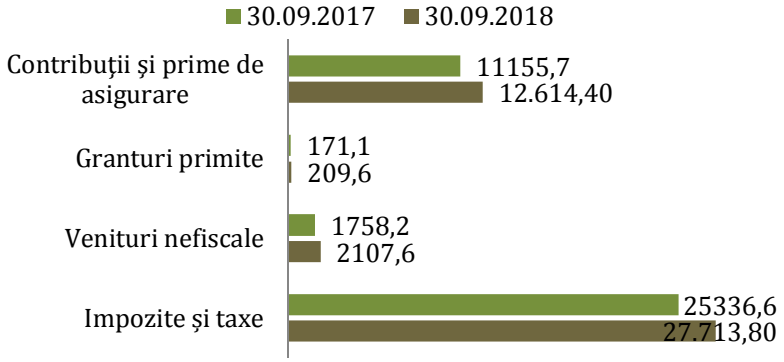

Figura 3.1.2. Evoluţia structurii veniturilor curente în BPN, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.

Veniturile nefiscale au constituit în 9 luni a anului 2018 – 2.107,6 mil. MDL, cu 19,9% mai mult faţă de perioada similară al anului 2017, însă s-au modificat esenţial componentele acestuia: „Venituri din proprietatea statului" au însumat 378,8 mil. MDL, în creştere cu 24,6% faţa de perioada similară a anului precedent, „Venituri din vânzarea mărfurilor şi serviciilor" au scăzut cu -30,5 mil. MDL sau cu 2,9% pe când "amenzile şi sancţiunile" au crescut cu 12,7%.

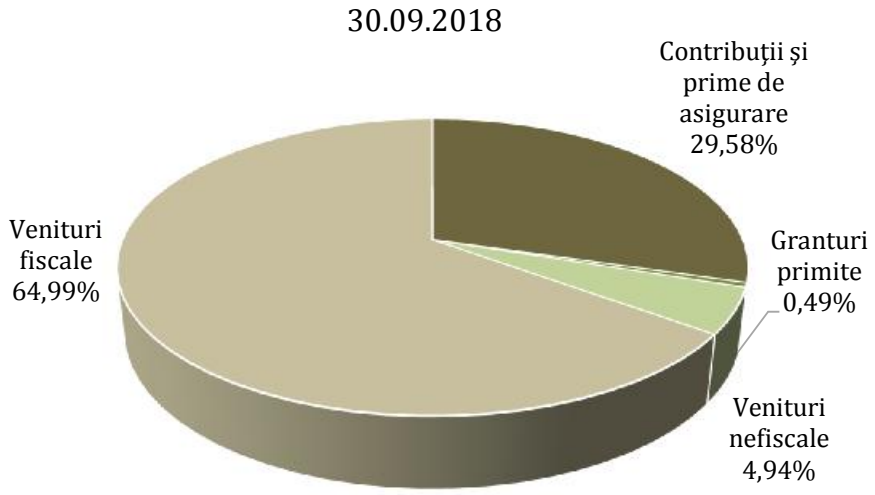

Figura 3.1.3. Structura veniturilor curente în BPN la 30.09.2018, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.

Contribuţii şi prime de asigurări obligatorii la data de 31.09.2018 a constituit suma de 12.614,4 mil. MDL, în creştere cu 13,1% faţă de perioada similară a anului precedent. În 9 luni ale anului 2018, Republica Moldova a primit granturi în sumă de 209,6 mil. MDL, ce constituie 122,5% faţă de suma primită în anul precedent. În 9 luni ale anului 2018 s-a redus volumul finanţării prin granturi cu -13,2 mil. MDL sau 2,4%.

Partea de **cheltuieli a bugetului public naţional** în 9 luni ale anului 2018 s-a realizat în valoare de 40.874,7 mil. MDL, reprezentând o creştere cu 3615,2 mil. MDL sau cu 9,7% faţă de aceeaşi perioadă a anului precedent.

Cheltuielile efectuate în 9 luni ale anului 2018 au constituit pe următoarele componente ale BPN:

· bugetul de stat –26357,1 mil. MDL (sau 64.48%),
· bugetul asigurărilor sociale de stat –14198,2 mil. MDL (sau 34,73%),
· fondurile asigurării obligatorii de asistenţă medicală – 4732,3 mil. MDL (sau 11,58%),
· bugetele locale – 9613,7 mil. MDL (sau 23,52%).

Cheltuielile şi activele nefinanciare ale bugetului de stat au constituit 26357,1 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2017, acestea sunt mai mari cu 9,9% (2373,0 mil. MDL), dintre care:

- Servicii în domeniul economiei – cu 720,9 mil. MDL (sau 2,74%);
- Învăţământ – cu 508,5 mil. MDL (sau 1,93%);
- Servicii de stat cu destinaţie generală – cu 373,6 mil. MDL (sau 1,42%).;
- Protecţie socială – cu 337,7 mil. MDL (sau 1,28%);
- Ordine publică şi securitate naţională – cu 256,2 mil. MDL (sau 0,97%).

Executarea BS, în nouă luni ale anului 2018 s-a încheiat cu un sold bugetar (excedent) în sumă de 386,5 mil. MDL. Partea de cheltuieli şi active nefinanciare a BASS fost executată în sumă de 14 198,2 mil. MDL, cu 8,2% (1 081,8 mil. MDL) mai mult comparativ cu perioada similară a anului 2017. Executarea BASS la finele lunii septembrie a anului 2018, s-a încheiat cu un sold bugetar (excedent) în sumă de 463,5 mil. MDL.

Cheltuielile şi activele nefinanciare a FAOAM au constituit 4 732,3 mil. MDL, fiind în creştere cu 7,4% (327,1 mil. MDL) faţă de aceeaşi perioadă a anului precedent. Executarea fondurilor s-a încheiat cu un sold bugetar (excedent) în sumă de 321,6 mil. MDL.

Partea de cheltuieli şi active nefinanciare a BL fost executată în sumă de 9 613,7 mil. MDL, ceea ce este cu 10,1% (880,0 mil. MDL) mai mult comparativ cu perioada similară a anului 2017. Executarea bugetelor locale s-a încheiat cu un sold bugetar (excedent) în sumă de 599,1 mil. MDL.

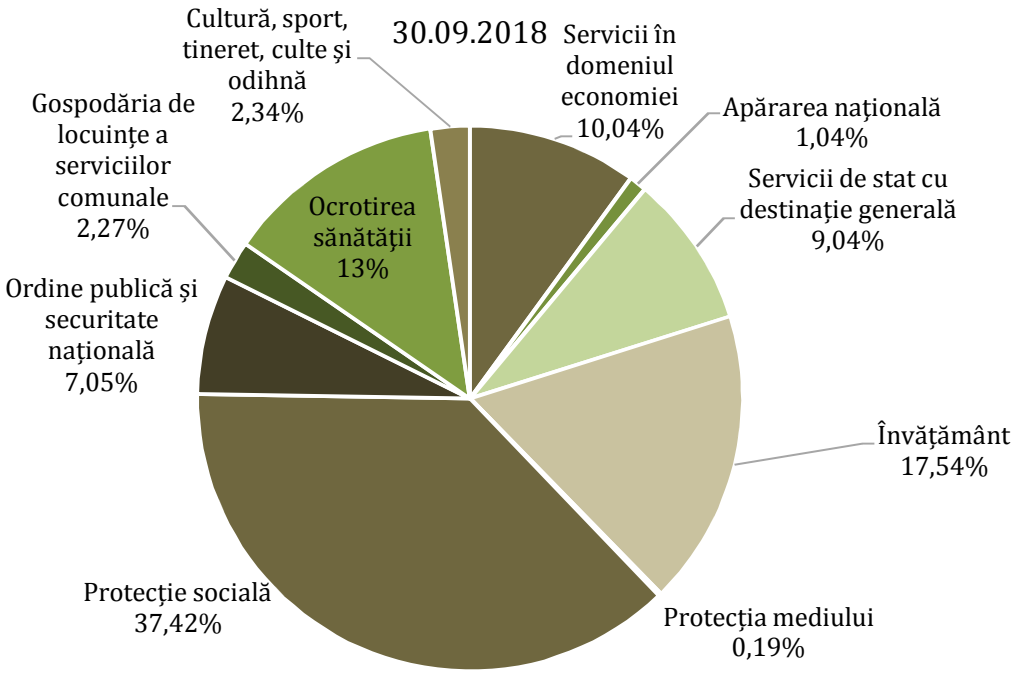

Figura 3.1.4. Structura cheltuielilor executate din BPN la 30.09.2018, %

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.

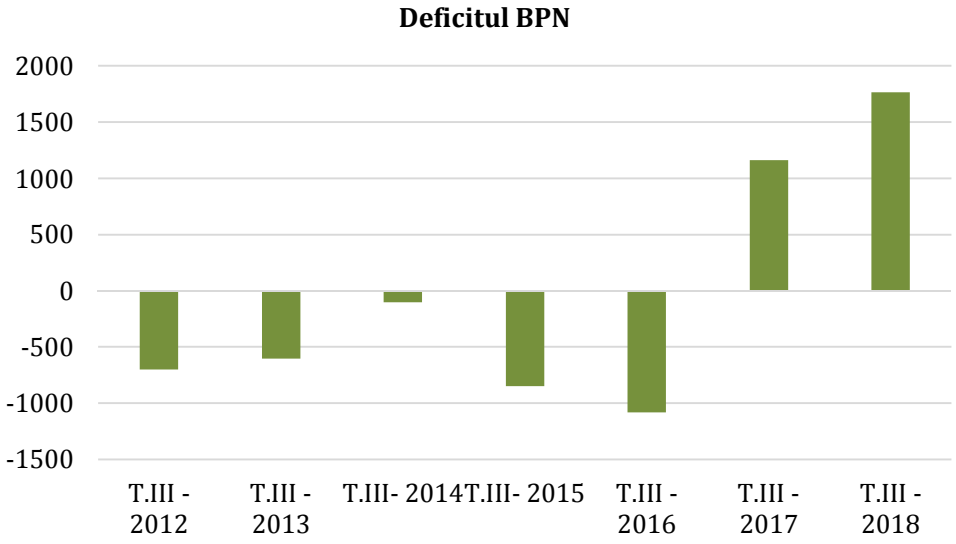

Figura 3.1.5. Soldul Bugetului Public Naţional, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.

La finele lunii septembrie 2018, soldurile mijloacelor băneşti în conturile bugetului public naţional pentru începutul perioadei s-au mărit cu 1996,4 mil. MDL sau cu 41,8% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017şi au constituit 6.776,9 mil. MDL. În acelaşi timp, soldul de mijloace

băneşti la sfîrşitul perioadei s-a redus cu -527,9 mil. MDL sau cu 6,6% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017 şi a constituit -8554,2 mil. MDL, determinând modificarea soldului de mijloace băneşti cu 55,4% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017, constituind -1799,9 mil. MDL, luând în considerare corectarea soldului de mijloace băneşti cu -22,6 mil. MDL.

Soldul bugetar excedentar la 30 septembrie 2018 a constituit 1770,7 mil. MDL, înregistrând o creştere de 152,4% faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017, în condiţiile creşterii veniturilor cu 11% şi a cheltuielilor şi activelor nefinanciare 9,7%.

La situaţia din 30 septembrie 2018, **soldul datoriei sectorului public** s-a diminuat cu 846,0 mil. MDL sau cu 1,4% comparativ cu sfîrşitul anului 2017 şi a constituit 57 605,5 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul estimat pentru anul 2018, ponderea datoriei sectorului public în PIB, la situaţia din 30 septembrie 2018, a constituit 30,0%, înregistrînd o diminuare cu 3,0 p.p. comparativ cu situaţia de la finele anului 2017 şi cu 2,9 p.p. comparativ cu perioada similară a anului 2017.

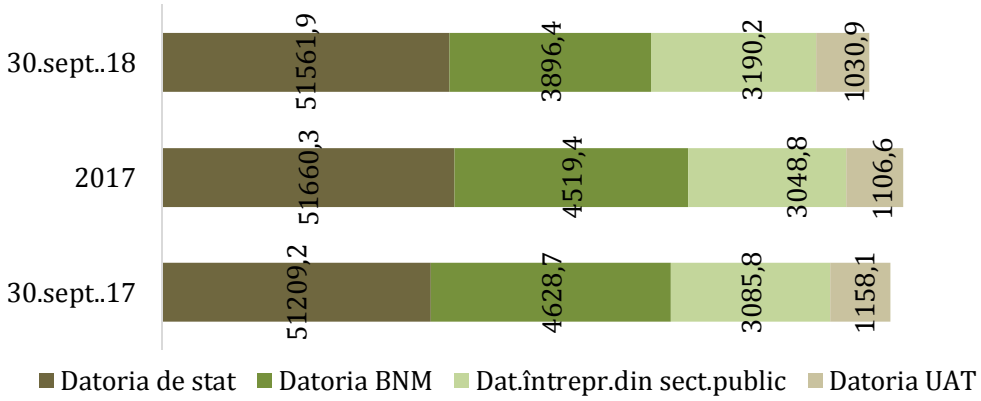

Figura 3.1.6. Structura datoriei sectorului public în perioada 2017-2018, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.

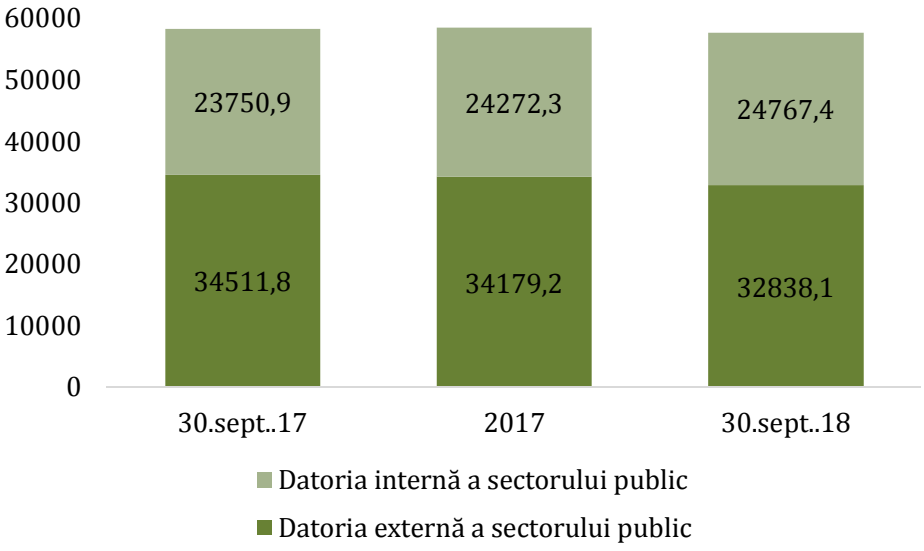

Figura 3.1.7. Structura datoriei sectorului public în perioada 2017-2018, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.

La sfîrşitul lunii septembrie a anului 2018, componentele datoriei sectorului public au avut valori inferioare celor înregistrate la 31.12.2017, ceea ce a fost condiţionat de diminuarea soldului datoriei BNM cu 623,0 mil. MDL. În acelaşi timp, soldul datoriei de stat s-a diminuat cu 98,5 mil. MDL, soldul datoriei întreprinderilor din sectorul public s-a diminuat cu 72,1 mil. MDL, iar soldul datoriei directe a UAT – cu 52,4 mil. MDL.

Datoria externă a sectorului public a constituit 1 947,3 mil. dolari SUA (echivalentul a 32 838,1,6 mil. MDL) sau 57,0% din soldul datoriei sectorului public. Datoria internă a sectorului public a constituit 24 767,4 mil. MDL (43,3%).

Pe parcursul a 9 luni ale anului 2018 datoria sectorului public s-a diminuat datorită influenţei datoriei externe a sectorului public, care a înregistrat o evoluţie descendentă de 3,9%. Structura datoriei directe a UAT a pus în evidenţă ponderea majoră a datoriei în valută străină – 93,3%, fiind în diminuare cu 0,9 p.p. faţă de finele anului 2017 şi cu 0,2 p.p. faţă de perioada similară a anului precedent. 73,1% din datoria directă a UAT reprezintă datoria purtătoare de rată flotantă a dobânzii, cee ace este cu 0,3 p.p. mai mult decât la finele anului 2017 şi cu 0,5 p.p. mai puţin comparativ cu perioada similară a anului 2017. 28,1% din totalul datoriei directe a UAT urmează să ajungă la scadenţă pe parcursul unui an.

La 30 septembrie 2018, structura datoriei directe a întreprinderilor din sectorul public pune în evidenţă ponderea majoră a datoriei în monedă naţională – 72,6%, ceea ce este cu 9,9 p.p. mai mult faţă de finele anului 2017 şi cu 9,7 p.p. faţă de perioada similară a anului 2017. 94,8% din datoria directă a întreprinderilor din sectorul public reprezintă datoria purtătoare de rată flotantă a dobânzii, ceea ce reprezintă cu 0,2 p.p. mai puţin decât la finele anului 2017 şi cu 0,4 p.p. mai puţin comparativ cu perioada similară a anului 2017. 54,7% din totalul datoriei directe a întreprinderilor din sectorul public urmează să ajungă la scadenţă pe parcursul unui an.

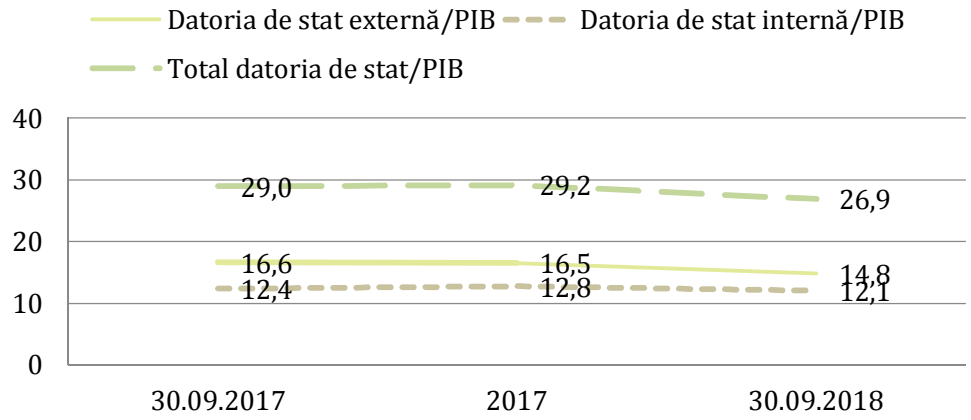

Figura 3.1.8. Raportul tipurilor de datorii de stat faţă de PIB, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

La 30 septembrie 2018, soldul datoriei de stat a constituit 51561,9 mil. MDL, diminuîndu-se cu 98,5 mil. MDL sau cu 0,2% faţă de sfârşitul anului 2017, fiind influenţat de diminuarea soldului datoriei de stat externe cu 666,5 mil. MDL, însă, atenuat de majorarea soldului datoriei de stat interne cu 568,0 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul prognozat pentru anul 2018, ponderea datoriei de stat în PIB, la situaţia din 30 septembrie 2018, a constituit 26,9%, înregistrînd o diminuare în raport cu situaţia de la sfîrşitul anului 2017 cu 2,3 p.p.

Structura datoriei de stat poate fi analizată prin prisma a patru aspecte, cum sunt: maturitatea, valuta, rata dobînzii şi instrumente ale datoriei.

1) Structura datoriei de stat conform maturităţii rămase reflectă intervalul de timp în care plăţile ajung la scadenţă. Datoria de stat pe termen scurt se situează la nivelul de 21,0 la sută,

ceea ce înseamnă că circa o cincime din soldul datoriei de stat urmează să ajungă la scadenţă în decurs de un an. Datoria pe termen lung constituie 79,0 la sută din portofoliul datoriei de stat, cele mai lungi perioade ale maturităţii fiind caracteristice împrumuturilor de stat externe şi valorilor mobiliare de stat emise pentru executarea obligaţiilor de plată derivate din garanţiile de stat.

2) Potrivit structurii pe valute a datoriei de stat, ponderea majoră îi revine datoriei de stat interne în Lei moldoveneşti – 44,9%, urmată de împrumuturile de stat externe denominate în coşul valutar DST cu 30,9%. Următoarele poziţii sunt ocupate de Euro – 16,7%, Dolarul SUA – 5,6%, Yenul japonez – 1,9% şi Lira sterlină – 0,01%. In structura datoriei de stat pe valute, cu descompunerea coşului valutar DST, poziţia dominantă este ocupată de Leul moldovenesc – 44,9%, urmat de Euro – 26,6%, Dolarul SUA – 18,5%, Yenul janonez – 4,2%, Yuanul Renminbi chinezesc – 3,3% şi Lira sterlină – 2,5%.

3) În ce priveşte structura pe tipuri de rată a dobînzii, datoria cu rata dobînzii flotantă a constituit 16,5 la sută din portofoliul datoriei de stat la situaţia din 30 septembrie 2018, ceea ce reprezintă o majoare cu 2,0 p.p. în comparaţie cu sfîrşitul anului 2017 şi cu 1,8 p.p. faţă de situaţia din 30 septembrie 2017. Totodată, la situaţia din 30 septembrie 2018 datoria de stat purtătoare de rată a dobînzii fixă a constituit 83,5 la sută din portofoliul datoriei de stat.

Instrumentele datoriei de stat cu rata fixă a dobînzii, la situaţia din 30.09.2018 sunt:

a) împrumuturile de stat externe contractate de la instituţiile financiare internaţionale (BEI, BDCE, FIDA, AID, FMI), precum şi de la creditorii bilaterali (Guvernul SUA, Guvernul Germaniei, UniCredit Austria, Guvernul României11 , Banca germană KfW, Turk Eximbank, JICA, Guvernul Poloniei);
b) VMS emise pentru executarea obligaţiilor de plată derivate din garanţiile de stat12;
c) VMS emise pe termen scurt (bonurile de trezorerie);
d) VMS convertite;
e) VMS emise pe termen lung (obligaţiunile de stat cu maturitatea de 2, 3 şi 5 ani).

Instrumentele cu rata flotantă a dobînzii sunt:

a) împrumuturile de stat externe cu rata flotantă a dobînzii, contractate de la organizaţiile financiare internaţionale (BEI, BIRD, BERD, FMI) şi de la creditorii bilaterali (Guvernul Japoniei, Guvernul Rusiei);
b) alocarea DST de la FMI;
c) VMS emise pe termen lung (obligaţiunile de stat cu maturitatea de 2 ani);

4) În structura datoriei de stat, pe instrumente, la situaţia de la 30 septembrie 2018, ponderea majoritară o deţin împrumuturile de stat externe cu 49,7%, diminuându-se cu 1,0 p.p. faţă de sfârşitul anului 2017, şi cu 1,8 p.p. în comparaţie cu perioada similară a anului precedent. A doua poziţie este ocupată de VMS emise pentru executarea obligaţiilor de plată derivate din garanţiile de stat cu ponderea de 25,8%, după care urmează VMS emise pe piaţa primară cu ponderea de 15,1%, alocarea DST cu 5,4% şi VMS convertite (în portofoliul BNM) cu 4,0%.

Este de menţionat majorarea ponderii obligaţiunilor de stat cu maturitatea de 2, 3 şi 5 ani în totalul datoriei de stat, cu 1,9 p.p. comparativ cu finele anului 2017 şi cu 2,1 p.p. comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Pe parcursul primelor nouă luni ale anului 2018, pentru serviciul datoriei de stat, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 972,0 mil. MDL, care se compune din:

a) Serviciul datoriei de stat externe în valoare de 279,0 mil. MDL (28,7%);
b) Serviciul datoriei de stat interne în valoare de 693,0 mil. MDL (71,3%). În primele nouă luni ale anului 2018, suma destinată serviciului datoriei de stat s-a diminuat cu 89,0 mil. MDL sau

cu 8,4 la sută, comparativ cu perioada similară a anului 2017, fiind influenţată de diminuarea serviciului datoriei de stat interne.

La situaţia din 30 septembrie 2018, soldul datoriei de stat externe a constituit 1 685,0 mil. dolari SUA (echivalentul a 28 415,3 mil. MDL), fiind format în totalitate din datorie de stat externă directă. De la începutul anului 2018, soldul datoriei de stat externe exprimat în dolari SUA a înregistrat o micşorare cu 15,7 mil. dolari SUA sau cu 0,9%. Această modificare este justificată prin fluctuaţia negativă a ratei de schimb a dolarului SUA faţă de alte valute în valoare de 20,7 mil. dolari SUA şi de finanţarea externă netă pozitivă în valoare de 5,0 mil. dolari SUA. Totodată, ca urmare a aprecierii monedei naţionale faţă de dolarul SUA, soldul datoriei de stat externe exprimat în lei s-a diminuat cu 666,5 mil. MDL sau cu 2,3%. Ca pondere în PIB, la 30 septembrie 2018, datoria de stat externă a înregistrat 14,8%, micşorîndu-se comparativ cu situaţia din 31 decembrie 2017, cu 1,6 p.p. Această evoluţie poate fi explicată prin majorarea PIB-lui prognozat pentru anul 2018 şi diminuarea soldului datoriei de stat externe în monedă naţională. În structura datoriei de stat externe pe instrumente, la situaţia din 30 septembrie 2018, împrumuturile de stat externe au ocupat ponderea majoră de 90,2%, ceea ce indică o valoare similară comparativ cu situaţia de la sfîrşitul anului 2017.

La capitolul deservirii datoriei de stat externe, pe parcursul primelor 9 luni ale anului 2018, au fost utilizate mijloace financiare în sumă de 115,0 mil. dolari SUA (echivalentul a 1 918,3 mil. MDL). În raport cu perioada similară a anului precedent a fost înregistrată o majorare a deservirii datoriei de stat externe cu circa 40,5 mil. dolari SUA sau cu 54,4%. Această evoluţie a fost cauzată preponderent de majorarea sumelor destinate rambursărilor de principal, inclusiv rambursarea împrumutului acordat de România în anul 2015.

La situaţia din 30 septembrie 2018, soldul datoriei de stat interne a constituit 23146,5 mil. MDL, dintre care:

- VMS convertite 2 063,4 mil. MDL (8,9%)
- VMS emise pe piaţa primară 7 791,9 mil. MDL (33,7%)
- VMS emise pentru executarea obligaţiilor de plată derivate din garanţiile de stat 13291,2 mil. MDL (57,4%)

Comparativ cu situaţia din 31 decembrie 2017, datoria de stat internă s-a majorat cu 568,0 mil. MDL sau cu 2,5%, iar comparativ cu situaţia din 30 septembrie 2017 s-a majorat cu 1234,6 mil. MDL sau cu 5,6%. Modificarea datoriei de stat interne în perioada de gestiune s-a produs din contul emisiunii nete a VMS pentru finanţarea deficitului bugetului de stat. Ca pondere în PIB, datoria de stat internă a înregistrat 12,1%, diminuîndu-se comparativ cu situaţia de la finele anului 2017 cu 0,7 p.p.

Pentru serviciul datoriei de stat interne în 9 luni ale anului 2018 au fost utilizate mijloace băneşti în sumă de 693,0 mil. MDL. În perioada de gestiune, cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat interne s-au micşorat cu 103,5 mil. MDL sau cu 13,0% în comparaţie cu perioada analogică a anului 2017, în mare parte datorită deservirii pe parcursul a nouă luni ale anului 2018 a VMS emise pe piaţa primară pe parcursul anului 2017 la costuri mai joase comparativ cu VMS emise pe piaţa primară în anul 2016 şi deservite în perioada similară a anului precedent (rata nominală a dobânzii medie ponderată a VMS răscumpărate în primele nouă luni ale anului 2018 a constituit 5,70%, fiind de 1,5 ori mai mică comparativ cu nouă luni ale anului 2017).

BOXA 3.1. Noul sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar

Aprobarea noului sistem unitar de salarizare în sectorul bugetar este deteminată de necesitatea reformării sistemului de salarizare depăşit şi asigurarea unui sistem de salarizare a personalului din sectorul bugetar, capabil să reflecte şi să remunereze performanţa.

BOXA 3.1. (continuare)

Potrivit Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar se prevede calcularea salariilor în sistemul bugetar[1] începând cu 1 decembrie 2018 în baza Legii nr.271/2018 pentru modificarea unor acte legislative – valorile de referinţă aplicabile la determinarea salariului de bază (Art. XXIX) şi Hotărîrii Guvernului „Privind punerea în aplicare a prevederilor Legii nr.270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar" (aprobată în şedinţa Guvernului din 12.12.18), precum şi a regulamentelor interne cu privire la plata sporului pentru performanţă şi privind acordarea sporului cu caracter specific.

Noua metodă de calcul presupune creşterea fondului salariilor în sistemul bugetar cu cel puţin 20% (cu excepţia angajaţilor care au salarii/sporuri dependente de salariul mediu pe economie şi angajaţilor poziţionaţi în urma evaluării la un nivel inferior celui actual, garantând menţinerea venitului actual fără diminuări de salarii) pe seama creşterii nvelului salariului minim de 2000 de lei egal cu minimul de existenţă pentru populaţia aptă de muncă, uniformizarea raportului dintre cel mai mare şi cel mai mic salariu lunar calculat în sectorul bugetar de la 33÷1 şi 15÷1, până la cel recomandat de 12÷1, precum şi reglementarea formulei de constituire a salariului din partea fixă şi partea variabilă în limita unui raport stabilit dintre partea fixă şi cea variabilă:

- 100/0 – pentru persoane cu funcţii de demnitate publică;
- 90/10 – pentru funcţionari publici;
- 80/20 – pentru majoritatea categoriilor de angajaţi;
- 70/30 – pentru apărarea naţională, securitatea statului şi ordinea publică,
- pentru personalul medical din sistemul bugetar, achitat din bugetul CNAS, se prevăd majorări de salarii; iar în sistemul de învăţământ majorările de salariu vor varia între 10% pentru educatori până la circa 83% pentru funcţia de asistent al educatorului.

Totodată, legea presupune anularea unor sporuri salariale, respectiv se va menţine:

- sporul lunar pentru grad de calificare, grad militar, grad special şi rang diplomatic;
- sporul lunar pentru deţinerea titlului ştiinţific şi/sau ştiinţifico-didactic;
- sporul lunar pentru deţinerea titlului onorific; sporul pentru performanţă;
- sporul de compensare pentru munca prestată în condiţii nefavorabile;
- plăţi pentru munca suplimentară, pentru munca de noapte şi pentru munca prestată în zilele de sărbătoare nelucrătoare şi/sau în zilele de repaos;
- premiul pentru rezultatele anului 2018; alte sporuri cu caracter specific.

În acelaşi timp se anulează:

- îndemnizaţiile de conducere pentru personalul de conducere din instituţiile de învăţământ, metodico-sanitare;
- sporul/grade suplimentare pentru păstrarea secretului de stat;
- sporul pentru utilizarea, în exerciţiul funcţiunii, a limbilor străine (cu excepţia limbii ruse);
- ajutorul material/premiere lunară, trimestrială, anuală acordate salariaţilor în unităţile bugetare;
- plăţi cu caracter stimulator din contul veniturilor colectate;
- plăţi suplimentare/premii angajaţilor din APL din venituri suplimentare acumulate în bugete;
- plăţi din venituri încasate de agenţi constatatori din IGP al MAI;
- stimulări financiare colaboratorilor vamali care au contribuit la încasarea veniturilor la bugetul de stat.

Finanţele publice în regiunea din partea stângă a râului Nistru

În 9 luni ale anului 2018 bugetul republican a încasat venituri în valoare de 1.405,2 mil. ruble transnistrene sau cu 23,96% mai puţin decat în sem. II al anului 2018. Aceste venituri au fost obţinute din următoarele surse:

- Veniturile fiscale în valoare de 836,9 mil. ruble transnistrene (59,6% din totalul veniturilor bugetului), ceea ce este cu 36,05% mai puţin decât veniturile fiscale din 6 luni ale anului 2018;

- Încasări ale sistemului vamal 118,06 mil. ruble transnistrene, sau 53,3% din valoarea încasată în sem. II 2018.
- Impozite şi accize pe mărfuri şi servicii – 222,8 mil. ruble transnistrene sau cu 94,7% mai mult decât valoarea din sem.II 2018.
- Impozitul pe venitul persoanelor fizice – 21,2 mil. ruble transnistrene, cee ace reprezintă 8, 61% faţă de sem.II 2018.
- Impozitul pe venitul persoanelor juridice 351,7 mil. ruble transnistrene sau 68,69% din valoarea impozitului din sem. II a anului curent.
- Venituri nefiscale în valoare de 57,5 mil. ruble sau 27,3% din totalul veniturilor nefiscale din sem.II 2018;
- Ajutoare nerambursabile în valoare de 20,07 mil. ruble transnistrene au rămas la nivelul sem.II 2018, în lunile iulie- septembrie noi intrări de ajutoare nu au fost înregistrate;
- Venituri din activitatea comercială şi antreprenorială – 120,1 mil. ruble transnistrene sau 77,3% din totalul veniturilor de acest tip colectate în sem. II 2018.

Suma datoriilor în buget a celor 3 companii constituie 144 mil ruble transnistrene sau cu 8,5% mai puţin decât în sem.II 2018.

În 9 luni ale anului 2018 cheltuielile bugetului consolidat a fost realizat sub nivelul planificat cu 17,7%, constituind 2.039,06 mil rub., inclusiv:

- pentru administrarea de stat şi autogestiunea locală au fost finanţate în sumă de 111,27 mil. ruble transnistrene (cu 12,04% mai puţin decât nivelul planificat),
- 21,4 mil rub (cu 14,5% mai puţin decât nivelul planificat) – pentru organele judiciare,
- 0,3 mil rub (cu 80,17 % mai puţin decât nivelul planificat) – pentru activitatea internaţională,
- 119,5 mil rub (cu 22,9% mai puţin decât nivelul planificat) – pentru apărarea de stat,
- 289,48 mil rub (cu 13,14% mai puţin decât nivelul planificat) – pentru securitatea statului,
- 14,08 mil rub (cu 13,57% mai puţin decât nivelul planificat) – pentru c-d şi susţinerea PTŞ,
- 20,48 mil rub (cu 3,4% mai puţin decât nivelul planificat) – agricultură,
- 8,88 mil rub sau cu 2,21% mai puţin decât nivelul planificat) – protecţia mediului,
- 29,9 mil rub (cu 5,6% mai puţin decât nivelul planificat) – transport, gospodăria drumurilor, comunicaţii şi informatica,
- 177,9 mil rub (cu 12,7% mai puţin decât nivelul planificat) – educaţie,
- 13,0 mil rub (sau cu 8,34% mai puţin decât nivelul planificat) – cultură, artă, cinematografie,
- 19,66 mil rub (cu 28,4% mai puţin decât nivelul planificat) – mass-media,
- 372, 86 mil rub (cu 6,3% mai puţin decât nivelul planificat) – sănătate,
- 395,4 mil rub (cu 19,4% mai puţin decât nivelul planificat) – pentru politica socială ,
- 5, 274 mii rub (cu 99,33% mai puţin decât nivelul planificat) – deservirea datoriei de stat,
- suplinirea rezervelor de stat – 0,
- 162,4 mil rub (cu 17,6% mai puţin decât nivelul planificat) – finanţarea bugetelor de alt nivel,
- rambursarea creditelor la datoria de stat – cu 32,3% mai puţin decât nivelul planificat,
- fondurile bugetare speciale – cu 39,3% mai puţin decât nivelul planificat.

Executarea bugetului a fost finalizată cu un sold deficitar în mărime de 633,9 mil sau cu 286,24 mil ruble transnistrene, în creştere faţă de sem. II 2018.

3.2. Sectorul bancar

În primele nouă luni ale anului 2018 în sectorul bancar naţional au fost promovate mai multe reforme în scopul consolidării şi dezvoltării acestuia după principiile internaţionale de siguranţă, prudenţă şi transparenţă.

Ca urmare, au fost realizate schimbări majore în structura acţionarilor din sectorul bancar. La 30.09.2018 peste 70 la sută din activele bancare fiind gestionate deja de grupuri internaţionale

cu reputaţie solidă, precum Banca Transilvania din România (B.C. „VICTORIABANK" S.A.), Intesa Sanpaolo din Italia (B.C. „EXIMBANK" S.A.), BERD, Invalda INVL şi Horizon Capital (BC „MOLDOVA-AGROINDBANK" S.A.).

Schimbări au parvenit şi în domeniul reglementării, prin implementarea rapoartelor COREP conform cerinţelor BASEL III. În aşa mod, deja din iulie 2018, conform noilor metodologii de raportare:

1) Noţiunea de capital normativ total a fost eliminată fiind înlocuită de un alt indicator şi anume de rata fondurilor proprii.
2) A fost modificată metodologia de calcul a suficienţei capitalului bancar prin raportarea fondurilor proprii nu la activele riscante, ci la expunerea totală (luându-se în calcul nu numai riscul de credit, dar şi riscul de piaţă şi cel operaţional), care conţine amortizoare, calculate în conformitate cu prevederile Basel II.
3) Pentru constituirea amortizoarelor de capital, au fost stabilite cerinţe graduale faţă de fondurile proprii pe care băncile trebuie să le deţină – fondurile proprii de bază de nivelul I (minimum 5,5%) şi fondurile proprii totale (minimum 10%).

Cu toate aceste modificări, sectorul bancar naţional rămâne a fi şi în continuare unul supra capitalizat, supra lichid şi puţin funcţional, din cauza incluziunii financiare scăzute cu sectorul real, activităţii sale anemice pe piaţa produselor de finanţare a afacerilor şi contribuţiei din ce în ce mai joase la creşterea economică.

În primele nouă luni ale anului 2018, activele bancare au înregistrat fluctuaţii volatile în volum, cât şi în calitate. La începutul anului 2018, ritmul de creştere a activelor bancare s-a situat pe o pantă ascendentă, după care în trimestrul II volumul de creştere a acestora s-a încetinit, revenind pe o pantă ascendentă în trimestrul III. Astfel, la finele lunii septembrie 2018 valoarea activelor bancare totale a constituit 82303,6 mil.MDL, fiind în creştere cu 1975,9 mil.MDL sau cu 2,5% faţă de sfârşitul trimestrului precedent şi cu 4756,2 mil.MDL sau 6,1% f.p.s.a.p.

Cuantumul total al expunerii la risc, un indicator nou care a înlocuit activele ponderate la risc, la sfârşitul trimestrului III, 2018 a constituit 39547,8 mil.MDL. Iar ponderea acestuia în total active, la sfârşitul lunii septembrie a constituit 48,1%. Aceste valori sunt evident mai mari comparativ valorile înregistrate în perioadele precedente pentru indicatorii calculaţi anterior (activele ponderate la risc) şi după alte metodologii, fără a lua în calcul un set de riscuri prevăzute de noile reglementări, însă nu ne oferă informaţii clare pentru aprecierea evoluţiei lor în dinamică.

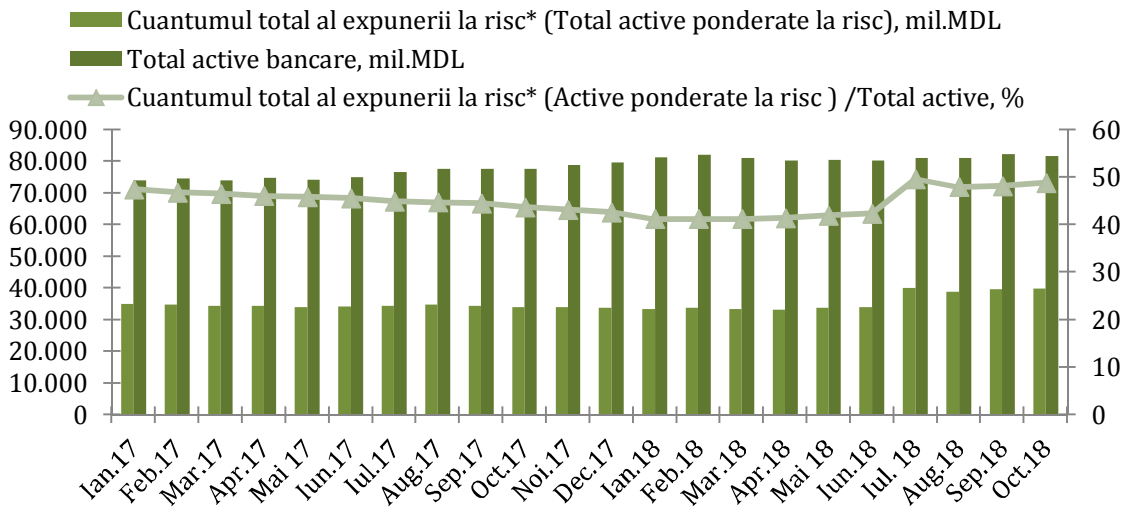

Figura 3.2.1. Evoluţia activelor bancare

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.
Notă: * indicator calculat din iulie 2018 conform BASEL III.

Din luna iulie 2018, o dată cu intrarea în vigoare a noilor reglementări conform cerinţelor Basel III băncile calculează **fondurile proprii** diminuându-le nu numai cu expunerile la riscul de credit, dar luând în consideraţie riscul de piaţă, riscul operaţional, riscul de decontare.

Astfel, la data de 30.09.2018, fondurile proprii totale au constituit 11025,73 mil.MDL, iar rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar a fost de 27,9% fiind în descreştere cu 9,3 p.p. faţă de 30.09.2017 şi cu 17,8 p.p. faţă de 30.06.2018 dar, totuşi respectând limita reglementată de minimum 10%. Respectiv, deşi diminuarea cuantumul capitalului calculat a majorat considerabil expunerea totală, suficienţa capitalului rămâne practic de 2,7 ori mai mare decât limita minimă a normativului.

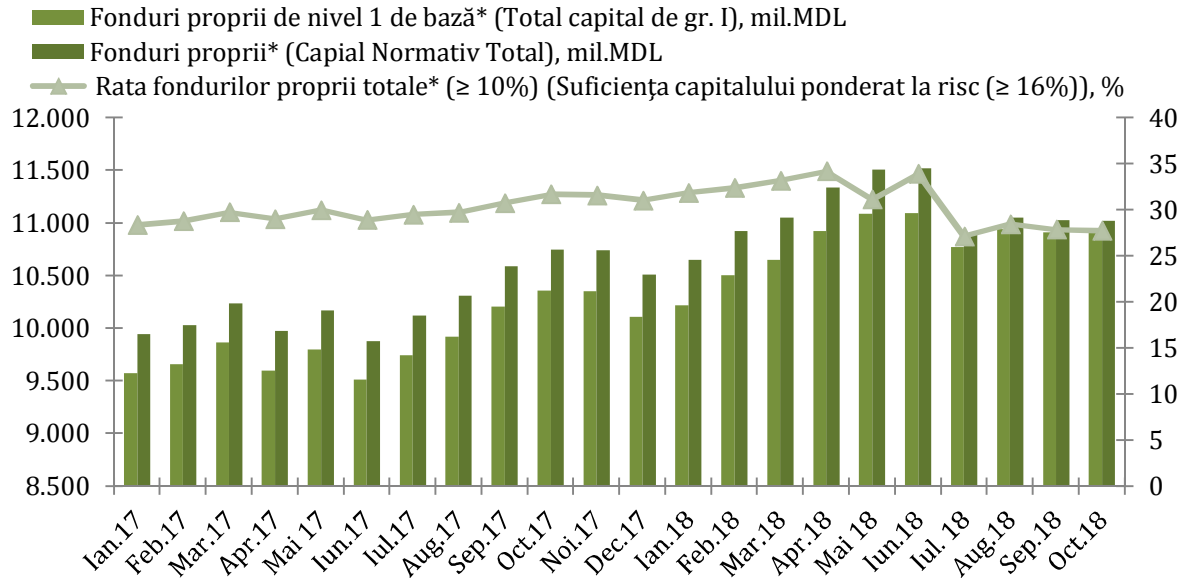

Figura 3.2.2. Evoluţia calităţii capitalului bancar

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.
Notă: * indicator calculat din iulie 2018 conform BASEL III.

În primele nouă luni ale anului 2019 sectorul bancar autohton continuă să menţină indicatorii de lichiditate la un nivel foarte înalt. În trimestrul III al anului 2018, indicatorii de lichiditate a sectorului bancar se încadrează în limitele prudenţiale, stabilite de BNM.

Lichiditatea efectivă sau principiul III al lichidităţii, care se determină ca raport dintre lichiditatea efectivă şi lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadenţă şi nu trebuie să fie mai mic de 1 pe fiecare bandă de scadenţă, conform datelor BNM este respectat de toate băncile. Lichiditatea curentă conform principiul II de lichiditate, calculată ca ponderea activelor lichide în totalul activelor la data de 30.09.2018 a constituit 54,5%, mai mult cu 1,3 p.p. faţă de 30.09.2017 şi aproape 3 ori mai mult decât limita minimă, stabilită de BNM. Lichiditatea pe termen lung, valoare calculată conform principiului I al lichidităţii (≤1), al întregului sistem bancar a constituit 0,67 la 30.09.2018, mai mult cu 0,05 faţă de 30.09.2017. Se constată o creştere exagerată a lichidităţilor bancare, precum şi la o migrare a unei păţi de active din credite spre active lichide cu risc redus şi rentabilitate acceptabilă, cum ar fi valorile mobiliare de stat.

În primele luni ale anului 2018 sistemul bancar autohton a înregistrat o tendinţă pozitivă de reducere a creditelor neperformante. Astfel la sfârşitul trimestrului III, 2018 ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor s-a diminuat cu 1,2 p.p. comparativ cu finele trimestrului precedent şi cu 3,9 p.p. faţă de aceeaşi perioadă a anului 2017, constituind 13,5 %. Diminuarea respectivă este reflectată şi în rapoartele majorităţii băncilor din sistem. În ansamblu această descreştere se datorează şi curăţirii bilanţurilor băncilor o dată cu schimbarea acţionarului majoritar.

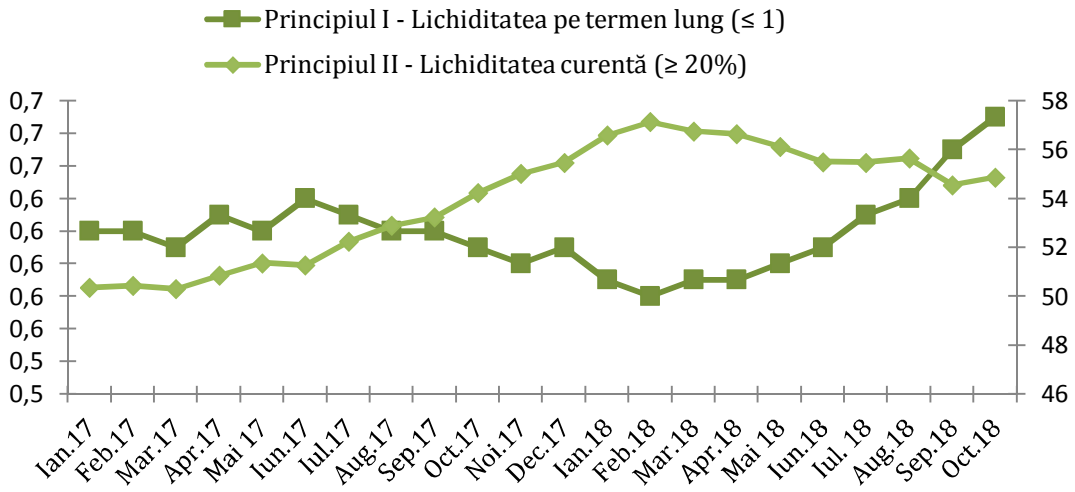

Figura 3.2.3. Nivelul lichidităţii sectorului bancar la 30.09.2018

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

La sfârşitul trimestrului III, 2018 ponderea creditelor neperformante în total fonduri proprii a fost de 42,5%, în descreştere cu 13% faţă de data de 30.09.2017 dar cu un spor uşor de 1% faţă de finele trimestrului II, 2018.

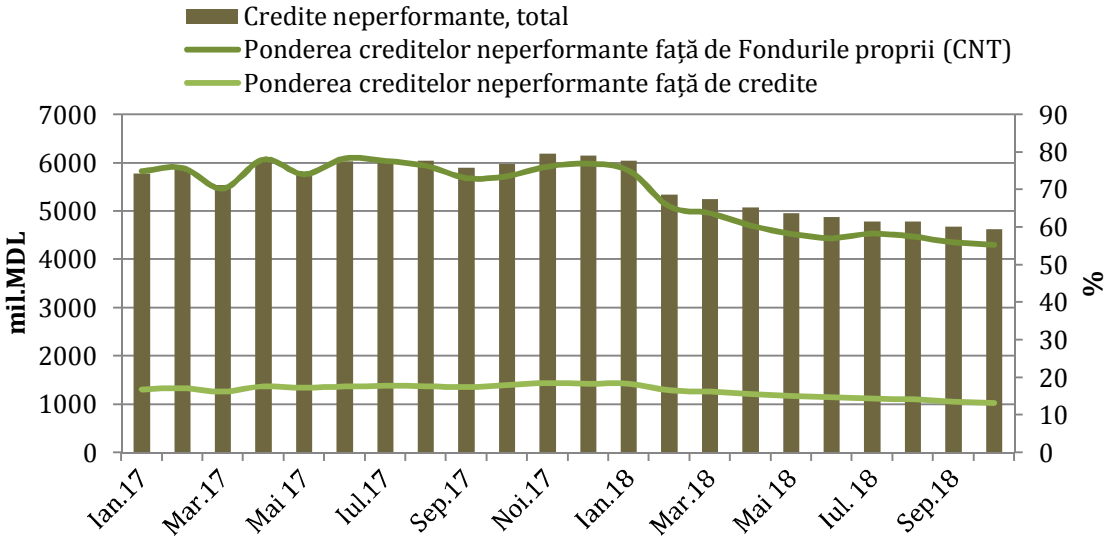

Figura 3.2.4. Evoluţia creditelor neperformante în sectorul bancar

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Ratele de dobândă rămân a fi imune la deciziile politicii monetare. Această afirmaţie este susţinută de trendul ratelor de dobândă la credite şi depozite nou acordate, care, este în continuă scădere, ajungând chiar mai mici decât rata de refinanţare, care este considerată una prime-rate pentru formarea dobânzilor la credite). În perioada septembrie 2017 – septembrie 2018, ratele medii a dobânzii practicate de băncile comerciale pentru credite şi depozitele au scăzut cu 1,31 p.p. şi 1,46 p.p. corespunzător, situându-se la nivelul de 8,5% pentru creditele noi atrase şi 4,51% pentru depozitele noi atrase. Diminuarea rapidă a dobânzilor la depozite indică asupra unui trend descrescător în continuare, fapt ce va descuraja economisirea din partea populaţiei.

La sfârşitul trimestrului III, 2018 soldul depozitelor bancare a constituit 61938,13 mil. MDL, în creştere cu 1,5%, faţă de trimestrul precedent. Pe fondalul creşterii valorii depozitelor, rata de

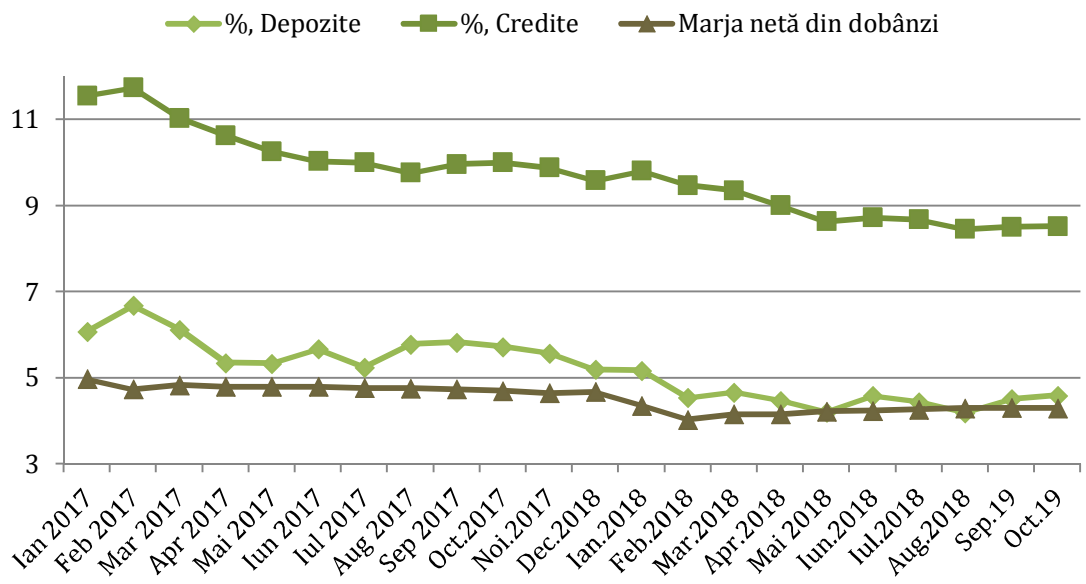

Figura 3.2.5. Evoluţia marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite şi la credite noi atrase în MDL, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

depunere a persoanelor fizice scade, ajungând la 64,8%, în diminuare cu 0,75% faţă de trimestru II al anului 2018. Această diminuare este cauzată de scăderea venitului destinat economisirii a populaţiei, dar şi diminuării încrederii persoanelor fizice în bănci după delapidarea sectorului bancar.

În trimestrul III 2018, se menţine tendinţa de diminuare a soldului depozitelor în valută în total depozite. La data de 30.09.2018 soldul depozitelor în valută a constituit 25412,9 mil. MDL în scădere cu 1342,4 mil. MDL faţă de aceeaşi dată a anului precedent. Totodată a scăzut şi ponderea acestora în total depozite cu 5%. Diminuarea ponderii depozitelor în valută străină concomitent cu creşterea rapidă a soldului depozitelor în MDL este rezultatul întăririi semnificative a monedei naţionale pe piaţa valutară.

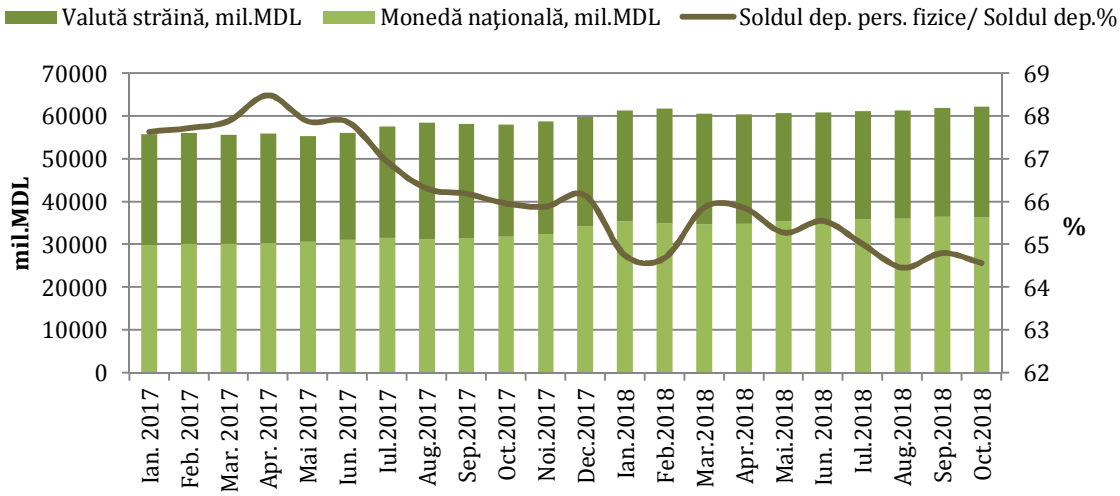

Figura 3.2.6. Evoluţia depozitelor atrase de bănci în I trimestru 2016, mil. MDL

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Tendinţa de diminuare a volumului creditelor, care a început la sfârşitul anului 2014, s-a menţinut până în luna septembrie a anului 2018. La sfârşitul lunii septembrie volumul creditelor acordate, pentru prima dată în ultimii doi ani, a înregistrat o creştere uşoară de 2,2% f.p.s.a.p. şi a constituit 34580 mil. MDL. A crescut şi volumul creditelor noi, pe fundalul diminuării ratei dobânzii la credite, creşterea în primele luni ale anului 2019 a fost de circa 14,9%.

Totodată, poate fi remarcată menţinerea tendinţei de migrare a creditelor de la persoanele juridice spre persoanele fizice (73,02% în trimestrul III 2018 comparativ cu 78,01% în trimestrul III 2017) şi din valută străină în cea naţională, (61,0% în trimestrul III al anului 2018 faţă de 58,6% în aceeaşi perioadă a anului precedent).

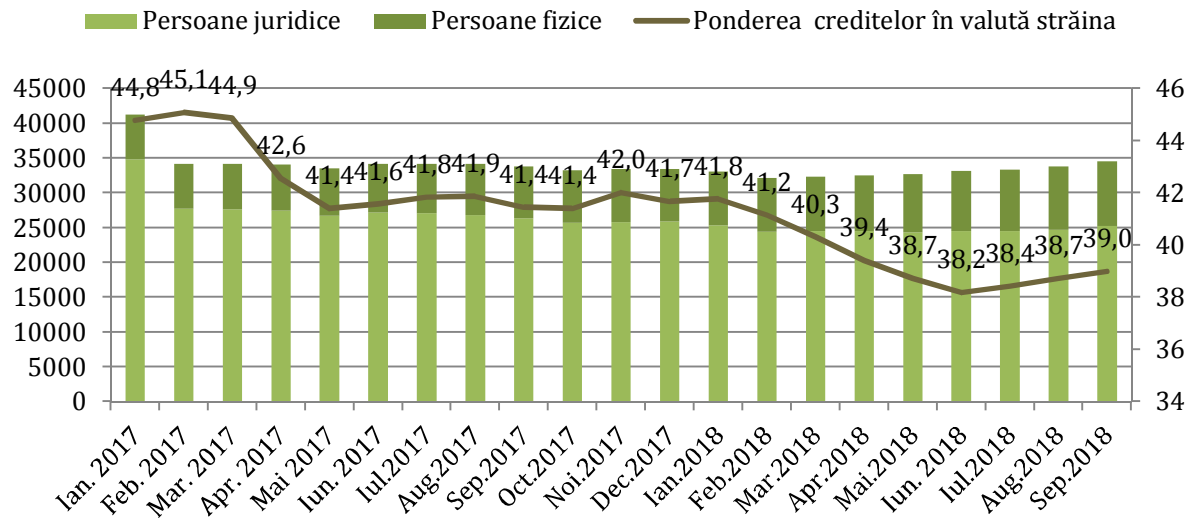

Figura 3.2.7. Evoluţia creditelor după valuta în care sunt acordate şi categoria debitorilor
Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

În primele nouă luni ale anului 2018 se atestă o dinamică crescătoare a profitului băncilor în întreg sistem bancar, care însă este mai mic faţă de cel înregistrat în aceeaşi perioadă a anului precedent.

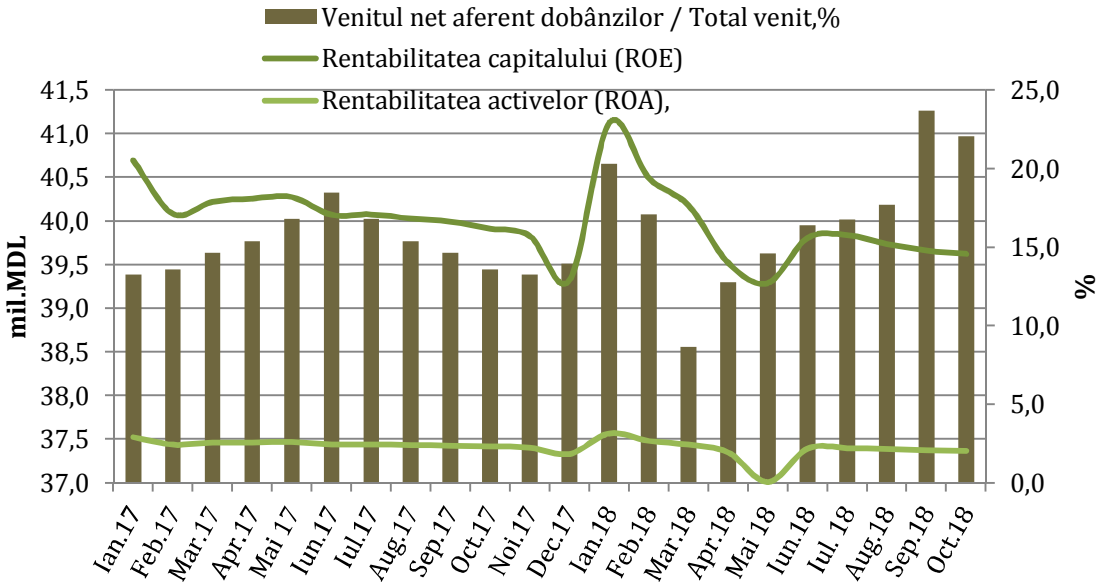

Figura 3.2.8. Evoluţia rentabilităţii şi profitabilităţii bancare în 2017-2018
Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

La sfârşitul lunii septembrie 2018, profitul băncilor pe întregul sistem a constituit 1336 mil. MDL, în creştere cu 563 mil. MDL sau cu 123% faţă de sfârşitul trimestrului precedent şi în scădere cu 80 mil.MDL sau 5,6% faţă de aceeaşi perioadă a anului precedent. Diminuarea profitului s-a datorat diminuării ratei dobânzii la credite. Ponderea veniturilor neaferente dobânzilor în totalul veniturilor băncilor rămâne a fi semnificativă, ce demonstrează dezinteresul băncilor de a participa la finanţarea economiei.

La sfârşitul trimestrului III, 2018 rentabilitatea activelor şi rentabilitatea capitalului au constituit 2,08% şi respectiv 12,7%, fiind în descreştere cu 0,3 p.p. şi respectiv cu 1,5 p.p. comparativ cu aceeaşi perioadă a anului precedent.

Datorită restricţiilor dure, impuse activităţii bancare, nivelul de rentabilitate a activelor ROA şi a capitalului ROE la bănci este cel mai mic de pe piaţa financiară. Din potrivă, concurenţii direcţi ai băncilor, organismele de microfinanţare, au cea mai mare rentabilitate a capitalului şi a activelor.

Capitolul IV
SECTORUL EXTERN

Balanţa de plăţi

Soldul contului curent al balanţei de plăţi, în perioada ianuarie-septembrie 2018, a înregistrat un deficit de 836,49 mil. dolari (din care 338,09 mil. dolari – în trimestrul III 2018), ce s-a aprofundat cu 63,2% faţă de ianuarie-septembrie 2017. Deficitul contului curent, raportat la PIB, a constituit 10% (faţă de 7,5% în primele nouă luni ale anului 2017). Sursa deficitului contului curent a fost tradiţional comerţul exterior cu bunuri, celelalte componente înregistrând solduri excedentare în creştere.

Creşterea soldului balanţei serviciilor, în raport cu perioada ianuarie-septembrie 2017, cu 37,7% până la 287,63 mil. dolari. Această creştere s-a datorat majorării *exporturilor de servicii* cu 22,6% şi a importurilor de servicii cu 18%. În cadrul exporturilor de servicii s-au înregistrat majorări la exporturile de servicii de călătorii cu 28,1%, la prelucrarea materiei prime cu 3,2%, la informatică cu 49,9%. Majorarea *importurilor de servicii*, de asemenea a fost cauzată de majorarea importurilor de servicii de călătorii cu 21,6%, de transport cu 14,4%, de alte servicii pentru afaceri cu 39%.

În trimestrul III 2018, soldul balanţei comerţului cu servicii a crescut cu 51,7% faţă de trimestrul III 2017. Soldul balanţei comerţului cu servicii a constituit 122,7 mil. dolari. Această creştere s-a datorat creşterii serviciilor prestate nerezidenţilor cu 21%, decât a serviciilor primite de la nerezidenţi cu 11,2%. Raportul dintre soldul balanţei serviciilor şi PIB a crescut cu 0,9 p.p comparativ cu trimestrul III 2017. În structura exporturilor de servicii, ponderea majoritară o deţin serviciile de transport 30,5% (122,89 mil. dolari), al căror export s-a majorat cu 6,3% faţă perioada similară a anului precedent. În cadrul exporturilor de servicii de transport, cea mai mare pondere îi revine transportului de mărfuri – 51,5%, urmat de transportul de pasageri – 31,5% şi de alte servicii de transport cu 17%.

În importurile de servicii, ponderea cea mai mare este deţinută de serviciile de transport 36,5%, cu 7,6% mai mult faţă de aceeaşi perioada din a. 2017. În cadrul importurilor de servicii de transport, transportului de mărfuri îi revine o pondere de 57,8%, transportului de pasageri cu o pondere de 21,9%, iar altor servicii de transport le revine 20,3%.

Contul de capital în perioada ianuarie-septembrie a înregistrat un sold negativ de 28,98 mil. dolari (din care 12,05 mil. dolari în trimestrul III 2018) în scădere cu 76,5% faţă de perioada similară a anului 2017. Soldul contului de capital a fost determinat de ieşirile nete de capital înregistrate de sectorul privat (41,42 mil. dolari), în timp ce intrările de asistenţă din exterior primită de administraţia publică pentru finanţarea proiectelor investiţionale a constituit 12,44 mil. dolari.

Contul financiar s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare de 724,12 mil. dolari (din care în trimestrul III 2018 au fost 281,4 mil. dolari) ca rezult at al majorării nete a pasivelor rezidenţilor faţă de nerezidenţi cu 421,3 mil. dolari ca urmare a tranzacţiilor efective, în timp ce activele financiare externe ale rezidenţilor pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie anului 2018, au scăzut cu 302,8 mil. dolari. Evoluţia contului financiar a fost determinată de creşterea pasivelor financiare simultan cu scăderea semnificativă a activelor, cu doar 28% mai mică decât mijloacele atrase de la nerezidenţi. Analiza acestei evoluţii din perspectiva instrumentelor financiare scoate în evidenţă la pasive două momente negative, ce caracterizează mijloacele financiare atrase de lipsa influxului de împrumuturi străine (se constată rambursări nete de 16,3 mil. dolari) şi retragerea de către nerezidenţi a mijloacelor din sistemul bancar autohton (de 19,23 mil. dolari).

Poziţia investiţională internaţională

Poziţia investiţională internaţională la 30.09.2018, a constituit 3833,27 mil. dolari (34,5% relativ la PIB), soldul negativ aprofundându-se faţă de sfârşitul anului 2017 cu 18%. Activele financiare externe au însumat 5572,73 mil. dolari, în scădere cu 2,5% iar pasivele 9406 mil. dolari, în creştere cu 4,9%. Raportul dintre stocul activelor şi pasivelor externe a constituit 59,2%.

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie, stocul activelor oficiale de rezervă s-a majorat cu 7,8% comparativ cu stocul de la începutul anului, constituind 3021,18 mil. dolari. Volumul activelor oficiale de rezervă corespunde tuturor criteriilor de suficienţă: acoperirea a cel puţin 3 luni de importuri de bunuri şi servicii (au acoperit 5,9 luni de import efectiv); acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 151,2%) etc.

La data de 30.09.2018, stocul total de pasive sub formă de investiţii directe a fost în creştere cu 7,8% faţă de sfârşitul anului 2017. Stocul total de pasive sub formă de investiţii directe a constituit 4023,05 mil. dolari. Această creştere a avut loc în urma intrărilor de efective nete de investiţii directe de 175,38 mil. dolari, din evoluţia ratelor de schimb ale valutelor originale faţă de dolarul SUA – cu 34,8 mil. dolari şi din majorarea preţurilor acţiunilor – cu 81,5 mil. dolari, în timp ce alte modificări au influenţat stocul în sensul diminuării cu 0,09 mil. dolari.

În stocul total de pasive sub formă de investiţii directe, ponderea participaţiilor şi acţiunilor comparativ cu cea a instrumentelor de natura datoriei directe este uşor superioară (53,5% faţă de 46,5%). Componenţa instrumentelor de natura datoriei este mixtă: stocul împrumuturilor contractate de la investitorii străini direcţi constituie 1138,8 mil. dolari, angajamente sub formă de credite comerciale faţă de investitorii străini direcţi constituie 163,7 mil. dolari şi 568,3 mil. dolari constituie stocul altor datorii faţă de investitorii străini direcţi.

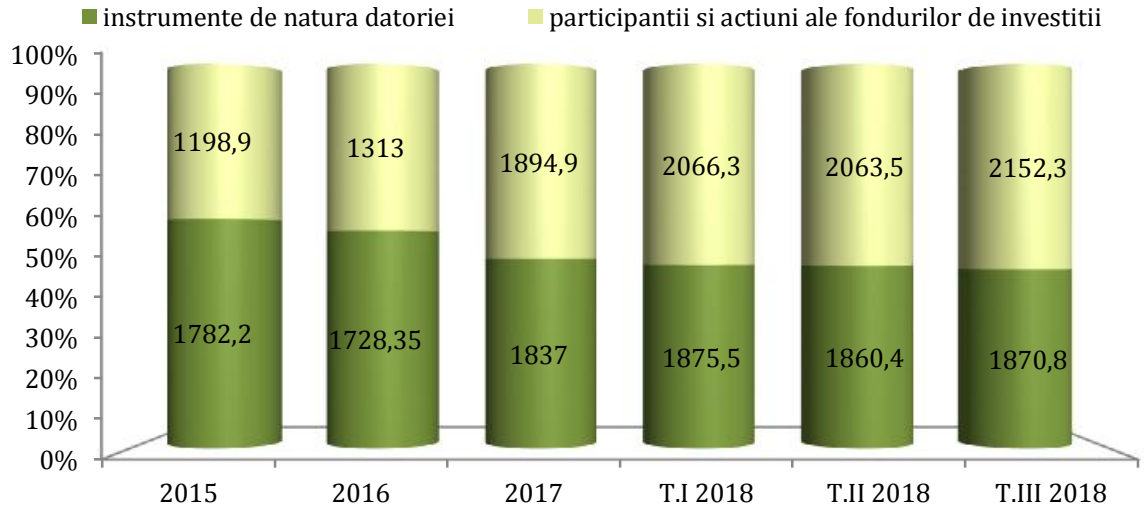

Figura 4.1. Investiţiile directe, pasive, componentele de bază, stoc la 30.09.2018, mil. dolari

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Din totalul capitalului acumulat, investiţiile directe sub formă de participaţii şi acţiuni acumulate putem observa că ponderea majoritară o deţin investitorii din ţările UE 83,3%, investitorii din ţările CSI deţin o pondere de 7%, cei proveniţi din alte ţări deţin investiţii în proporţie de 9,7%.

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie a. 2018, principala activitate economică care a beneficiat de ISD, sunt industria prelucrătoare 23,9%, urmată de activităţi financiare şi asigurări

23,5%, comerţ cu ridicata şi amănunt 16,7%, alte activităţi care au atras investitori străini au fost industria energetică, informaţii şi comunicaţii, transport şi depozitare, tranzacţiile imobiliare.

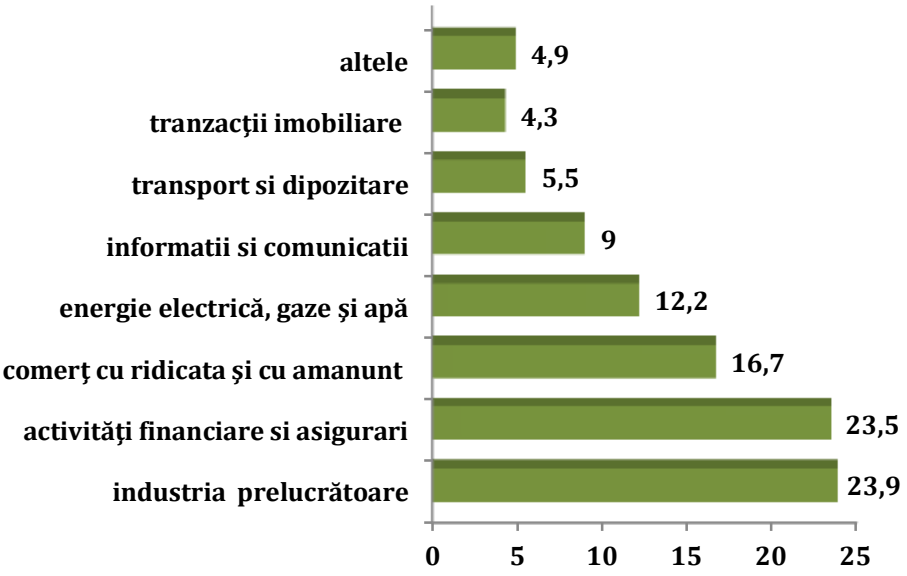

Figura 4.2. Investiţiile directe, pasive, capital propriu acumulat la 30.09.2018, pe activităţi economice, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Transferurile de peste hotare

Volumul total al transferurilor bancare de mijloace băneşti din străinătate în favoarea persoanelor fizice în perioadei ianuarie-septembrie 2018, a constituit 955,05 mil. dolari, cu 9,5% mai mult decât în aceeaşi perioadă a anului precedent. În T. III transferurile băneşti în favoarea persoanelor fizice au fost în scădere cu 1,7%, transferurile baneşti în favoarea persoanelor fizice au constituit 315 mil. dolari. În luna septembrie a. 2018 au fost transferate mijloace băneşti în volum de 97,38 mil. dolari, comparativ cu perioada similară a anului precedent fiind în scădere cu 11%.

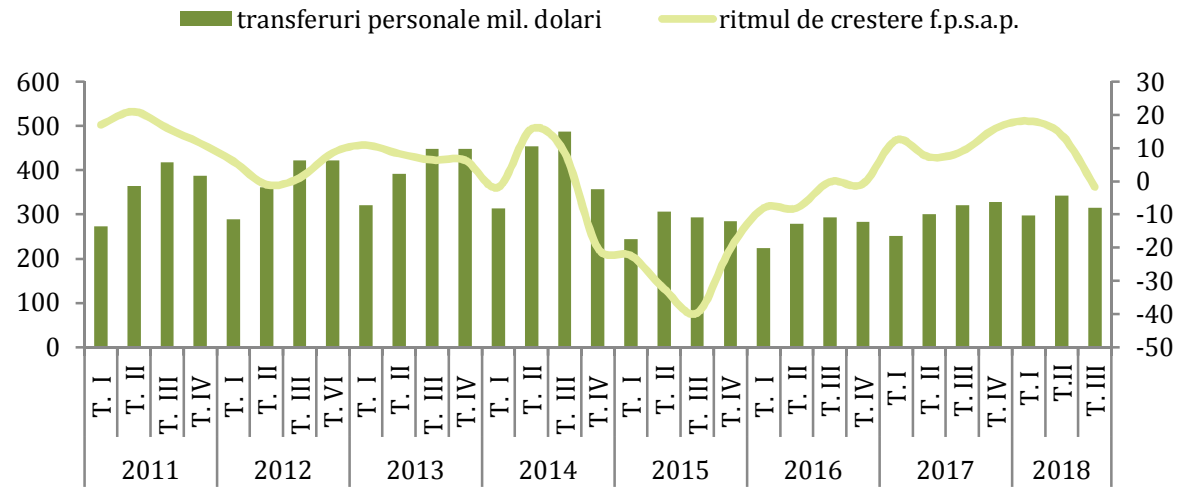

Figura 4.3. Transferuri de mijloace băneşti din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2011-2018, mil. dolari SUA

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Conform provenienţei geografice a transferurilor de mijloace băneşti în septembrie a. 2018**,** cea mai mare pondere a transferurilor în favoarea persoanelor fizice provin din UE ce deţine o pondere de 42,9%, urmată de CSI – cu o pondere de 26,2% şi din restul lumii – cu o pondere de 30,9%.

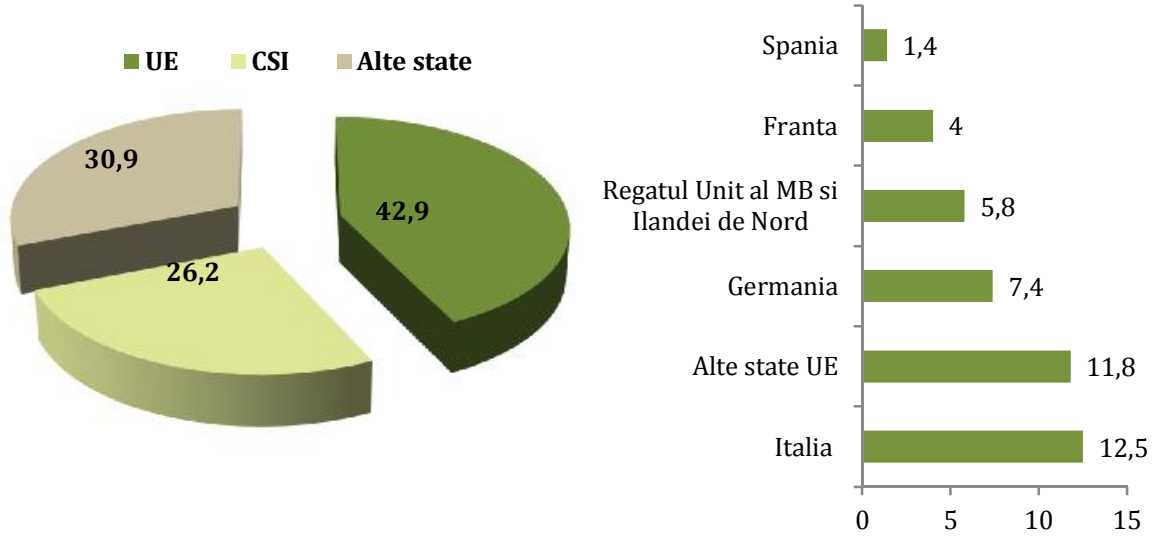

Figura 4.4. Transferuri de mijloace băneşti din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova, conform provenienţei geografice în septembrie 2018, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

Transferuri de mijloace băneşti din străinătate în favoarea persoanelor fizice, conform provenienţei geografice, cea mai mare pondere o deţin transferurile din Rusia cu o pondere de 24,8% (24,18 mil. dolari) din totalul transferurilor fiind în scădere cu 9.1 p.p. comparativ cu septembrie 2017. Transferurile din Israel au constituit 16,8% (16,39 mil. dolari), din Italia 12,5% (12,20 mil. dolari), SUA 8,9% (8,64 mil. dolari), Germania 7,4% (7,17 mil. dolari), Regatul Unit al Marii Britanii şi al Irlandei de Nord 5,8% (5,69 mil. dolari), Franţa 4% (3,94 mil. dolari), Irlanda 1,4% (1,9 mil. dolari), Spania 1,4% (1,38 mil. dolari), Portugalia 1,1% (1,11 mil. dolari), Cehia 1,1% (1,03 mil. dolari), România 1,1% (1,01 mil. dolari), Turcia 1,0% (0,98 mil. dolari), din alte state 12,7% (12,27 mil. dolari).

Cea mai mare pondere, a transferurilor băneşti din străinătate în favoarea persoanelor fizice o au transferurile în euro care au deţinut o pondere de 48,2% (în creştere cu 8.6 p.p.), transferurile în dolari au deţinut o pondere de 44,7% (în descreştere cu 7.5 p.p., comparativ cu septembrie 2017) şi cele în ruble ruseşti – 7,1% (în descreştere cu 1.1 p.p.).

Comerţul exterior cu bunuri

Comerţul exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie a. 2018 a înregistrat o creştere cu 20,7%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Astfel comerţul exterior cu bunuri a constituit 6141,5 mil. dolari.

Exporturile de mărfuri în perioada ianuarie-septembrie 2018 au constituit 1960 mil. dolari, comparativ cu perioada corespunzătoare a anului 2017 exportul de mărfuri a crescut cu 18,7%. Pentru luna septembrie 2018**,** exporturile de mărfuri a constituit 207,3 mil. dolari cu 5,2% mai puţin faţă de luna august şi cu 7,4% comparativ cu luna septembrie 2017.

Exporturile de mărfuri autohtone faţă de ianuarie-septembrie 2017 au fost în creştere cu 22,9%, contribuind la majorarea pe total exporturi cu 14,8%. Exporturile de mărfuri autohtone au constituit 1316 mil. dolari (67,1% din total exporturi). **Reexporturile de mărfuri străine** au

însumat 644 mil. dolari (32,9% din total exporturi), majorându-se cu 10,9% comparativ cu ianuarie-septembrie 2017. Reexporturile de mărfuri după prelucrare au constituit 24,4% în total exporturi, iar reexporturile clasice de mărfuri, care nu au suferit transformări esenţiale (medicamente, ţigarete care conţin tutun, băuturi, motorină, ţesături şi materiale tricotate sau croşetate, uleiuri esenţiale, preparate pentru toaleta, produse pentru înfrumuseţare, articole de transport sau de ambalare din materiale plastice şi din lemn, autoturisme, mobilier) au constituit 8,5%.

În perioada ianuarie-septembrie 2018, decalajul între evoluţia exporturilor şi importurilor au determinat acumularea unui **deficit al balanţei comerciale** în valoare de 2221,5 mil. dolari, cu 434,3 mil. dolari(24,3%) mai mare, comparativ cu cel înregistrat în perioada corespunzătoare din anul 2017.

Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în perioada ianuarie-septembrie 2018 a fost de 46,9%, comparativ cu 48% în perioada similară din anul 2017.

Tabelul 4.1. Evoluţia schimbărilor comerciale în ianuarie-septembrie 2016-2017, mil. dolari

	Ianuarie-septembrie 2017	Ianuarie-septembrie 2018	Dinamica 2017/2016
	mil. dolari	mil. dolari	%
Comerţul exterior cu bunuri	**5089,6**	**6141,5**	**20,7**
Export	**1651,6**	**1960**	**18,7**
Inclusiv:			
ţările UE	1066,5	1363,9	27,9
ţările CSI	336,5	306,9	8,8
alte ţări	248,8	289,2	16,2
Import	**3438**	**4181,5**	**21,6**
Inclusiv:			
ţările UE	1713,8	2108,1	23
ţările CSI	850	1031,8	21,4
alte ţări	874,5	1041,6	19,1
Balanţa comercială	**1786,4**	**2221,5**	**24,3**
Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi	48%,	46,9%	-

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

Exporturile de mărfuri, **în UE** în perioada ianuarie-septembrie au constituit 1363,9 mil. dolari SUA (cu 27,9% mai mult faţă de ianuarie-septembrie 2017), deţinând o cotă de 69,6% în total exporturi (64,6% – în ianuarie-septembrie 2017). Exporturile în **ţările CSI** au constituit 306,9 mil. dolari, fiind în scădere comparativ cu ianuarie-septembrie 2017, cu 8,8%. Exporturile în **ţările CSI** au fost prezente cu o pondere de 15,7% (în ianuarie-septembrie 2017 – 20,4%). (Figura 4.5)

Comparativ cu perioada similară a anului 2017, a**naliza evoluţiei exporturilor pe ţări** în ianuarie-septembrie 2018 relevă majorări a exporturilor în România cu 36,7%, Italia 44,3%, Germania 49,3%, Elveţia de 1,7 ori, Olanda de 1,7 ori, Polonia 18,1%, Serbia de 2,6 ori, Franţa 34,9%, Ucraina 19,9%, Portugalia de 81,0 ori, Republica Cehă 40,7%, Emiratele Arabe Unite de 4,9 ori, Slovacia de 2,0 ori, Austria 28,8%, Grecia 23,6%, Liban de 1,8 ori, Spania 24,7%, Georgia 22%, SUA 21,2%, Arabia Saudită de 1,7 ori, Belgia 20,5%, China 13,8%, Bangladesh de 6,5 ori, Thailanda de 7,4 ori, Lituania 21,4%, Israel 42,3%, Tunisia de 63,2 ori, Maroc de 3 ori, Africa de Sud de 17,2 ori, care a favorizat creşterea pe total exporturi cu 25,2%. Totodată s-au micşorat exporturile în Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord 33,9%, Federaţia Rusă 12,8%, Bulgaria 35,3%, Belarus 17,1%, Turcia 6,9%, Siria 47,2%, Irak 17%, Uzbekistan 45,9%, Ungaria 22,9%, Vietnam 74,9%, Macedonia 45,3%.

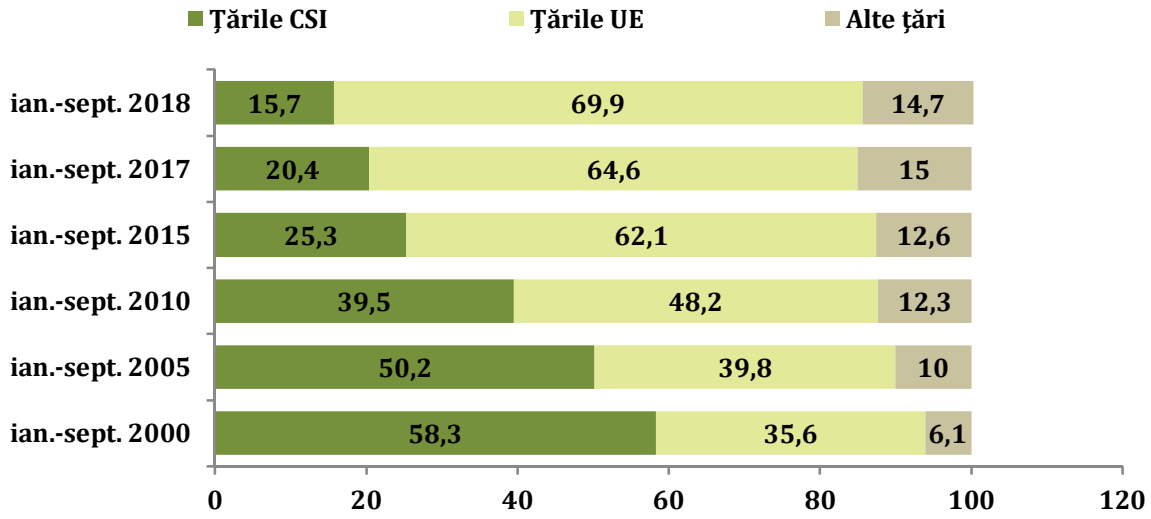

Figura 4.5. Structura exportului pe grupe de ţări pentru perioada ianuarie-iunie, %
Sursa: Conform datelor, Biroului Naţional de Statistică.

În ianuarie-septembrie 2018, **s-au marcat creşteri** comparativ cu aceeaşi perioadă din anul 2017 la exporturile de maşini şi aparate electrice de 1,6 ori, legume şi fructe 24,2%, îmbrăcăminte şi accesorii 17,6%, grăsimi şi uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracţionate de 1,9 ori, cereale şi preparate pe bază de cereale 16,6%, mobilă şi părţile ei 23,4%, băuturi alcoolice şi nealcoolice 14,4%, articole din minerale nemetalice de 1,6 ori, hrană destinată animalelor de 1,6 ori, articole din lemn de 1,7 ori, animale vii de 1,9 ori, maşini şi aparate specializate pentru industriile specifice de 1,6 ori, seminţe şi fructe oleaginoase 2,5%, încălţăminte 12%, produse medicinale şi farmaceutice 6,6%, produse chimice organice 16,7%, tutun brut şi prelucrat 20,8%, petrol şi produse petroliere 16,2%, hârtie, carton 34,7%, produse tanante şi colorante de 2,9 ori, minereuri metalifere şi deşeuri de metale 13,2%, care au contribuit la majorarea pe total exporturi cu 21,4%. Totodată **s-au micşorat exporturile** de zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere 31,2%, fire, ţesături, articole textile şi produse conexe 12,1%, maşini şi aparate industriale cu aplicaţii generale 32,3%, uleiuri esenţiale, preparate pentru toaletă, produse pentru înfrumuseţare 24,8%, vehicule rutiere 24,3%, carne şi preparate din carne 28,2%, articole prelucrate din metal 9,2%.

Importurile de mărfuri î perioada ianuarie-septembrie 2018 au constituit 4181,5 mil. dolari, mai mult faţă de perioada similară a anului precedent cu 21,6%. În luna septembrie importurile de mărfuri au constituit 473,9 mil. dolari, cu 2,1% mai puţin faţă de luna august şi cu 10 % mai mult, comparativ cu luna septembrie 2017.

Importurile de mărfuri din ţările UE au constituit 2108,1 mil. dolari (cu 23% mai mult faţă de ianuarie-septembrie 2017). Importurile de mărfuri **din ţările UE** deţinând o pondere de 50,4% în total importuri (49,8% în ianuarie-septembrie 2017). **Din ţările CSI,** importurile de mărfuri au constituit 1013,8 mil. dolari (cu 19,2% mai mare decât în ianuarie-septembrie 2017). Ponderea importurilor de mărfuri din ţările CSI au constituit 24,2% în total importuri (24,7% în ianuarie-septembrie 2017).

Comparativ cu perioada similară din anul 2017, a**naliza evoluţiei importurilor pe ţări** în ianuarie-septembrie 2018, relevă **creşterea importurilor** din România cu 25,6%, Federaţia Rusă cu 26,1%, China 24,1%, Germania 26,9%, Italia 19,4%, Ucraina 11,8%, Polonia 26%, Turcia 10,6%, Austria 32,8%, Franţa 21,9%, Japonia de 1,6 ori, Republica Cehă 29,5%, Ungaria 18,7%, Spania 29,8%, Olanda 29,3%, Serbia de 1,8 ori, Coreea de Sud 45,5%, Belgia 28,9%, Slovacia 32,7%, Slovenia 36,2%, Brazilia de 2,1 ori, Suedia 31,1%, Israel de 1,6 ori, Portugalia 35,3%, Letonia 45%, Elveţia 11%, Lituania 30,2%, Kazahstan de 2,9 ori, Emiratele Arabe Unite de 3 ori, SUA 3,7%, India 11,2%, Bangladesh 29,9%, Chile de 2,4 ori, Ecuador 21,2%, Thailanda 35,5%,

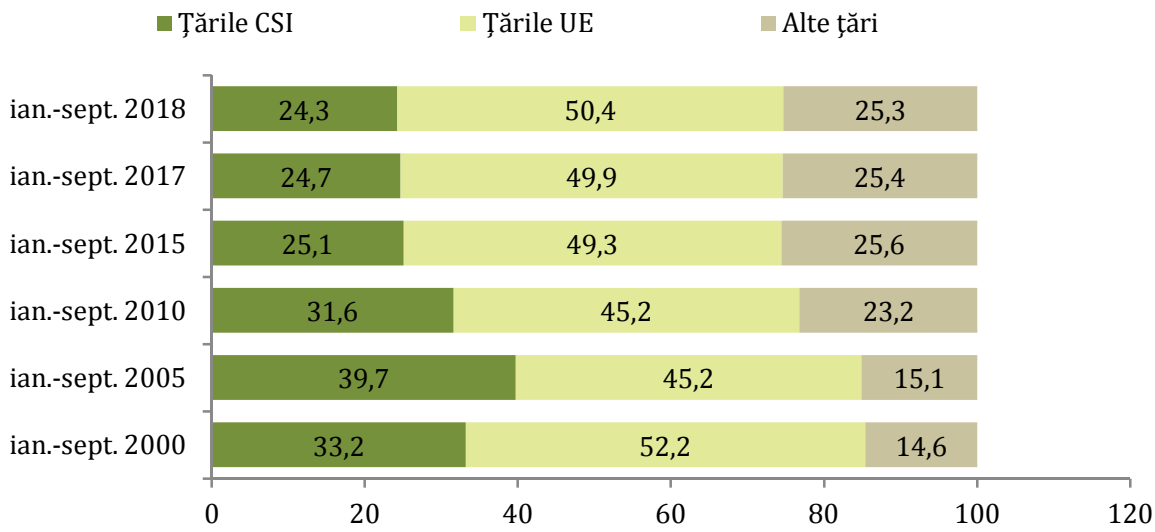

Figura 4.6. Structura importurilor pe grupe de ţări pentru perioada ianuarie-iunie, %
Sursa: Conform datelor, Biroului Naţional de Statistică.

Canada 44,6%, Maroc de 1,6 ori, care a favorizat majorarea pe total importuri cu 21,3%. **S-au diminuat importurile** din Bulgaria cu 9,6%, Macedonia cu 43,8%.

În ianuarie-septembrie 2018, comparativ cu aceeaşi perioadă din anul 2017, **au sporit importurile** de petrol, produse petroliere şi produse înrudite cu 40,3%, maşini şi aparate electrice şi părţi ale acestora 40,9%, maşini şi aparate specializate pentru industriile specifice 41,2%, gaz şi produse industriale obţinute din gaz 31,8%, vehicule rutiere 23%, legume şi fructe 48,3%, aparate şi echipamente de telecomunicaţii 41%, articole prelucrate din metal 23,2%, fier şi oţel 26,7%, maşini şi aparate industriale 19,9%, îngrăşăminte minerale sau chimice 41,7%, metale neferoase 33,7%, fire, ţesături şi articole textile şi produse conexe 9,3%, articole din lemn 27,6%, îmbrăcăminte şi accesorii 13,6%, materiale plastice prelucrate 16,7%, piele şi blană prelucrate 35%, hârtie, carton şi articole din pastă de celuloză, din hârtie sau din carton 15,6%, cauciuc prelucrat 21,4%, cereale şi preparate pe bază de cereale 18,1%, maşini şi aparate de birou 25,6%, seminţe şi fructe oleaginoase 31,3%, instrumente şi aparate, profesionale, ştiinţifice şi de control 22,8%, maşini generatoare de putere şi echipamentele lor de 1,7 ori, produse medicinale şi farmaceutice 4,9%, articole din minerale nemetalice 7,1%, băuturi alcoolice şi nealcoolice 14,9%, materiale plastice sub forme primare 14%, peşte, crustacee, moluşte 17%), mobilă şi părţile ei 14,2%, hrană destinată animalelor 20,4%, carne şi preparate din carne 15%, produse lactate şi ouă de păsări 10,9%, produse tanante şi colorante 13,9%, construcţii prefabricate; alte instalaţii şi accesorii pentru instalaţii sanitare, de încălzit şi de iluminat 12,4%, îngrăşăminte naturale şi minerale naturale 44,9%, maşini şi aparate pentru prelucrarea metalelor 40,6%, facilitând astfel creşterea pe total importuri cu 20,9%. **Au scăzut importurile** de zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere 59,8%, energie electrică 19,1%, tutun brut şi prelucrat 11,4%, cărbune, cocs şi brichete 28,6%, articole de voiaj; sacoşe şi similare 43,7%, grăsimi şi uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracţionate 45,9%.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie a. 2018 regiunea transnistreană a înregistrat o creştere a comerţului exterior. În perioada analizată tranzacţiile comerciale externe cu bunuri au constituit 1420,2 mil. dolari. **Exportul bunurilor** în perioada ianuarie-septembrie a înregistrat o creştere cu 44,7% şi a constituit 527,1 mil. dolari. **Importurile de bunuri** au constituit 893 mil. dolari cu 33,9 % mai mult faţă de perioada similară a anului precedent.

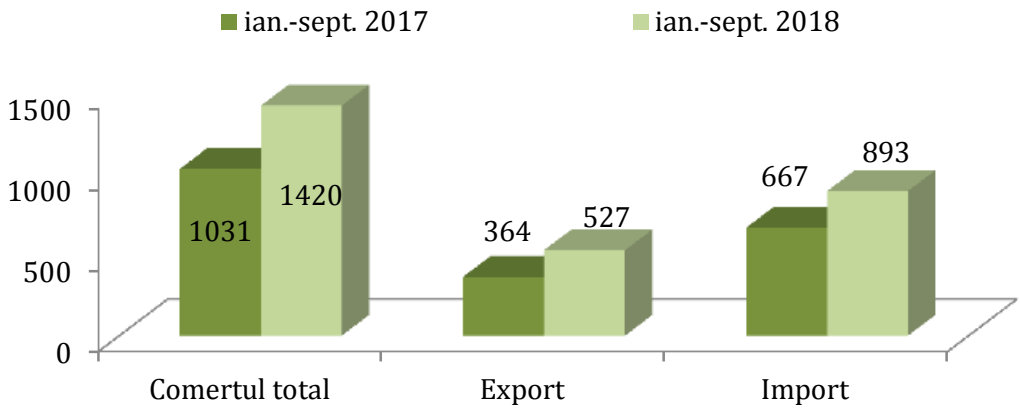

Figura 4.7. Evoluţia valorii comerţului exterior al regiunii Transnistrene, în perioada ianuarie-septembrie, anul 2017 - 2018, mil. dolari

Sursa: Conform datelor http://tiraspol.ru/confirmed/statistika-vneshney-torgovli-pridnestrovya-za-yanvar-mart-2018-bez-uchyota-fizicheskih-lits/

Regiunea Transnistreană a realizat tranzacţii comerciale externe cu 86 de ţări ale lumii, în perioada ianuarie-septembrie 2018 inclusiv 10 ţări din CSI.

Principalele exporturi au fost asigurate de metale şi produsele din metale. Exportul acestora a constituit 44% din exportul total, pe locul doi se află produsele alimentare şi materiile prime cu 16%, pe locul tei resursele energetice şi de combustibil 17% fiind vorba de energia electrică de la Centrala de la Cuciurgan, livrată Moldovei.

În structura importurilor în regiune domină resursele energetice şi de combustibil (în general, gazul rusesc) 35%. Pe locul doi se află producţia metalurgică (de regulă, fierul vechi pentru Uzina Metalurgică de la Râbniţa) care constituie 16%, şi este urmată de produsele alimentare şi materiile prime 14%.

Comerţul exterior cu **ţările Uniunii Vamale** a fost în creştere cu 35,9% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Exporturile de mărfuri către ţările Uniunii Vamale (UV) au constituit 56 mil. dolari, iar importurile au constituit 402,8 mil. dolari. Principalul partener comercial al regiunii transnistrene din Uniunea Vamală rămâne Federaţia Rusă căruia îi revine 87,7% din comerţul cu Uniunea Vamală.

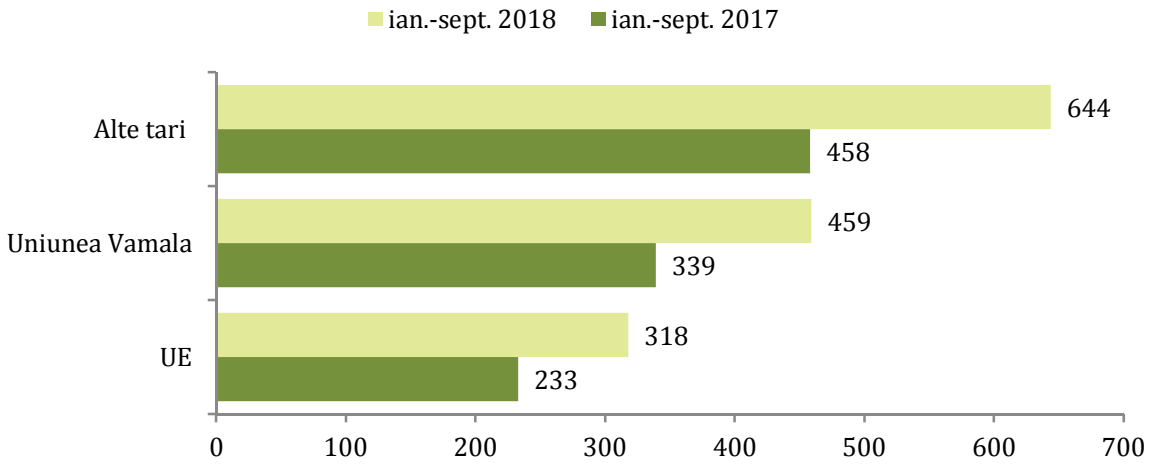

Figura 4.8. Structura comerţului exterior pe grupe de ţări pentru perioada ianuarie-septembrie, 2017-2018, mil. dolari

Sursa: Conform datelor http://tiraspol.ru/confirmed/statistika-vneshney-torgovli-pridnestrovya-za-yanvar-mart-2018-bez-uchyota-fizicheskih-lits/

Cu UE, comerţul exterior a constituit 318 mil. dolari în creştere cu 36,5% faţă de ianuarie-septembrie 2017. Către ţările UE exportul de mărfuri a constituit 188 mil. de dolari, iar importurile au constituit 129,6 mil. de dolari. Cel mai activ comerţ din ţările UE a fost cu România, ponderea acesteia fiind de 38,5% din cifra de afaceri cu ţările UE, care este urmată de Polonia ponderea căruia este de 22,2% şi Italia cu o pondere 10%.

Principalii parteneri comerciali ai Transnistriei rămân a fi în continuare Rusia, Moldova, Ucraina, România şi Italia. Creşterea este observată şi în ţări precum Germania Bielorusia şi Polonia.

Capitolul V
MEDIUL DE AFACERI

Dinamica întreprinderilor înregistrate şi radiate în trimestrul I 2017-2018.

Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.03.2018 Registrul de stat deţinea informaţii despre 169124 persoane juridice şi întreprinzători individuali.

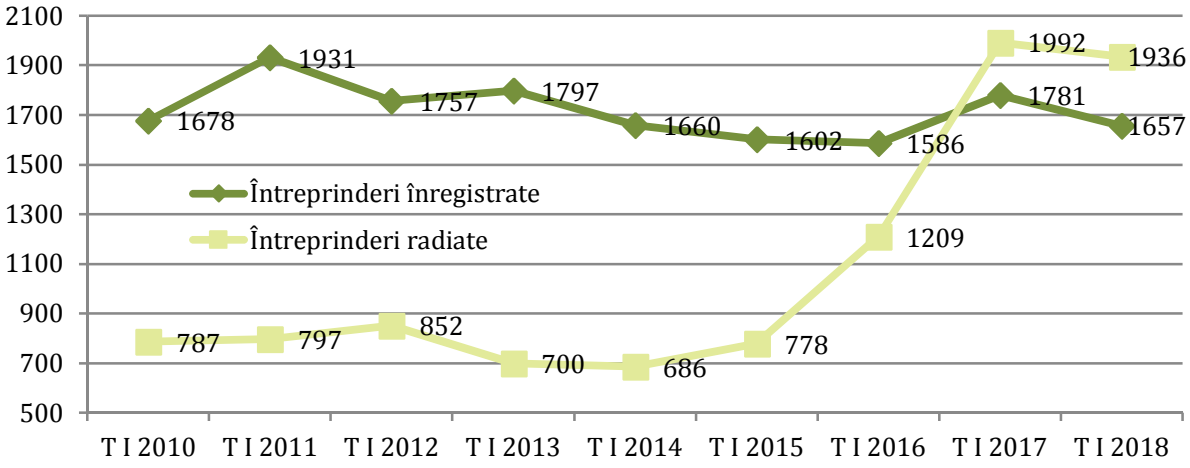

Figura 5.1. Evoluţia numărului de întreprinderi înregistrate şi radiate în T I 2010-2018, unit.

Sursa: Conform datelor Agenţiei Servicii Publice.

În T I 2018, numărul întreprinderilor înregistrate de Agenţia Servicii Publice s-a diminuat cu 7% f.p.s.a.p. Potrivit datelor Agenţiei Servicii Publice, în T I 2018, în Registrul de stat, au fost trecute 1657 întreprinderi noi. Concomitent, în T I 2018, numărul întreprinderilor radiate s-a diminuat nesemnificativ comparativ cu perioada similară a anului precedent, constituind 1936 întreprinderi.

Tabelul 5.1. Indicii de creştere a numărului de întreprinderi înregistrate şi radiate în T I 2011-2018 faţă de perioada similară a anului precedent, %

Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
T I 2011	115,1	101,3
T I 2012	91,0	106,9
T I 2013	102,3	82,2
T I 2014	92,4	98,0
T I 2015	96,5	113,4
T I 2016	99,0	155,4
T I 2017	112,3	164,8
T I 2018	93,0	97,2

Sursa: Calculele autorului conform datelor Agenţiei Servicii Publice.

În T I al anilor 2011-2018 se remarcă o tendinţă descrescătoare a numărului de întreprinderi înregistrate (cu excepţia T I 2011, T I 2013, T I 2017, unde a fost marcată o mică creştere f.p.s.a.p).

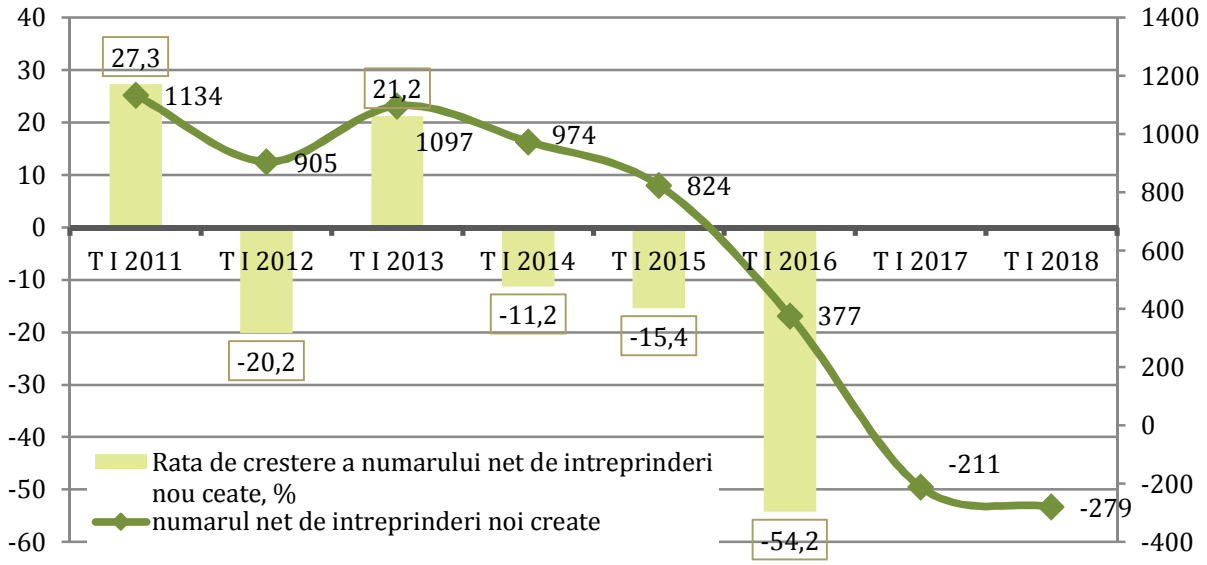

Figura 5.2. Dinamica numărului net de întreprinderi create în Registrul de Stat, T I 2011-2018

Sursa: Calculele autorului conform datelor Agenţiei Servicii Publice.

Remarcăm o tendinţă de majorare a numărului de radieri a întreprinderilor din Registrul de Stat în primul trimestru al anilor 2016 2017 şi 2018. Astfel, dacă în T I 2011 din Registrul de Stat au fost radiate 797 întreprinderi, numărul acestora a ajuns la 1936 de întreprinderi în primul trimestru al anului 2018, majorându-se de 2,4 ori.

Totodată, în T I 2011-2018 se remarcă o tendinţă negativă a numărului net de întreprinderi create, numărul cărora s-a diminuat în perioada analizată considerabil (excepţie făcând TI 2013, care a marcat o creştere neesenţială a numărului net de întreprinderi create f.p.s.a.p.,). De asemenea, începând cu T I 2017 şi în T I 2018, numărul net de întreprinderi nou create a marcat o valoare negativă, ceea ce semnifică că numărul întreprinderilor radiate în perioada dată a depăşit considerabil numărul înreprinderilor înregistrate.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

În primul trimestru al anului 2018, în regiunea din partea stângă a Nistrului, în sectorul businessului mic activau 3571 de întreprinderi. În ianuarie-martie 2018, în sectorul businessului mic, inclusiv întreprinderile mici şi micro (cu excepţia persoanelor fizice) erau angajaţi 17914 salariaţi, în creştere cu 3,8% f.p.s.a.p. În această perioadă, următoarele sectoare economice înregistrează o tendinţă de diminuare a numărului de salariaţi (o descreştere de -2,8% în sectorul Industrie, -3,7% în Construcţii, -0,5% în sectorul Operaţiuni imobiliare, -24,3% în sectorul Activitate generală comercială).

Totodată, în perioada analizată (ianuarie-martie 2018) majoritatea sectoarelor economice marchează o tendinţă de creştere a numărului mediu de salariaţi f.p.s.a.p.: Agricultura, Transport, Comunicaţii, Comerţ şi alimentaţia publică, Logistica şi distribuţie, Activitatea editorială, Gospodărie de locuinţe şi deservire comunală, Sănătate şi asigurare socială, Cultura şi arta, Sport, agrement şi turism (Tabelul 5.2.).

Tabelul 5.2. Date privind numărul mediu de salariaţi în întreprinderile sectorului businessului mic, inclusiv întreprinderile mici şi micro (fără persoanele fizice) din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în ianuarie-martie 2018

	ianuarie-martie 2018, pers.	ianurie-martie 2017, pers.	Indici, %
Total	**17914**	**17259**	103,8
Industrie	2775	2854	*97,2*
Agricultura	2068	1979	*104,5*
Transport	869	770	*112,9*
Comunicaţii	81	78	*103,8*
Construcţii	1568	1628	*96,3*
Comerţ şi alimentaţia publică	6708	6501	*103,2*
Logistica şi distribuţie	33	32	*103,1*
Opreaţiuni imobiliare	884	888	*99,5*
Activitate comercială generală	261	345	*75,7*
Activitatea editorială	87	84	*103,6*
Gospodărie de locuinţe şi deservire comunală	511	457	*111,8*
Sănătate şi asigurare socială	280	279	*100,4*
Învăţământ	225	221	*101,8*
Cultura şi arta	121	111	*109,0*
Sport, agrement şi turism	328	288	*113,9*

Sursa: «Основные показатели деятельности субъектов малого предпринимательства, включая микро и малые предприятия, (с численностью работников до 50 человек и годовым доходом до 2000000 румзп) (без физических лиц) за январь – март 2018 года»

Capitolul VI
SECTORUL SOCIAL

Situaţia demografică. ***În T III din 2018 continuă tendinţa de micşorare a numărului născuţilor-vii, decedaţilor, căsătoriilor, micşorându-se totodată şi ratele natalităţii, mortalităţii şi nupţialităţii. Au crescut numărul divorţurilor şi rata divorţialităţii. În interiorul ţării s-a majorat numărul plecărilor atât din localităţi rurale, cât şi din cele urbane, iar numărul sosirilor s-a majorat doar în localităţile urbane, în timp ce în cele rurale s-a redus. De asemenea, s-a majorat şi numărul migranţilor de muncă.***

În T III din anul 2018 numărul născuţilor-vii total pe ţară a constituit 24915 pers., fiind în scădere cu 1149 copii sau cu 4,4% mai puţin comparativ cu T III din anul precedent, rata natalităţii a fost de 9,4 născuţi-vii la 1000 locuitori, fiind în scădere cu 0,4 p.p. f.p.s.a.p. Numărul de decedaţi a constituit 27307 pers., înregistrând o scădere de 278 persoane sau cu 1,0% mai puţin f.p.s.a.p., iar rata mortalităţii a ajuns la 10,3 decedaţi la 1000 locuitori, în scădere cu 0,1 p.p. f.p.s.a.p. Numărul copiilor decedaţi în vârstă sub 1 an în T III din anul 2018 a constituit 257 cazuri, fiind cu 7 cazuri mai mare decât în T III din anul precedent. Scăderea naturală în T III din 2018 a constituit -2392 persoane (-1536 persoane în T III din anul precedent) sau -0,9 persoane la 1000 de locuitori (-0,6 persoane la 1000 de locuitori în T III din anul precedent).

Numărul *căsătoriilor* total pe ţară în T III din anul 2018 a constituit 15844, micşorându-se cu 522 sau cu 3,2% faţă de aceeaşi perioadă a anului trecut, iar rata nupţialităţii a constituit 6,0 căsătorii la 1000 locuitori, reducându-se cu 0,1 p.p. f.p.s.a.p. Indicatorul în cazul numărului divorţurilor din ţară a constituit 7973, fiind în creştere cu 995 sau cu 14,3% faţă de T III din anul precedent. Rata divorţialităţii a constituit 3,0 divorţuri la 1000 locuitori, cu 0,4 p.p. mai mult f.p.s.a.p.

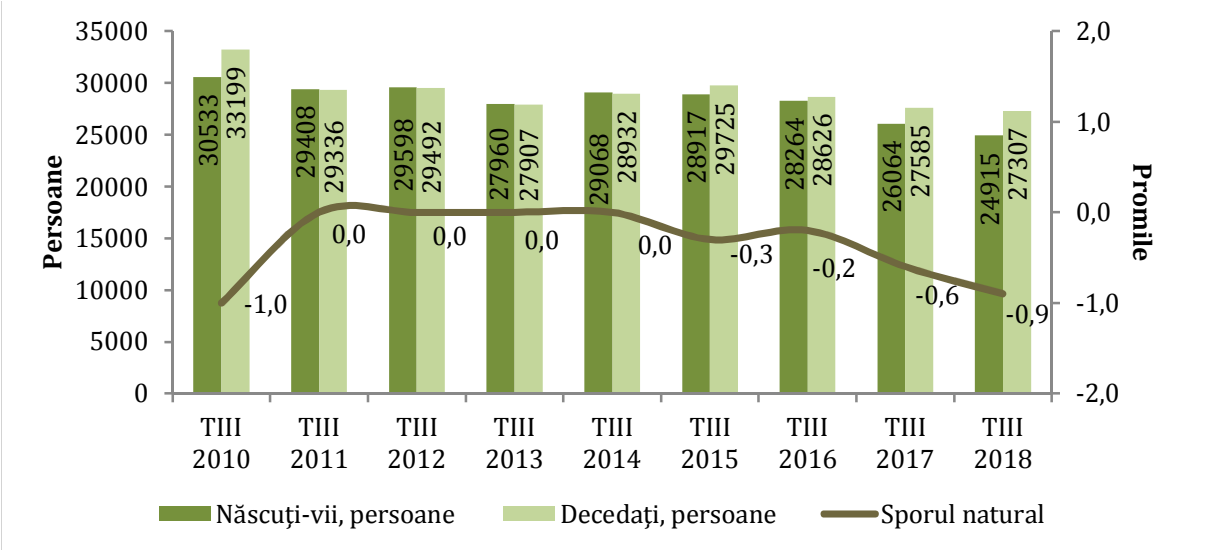

Figura 6.1. Mişcarea naturală a populaţiei în T III în anii 2010-2018

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

Privitor la migraţia internă determinată de schimbarea domiciliului în T III din anul 2018 numărul total de sosiri în interiorul ţării a constituit 23350 persoane, cu 15 persoane sau cu 0,1% mai mult decât în p.s.a.p. Localităţile urbane au avut 15028 de sosiri, cu 760 sosiri sau cu 5,3% mai mult f.p.s.a.p. şi 10218 plecări, cu 189 plecări sau cu 1,9% mai mult f.p.s.a.p. Localităţile rurale au avut 8322 sosiri, cu 745 sosiri sau cu 8,2% mai puţin f.p.s.a.p. şi 13132

plecări, cu 174 plecări sau cu 1,3% mai mult f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a sosirilor a fost în localităţi urbane (64,4%), iar a plecărilor – din localităţile rurale (56,2%).

Cu privire la migraţia forţei de muncă, în T III din 2018 din ţară au emigrat 366,3 mii persoane, cu 15,4 mii persoane sau cu 4,4% mai mult decât în p.s.a.p. Majoritatea dintre aceste persoane o constituiau bărbaţii – 68,7%. Din populaţia urbană care a emigrat peste hotare în căutarea unui loc de muncă în T III din 2018 bărbaţii constituiau majoritatea – 69,2%, iar din cadrul populaţiei rurale care a emigrat bărbaţii deţineau o pondere de 68,5%.

Piaţa forţei de muncă. ***T III din anul 2018 este caracterizat de o reducere a numărului şomerilor şi a populaţiei economice inactive, precum şi a ratei de şomaj, având loc o creştere a populaţiei economic active şi a celei ocupate, precum şi a ratelor de activitate şi de ocupare. Grupul NEET în T III din anul 2018 a avut o pondere de 24,9% din populaţia din grupa de vârstă de 15-29 ani (în afară de populaţia plecată peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă) faţă de 29,1% în T III din 2017.***

În T III din anul 2018 *populaţia economic activă* a constituit 1407,7 mii pers., majorându-se cu 7,6% sau cu 99 mii persoane în comparaţie cu T III din anul 2017. Totodată, *rata de activitate* a populaţiei a fost de 47,2% şi s-a majorat cu 3,3 p.p. faţă de nivelul T III al anului 2017 (43,9%). În rândul persoanelor economic active indicatorul a fost mai mare la bărbaţi (49,8%) decât la femei (44,9%). Rata de activitate este mai mare în mediul rural (49,3%) decât în cel urban (44,5%). În grupa de vârstă 15-29 ani rata de activitate a persoanelor economic active a constituit 33,7%, iar în grupa 15-64 ani – 51,6%. Rata de activitate economică a populaţiei în vârstă de muncă (după legislaţia naţională: 16-58 ani – femei şi 16-62 ani şi 8 luni – bărbaţi) a fost 53,8%.

Populaţia ocupată a fost de 1377,3 mii persoane, majorându-se cu 9,0% faţă de nivelul T III din 2017. Nu au fost diferenţe majore pe sexe – bărbaţi – 49,5% şi femei – 50,5%. Ponderea persoanelor ocupate în mediul urban a fost mai mică decât cea din mediul rural: în localităţi urbane – 40,8%, în localităţi rurale – 59,2%.

Rata de ocupare a populaţiei de 15 ani şi peste a constituit 46,2%, fiind în creştere cu 3,8 p.p. faţă de T III din anul 2017. Rata de ocupare a bărbaţilor – 48,5% a fost mai înaltă în comparaţie cu cea a femeilor (44,1%). După mediile de reşedinţă, rata de ocupare a constituit în mediul urban – 42,9%, fiind sub cea din mediul rural – 48,7%. Rata de ocupare a persoanelor în vârstă de muncă (16 - 58 ani – femei/62 ani şi 8 luni – bărbaţi) a avut valoarea de 52,5%, a persoanelor în vârstă de 15-64 ani – 50,4%, iar în grupa de vârstă 15-29 ani a constituit 32,5%.

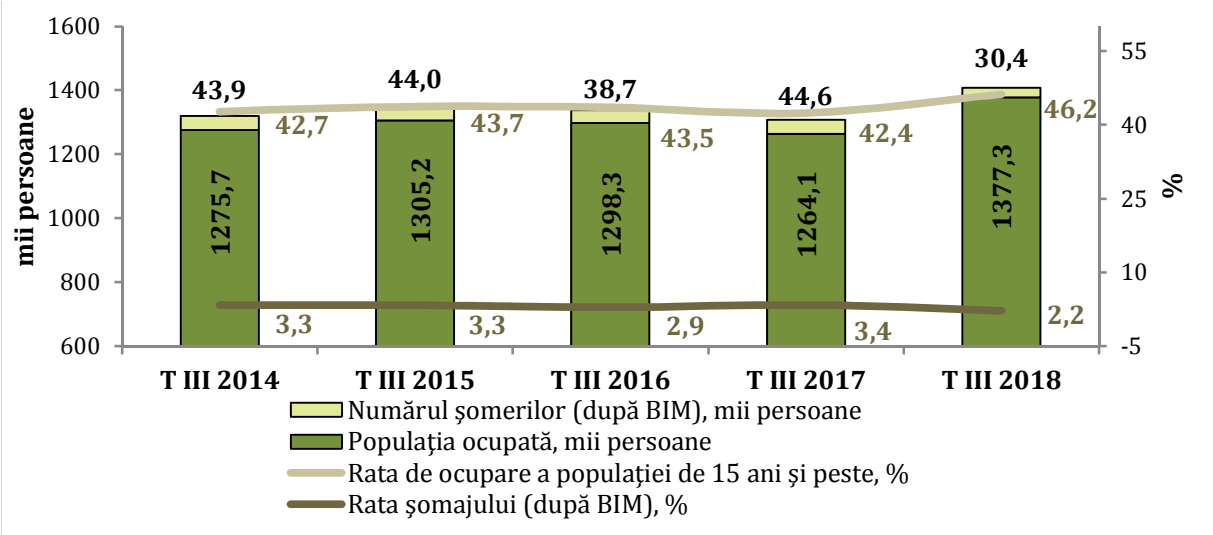

Figura 6.2. Evoluţiile numărului populaţiei ocupate, al şomerilor şi a ratelor de ocupare şi a şomajului populaţiei de 15 ani şi peste, în T III din anii 2014-2018

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

Numărul şomerilor, definit conform Biroului Internaţional al Muncii în T III din 2018 a constituit 30,4 mii pers., fiind în descreştere cu 31,8% sau cu 14,2 mii persoane faţă de T III din anul 2017. Şomajul a fost într-o proporţie mai mare în rândul bărbaţilor – 60,9% din numărul total al şomerilor, precum şi în rândul persoanelor din mediul urban – 67,3%.

Rata şomajului la nivelul ţării în T III din 2018 a fost de 2,2%, fiind în descreştere cu 1,2 p.p. f.p.s.a.p. Rata şomajului la bărbaţi a constituit 2,6%, iar la femei – 1,7%. Au fost înregistrate mici disparităţi între ratele şomajului în mediul urban şi cel rural (respectiv 3,5% şi 1,2%). În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata şomajului a fost de 6,0%, iar în categoria de vârstă 15-29 ani a constituit 3,6%.

Populaţia inactivă din ţară (15 ani şi peste) în T III din 2018 a fost de 1575,2 mii persoane şi s-a redus cu 100 mii persoane sau cu 6,0% faţă de T III din 2017. În populaţia inactivă se includ: *pensionarii* (35,9%); *persoanele declarate de către gospodării ca fiind plecate peste hotare la lucru sau în căutare de lucru* (23,3%); *elevi şi studenţi* (14,0%); *persoane care îngrijesc de familie* (10,8%); *persoane care (la momentul interviului) se aflau în ţară, dar care nu lucrează în Moldova, deoarece deja au un loc de muncă (permanent sau sezonier) peste hotare sau persoane care planifică să lucreze peste hotare* (11,9%); *alte categorii de persoane inactive din punct de vedere economic* (4,1%).

Grupul NEET îl constituie tinerii în grupa de vârstă de 15-29 ani, ce nu sunt parte a populaţiei ocupate, nu studiază în sistemul formal de educaţie şi nu participă la cursuri sau alte instruiri din afara sistemului formal de educaţie. În T III din anul 2018 ponderea acestui grup a constituit 24,9% din populaţia din grupa de vârstă de 15-29 ani (în afară de populaţia plecată peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă) faţă de 29,1% în T III din 2017.

Remunerarea muncii. ***În T III din anul 2018 câştigul salarial nominal mediu lunar brut a constituit 6507,3 MDL, majorându-se cu 12,0% faţă de T III din anul 2017, iar în termeni reali – cu 8,9%. În sectorul bugetar salariul mediu lunar (5624,8 MDL) s-a majorat f.p.s.a.p. cu 12,7%, într-o mai mare măsură decât câştigul salarial mediu lunar din sectorul real (6845,1 MDL), care a crescut f.p.s.a.p. cu 11,6%. Cele mai bine plătite tipuri de activităţi economice sunt: Informaţii şi comunicaţii (14228,4 MDL), Activităţi financiare şi de asigurări***

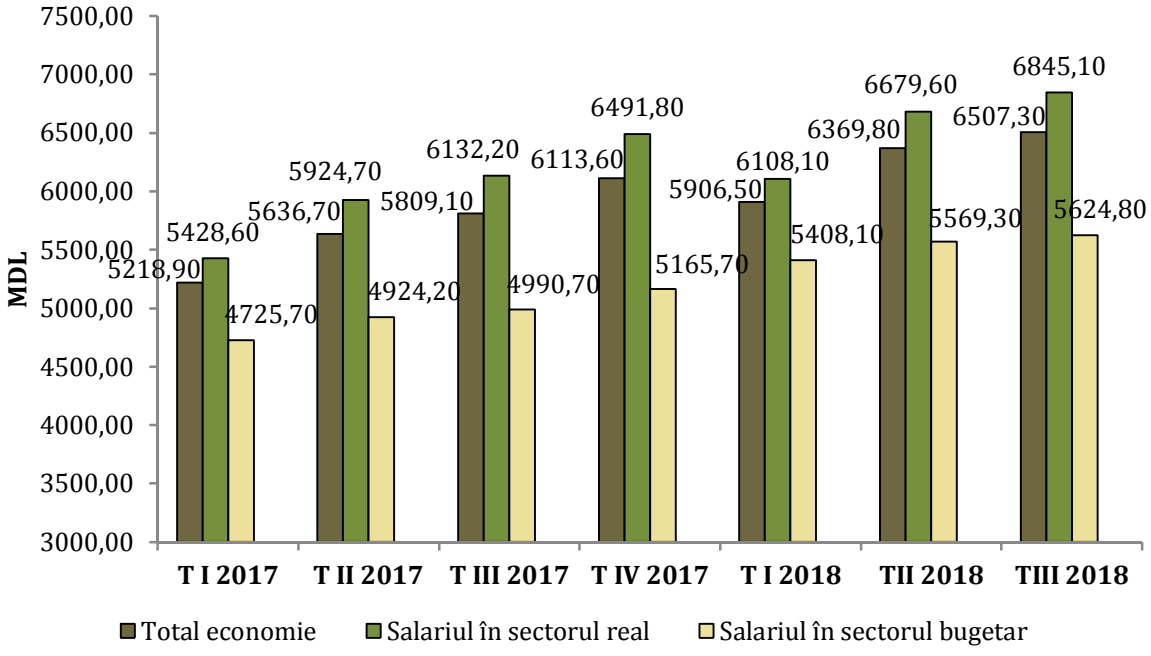

Figura 6.3. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar şi în cel real în perioada T I 2017– TIII 2018, MDL

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

(11976,5 MDL) şi Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat (11318,5 MDL).

În T III din 2018 câştigul salarial nominal mediu lunar brut a constituit 6507,3 MDL şi a crescut cu 12,0% faţă de T III din 2017, iar în termeni reali (ajustat la indicele preţurilor de consum) – cu 8,9%. În sectorul bugetar câştigul salarial mediu lunar a constituit 5624,8 MDL (mai mult cu 12,7% faţă de TIII din anul 2017), în sectorul economic real – 6845,1 MDL (mai mult cu 11,6% faţă de T III din anul 2017). După tipurile de activităţi economice, cel mai mare salariu mediu lunar în T III din anul 2018 s-a înregistrat în: *Informaţii şi comunicaţii* – 14228,4 MDL (de 2,2 ori mai mare decât salariul mediu pe economie), *Activităţi financiare şi de asigurări* – 11976,5 MDL (184,0% din salariul mediu pe economie), *Producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat* – 11318,5 MDL (173,9% din salariul mediu pe economie). Cele mai mici salarii în T III din anul 2018 au primit persoanele din următoarele activităţi economice: *Artă, activităţi de recreere şi de agrement* – 3529,7 MDL (54,2% din salariul mediu pe economie), *Agricultură, silvicultură şi pescuit* – 4530,5 MDL (69,6% din salariul mediu pe economie) şi *Activităţi de cazare şi alimentaţie publică* - 4750,7 MDL (73,0% din salariul mediu pe economie).

Boxa 6.1. Salarii mai mari pentru cadrele didactice şi suplimente pentru angajaţii grădiniţelor

Din septembrie, salariile cadrelor didactice şi ale personalului ştiinţifico-didactic din instituţiile de învăţământ vor fi mai mari, iar angajaţii grădiniţelor vor primi câte un supliment la salariu de 500 MDL. În cadrul unei şedinţe la guvern a fost aprobată o hotărâre pentru executarea legii elaborate, astfel, la salariile profesorilor va avea loc indexarea din buget cu 8%. La fel, de salarii majorate vor beneficia şi asistenţii universitari, antrenorii şi formatorii din învăţământul superior. După acelaşi algoritm vor fi majorate salariile angajaţilor din învăţământul general şi profesional tehnic.

De sporuri salariale vor beneficia şi lucrătorii grădiniţelor, personalul auxiliar şi de deservire, inclusiv persoanele care activează în calitate de dădacă, ajutor de educator, bucătar sau bucătar auxiliar, spălător de veselă, bucătar-şef, magazinier, îngrijitor de încăperi, lenjereasă, şef de gospodărie şi asistentă medicală. În prezent, salariile acestora încep de la 1000 MDL, iar în funcţie de studii şi experienţă, pot ajunge până la 1700 MDL.

Surse: https://gov.md/ro/content/salarii-mai-mari-cu-8-pentru-cadrele-didactice

https://www.chisinau.md/libview.php?l=ro&idc=403&id=22981&t=/Presa/Comunicate-de-presa/Suplimente-la-salariu-pentru-angajatii-gradinitelor-din-Chisinau

Veniturile disponibile ale populaţiei* în Trimestrul III al anului 2018 au constituit în medie pe o persoană pe lună 2412,2 MDL, fiind în creştere cu 8,5% f.p.s.a.p. În termeni reali veniturile populaţiei s-au majorat cu 5,6%. Cele mai importante surse de venit rămân a fi în continuare: salariile (45,1%), prestaţiile sociale (25,0%) şi transferurile băneşti din afara ţării (13,4%).

Veniturile disponibile ale populaţiei în TIII din anul 2018 au fost în medie la o persoană pe lună în mărime de 2412,2 MDL, majorîndu-se cu 8,5% faţă de aceeaşi perioadă din anul precedent, iar în termeni reali (cu ajustarea la indicele preţurilor de consum) s-au majorat cu 5,6%. Contribuţia salariilor în structura veniturilor populaţiei rămâne în continuare cea mai importantă sursă financiară. Veniturile din salarii reprezintă 45,1% din veniturile totale disponibile, ponderea acestora fiind în creştere faţă de T III din anul 2017 cu 1,5 p.p. Prestaţiile sociale sunt a doua sursă semnificativă de venit a moldovenilor ce constituie 25,0%, fiind în descreştere cu 0,8 p.p. f.p.s.a.p.

La formarea veniturilor au contribuit şi activităţile pe cont propriu cu o pondere de 12,4% din veniturile medii lunare ale unei persoane, dintre care de la activităţile individuale agricole –

6,9%, iar din activitatea individuală non-agricolă – 5,5%. Încă o sursă foarte importantă pentru bugetul gospodăriei casnice o reprezintă transferurile băneşti de peste hotare. Acestea constituie 13,4% din totalul veniturilor, fiind în scădere cu 1,2 p.p. f.p.s.a.p. De constatat faptul că veniturile populaţiei din mediul urban, în medie, au fost cu 687 MDL sau de 1,3 ori mai mari faţă de cele din mediul rural. Pentru populaţia din mediul urban principalele surse de venituri sunt activitatea salarială, care a asigurat veniturile populaţiei în proporţie de 59,4% (majorându-se cu 1,6 p.p. faţă de T III din anul 2017) şi prestaţiile sociale – 21,7% (în scădere cu 3,1 p.p. faţă de T III din 2017). Veniturile populaţiei din mediul rural într-o proporţie mai mare depind de prestaţiile sociale şi de transferurile de peste hotare decât veniturile populaţiei din mediul urban. Astfel, prestaţiile sociale în localităţile rurale au o proporţie de 28,3%, în timp ce în localităţi urbane ponderea lor a fost de 21,7%, iar transferurile din afara ţării în sate deţin o pondere de 19,9%, în timp ce în oraşe ponderea dată este de 7,2%. Veniturile din activitatea salarială în mediul rural ocupă 30,3% din veniturile disponibile totale.

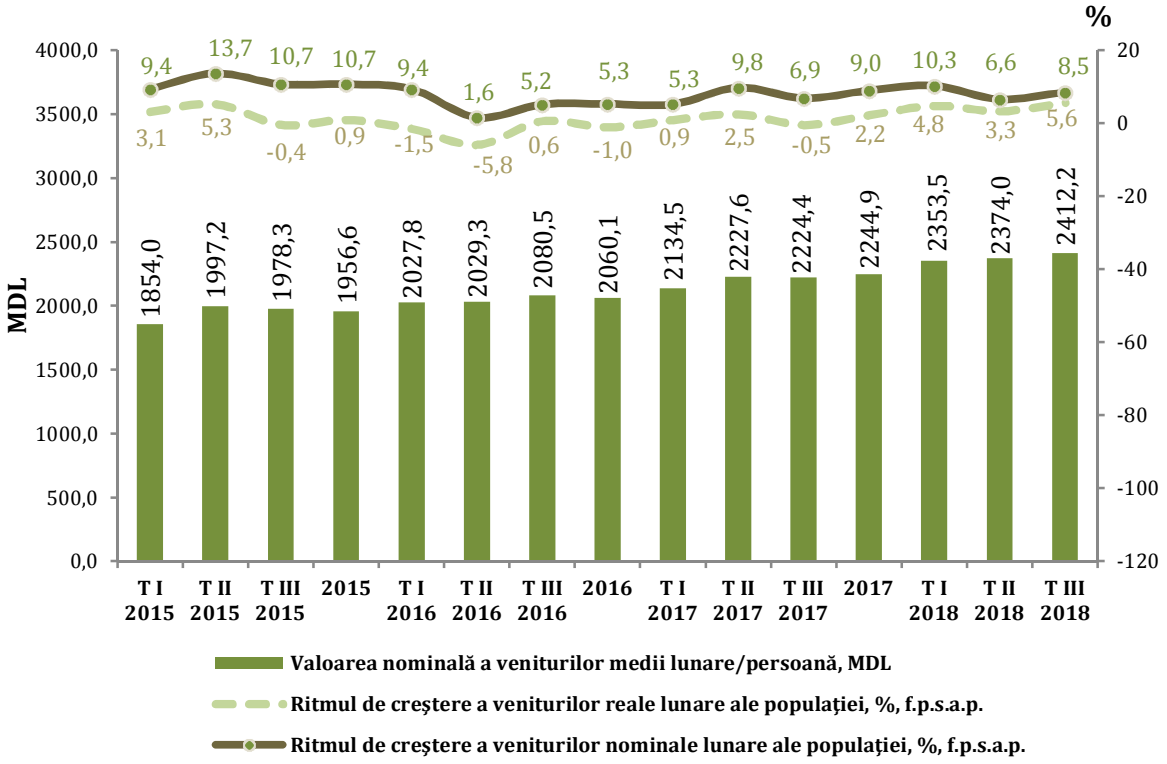

Figura 6.4. Evoluţia veniturilor disponibile ale populaţiei, valoarea nominală şi ritmuri de creştere, pe trimestre, T I 2015 – T III 2018

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populaţiei în T III din 2018 au constituit în medie pe o persoană 2437,5 MDL, majorându-se f.p.s.a.p. cu 5,8%. În termeni reali, ajustând la indicii preţurilor de consum, cheltuielile populaţiei s-au majorat în medie cu 3,0% f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a cheltuielilor continuă să fie direcţionată spre: consumul alimentar (43,4%), întreţinerea locuinţei (18,8%) şi îmbrăcăminte şi încălţăminte (11,0%).

Cheltuielile de consum medii lunare ale populaţiei în medie pe o persoană în T III din anul 2018 au fost de 2437,5 MDL, majorându-se cu 5,8% faţă de T III din anul precedent. În termeni reali (ajustând la indicii preţurilor de consum), cheltuielile populaţiei s-au majorat în medie cu 3,0% faţă de T III din anul precedent. O bună parte a cheltuielilor este direcţionată spre consumul alimentar – 43,4% (43,0% în T III din 2017). Cheltuielile pentru întreţinerea locuinţei în medie la o persoană au avut o pondere de 18,8% din cheltuielile de consum totale (în scădere cu 1,0 p.p. faţă de T III din anul 2017). Cheltuielile pentru îmbrăcăminte şi încălţăminte au

constituit 11,0% (majorându-se cu 0,2 p.p. faţă de T III al anului 2017), pentru comunicaţii – 4,7%, pentru servicii de sănătate – 4,2%, dotarea locuinţei – 4,0%, transport – 3,9%, învăţământ – 0,4%, etc. Cheltuielile de consum ale populaţiei din mediul urban în medie au constituit 2890,3 MDL pe lună pe o pers., cu 807 MDL sau de 1,4 ori mai mult decât în mediul rural. Populaţia din mediul urban, pentru consumul de produse alimentare a direcţionat 40,5% din cheltuielile lunare de consum (40,4% în T III din 2017), iar în mediul rural – 46,5% (45,9% în T III din 2017).

Totodată, populaţia urbană a cheltuit mai mult pentru transport – 4,6% vs 3,0% la populaţia rurală, pentru comunicaţii – 5,1% vs 4,3%, agrement – 2,3% versus 1,1%, pentru hoteluri, cafenele şi restaurante – 3,3% versus 0,5%, învăţământ – 0,5% vs 0,3%, diverse – 4,9% vs 3,6%. Populaţia rurală a cheltuit mai mult pentru produse alimentare – 46,5% vs 40,5% la populaţia urbană, îmbrăcăminte, încălţăminte – 11,5% vs 10,6%, servicii de sănătate – 4,3% vs 4,1%, dotarea locuinţei – 4,5% vs 3,5%, întreţinerea locuinţei – 18,8% vs 18,7%. În mediul urban cheltuielile de consum băneşti reprezintă 91,9% din cheltuielile de consum totale, iar cele în natură – 3,0%. În mediul rural cheltuielile de consum băneşti constituie 86,4% din cheltuielile de consum totale, iar cele în natură – 13,6%.

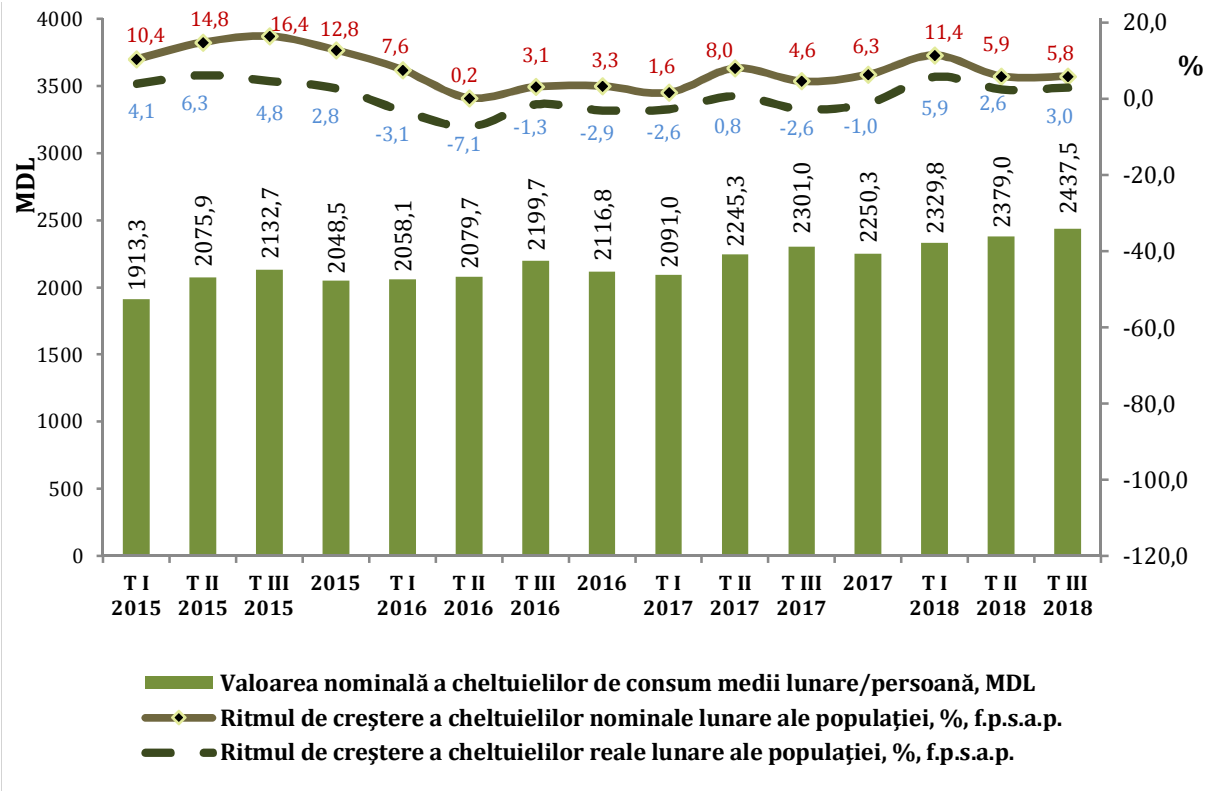

Figura 6.5. Evoluţia cheltuielilor de consum, valoarea nominală şi ritmuri de creştere, pe trimestre, T I 2015 – T III 2018

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

Protecţia socială a populaţiei. Conform datelor Casei Naţionale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflaţi la evidenţa organelor de protecţie socială la 1 octombrie 2018 a constituit 708,8 mii persoane sau cu 9,5 mii persoane mai puţin comparativ cu 1 octombrie 2017. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 octombrie 2018 a constituit 1663,18 MDL, fiind în creştere cu 11,2% faţă de 1 octombrie 2017.

Boxa 6.2. Programul "Prima Casă 3"

Programul "Prima Casă 3", destinat familiilor cu copii, se extinde. Începând cu 3 august 2018, familiile care au copii pot deja solicita compensaţii. Astfel, familiile cu un copil vor primi din partea statului un suport financiar de 10 la sută din valoarea creditului.

Cele cu doi copii – vor primi compensaţii de 25 la sută, iar cele cu trei copii – de 50 la sută. Pentru familiile cu patru şi mai mulţi copii, care vor accesa credite în cadrul programului Prima Casă 3, statul va rambursa integral suma împrumutului.

Proiectul lansat de Guvern este destinat cetăţenilor de până la 45 de ani, care sunt angajaţi oficial şi nu au alte credite ipotecare. Costul locuinţei nu trebuie să depăşească un milion de lei, iar prima rată este de 10 la sută. Până acum 262 de familii au achiziţionat locuinţe în cadrul programului de stat Prima Casă. Pentru acordarea compensaţiilor în cadrul programului, statul a alocat anul acesta 20 milioane MDL.

Sursa: https://gov.md/ro/content/programul-prima-casa-peste-260-de-tineri-si-au-cumparat-locuinte

Boxa 6.3. Tarife mai mici pentru distribuţia energiei electrice

Conform Hotărârii Nr. 203 din 15.06.2018, privind tarifele şi preţurile reglemetate la energia electrică, publicată la 29.06.2018 în Monitorul Oficial Nr. 235-244, art. Nr: 1058 se vor aplica **noi tarife** pentru serviciul de distribuţie a energiei electrice prestat de către *„RED Nord" S.A.,* diferenţiate în funcţie de nivelul tensiunii reţelelor electrice de distribuţie.

Astfel, pentru **serviciul de distribuţie** prestat de „RED Nord" S.A. prin reţelele electrice de distribuţie de tensiune medie (6; 10 kV) se va achita 62 bani/ kWh (fără TVA), iar pentru cele prestate prin reţelele electrice de distribuţie de tensiune joasă (0,4 kV) se va percepe 86 bani/ kWh (fără TVA).

Prin această hotărâre au fost aprobate şi **preţurile reglementate de furnizare a energiei electrice** de către *S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord"*, diferenţiate în funcţie de punctele de delimitare sau locurile de consum ale consumatorilor finali. Astfel, la punctele de intrare în reţelele electrice de transport se va taxa cu 93 bani/kWh (fără TVA) – **cu 22,6% mai puţin.** La punctele de ieşire din reţele electrice de transport se va aplica 107 bani/kWh (fără TVA), **cu 20,4% mai puţin.**

Prezenta hotărâre intră în vigoare începând cu 1 iulie 2018.

Sursa: http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=376221&lang=1

Dezvoltarea socială a regiunii din partea stângă a râului Nistru[3]

Situaţia demografică. Declinul natural al populaţiei în ianuarie-septembrie 2018 a fost de 1924 persoane şi a crescut cu 20,0% faţă de ianuarie-septembrie 2017.

În perioada ianuarie-septembrie 2018 s-au născut 3068 pers., comparativ cu perioada corespunzătoare din anul trecut numărul acestora a scăzut cu 337 de persoane sau cu 9,9%. Numărul de decese a ajuns la 4992 persoane, ceea ce este cu 0,3% mai puţin decât în ianuarie-septembrie 2017.

În ianuarie-septembrie 2018, numărul deceselor cauzate de boala coronariană a crescut cu 2,3% comparativ cu ianuarie-septembrie 2017, în timp ce mortalitatea cauzată de intoxicaţii, leziuni şi crimă a scăzut cu 8,6%, de la neoplasme – cu 5,9%, de la boli ale sistemului digestiv – cu 5,6%, de la leziuni cerebrale vasculare – cu 3,7%.

[3] Analiza a fost efectuată în baza datelor Serviciului Statistic al Transnistriei.

Mortalitatea infantilă a copiilor sub vârsta de un an în ianuarie-septembrie 2018 a fost de 18 persoane, cu 28,0% mai puţin decât în ianuarie-septembrie 2017. Principalele cauze ale structurii mortalităţii infantile sunt:

- condiţiile care apar în perioada perinatală – 7 cazuri,
- anomalii congenitale – 4 cazuri.

Scăderea migraţiei în rândul populaţiei în ianuarie-septembrie 2018, ţinând cont de migraţia internă şi externă, a fost de 964 persoane (ianuarie-septembrie 2017 – o creştere a migraţiei de 299 de persoane).

În ianuarie-septembrie 2018 au sosit 5443 persoane (din afara regiunii – 2335 persoane), ceea ce reprezintă 84,7% din numărul de sosiri în ianuarie-septembrie 2017, dintre care copii sub 16 ani sunt 1239 sau 22,8 % din numărul total de sosiri. În ianuarie-septembrie 2018, 6407 persoane au plecat (în afara regiunii – 3195 de persoane) sau 104,5% dintre cei care au plecat în ianuarie-septembrie 2017, dintre care copii sub 16 ani au fost 1088 persoane sau 17,0% din numărul celor plecaţi. Din numărul celor sosiţi, 47,6% sunt bărbaţi (2 593 de persoane), dintre cei plecaţi 48,4% sunt bărbaţi (3102 persoane). În ianuarie-septembrie 2018, în zonele urbane au sosit 3603 persoane, au plecat 4883 persoane, ceea ce constituie, respectiv, 83,7% şi 104,6% din valorile perioadei ianuarie-septembrie 2017. 1884 persoane au sosit din afara regiunii, 2604 persoane au plecat în afara regiunii. La capitolul sosiri, în zonele rurale au sosit 1840 persoane, iar 1924 persoane au plecat, ceea ce reprezintă 86,7% şi, respectiv, 104,4% faţă de valorile din perioada ianuarie-septembrie 2017. Din afara regiunii au sosit 451 de persoane şi 591 de persoane au plecat în afara regiunii. Numărul căsătoriilor înregistrate în registrele de stare civilă a constituit 2007 unităţi, comparativ cu perioada ianuarie-septembrie 2017, în scădere cu 5,7%. Numărul divorţurilor a fost de 1205 unităţi şi a scăzut cu 8,6%.

Piaţa forţei de muncă. Numărul scriptic de angajaţi al organizaţiilor în toate sectoarele economice (cu excepţia întreprinderilor mici, organizaţii religioase şi non-profit, structurilor de forţă şi autorităţilor vamale) a constituit 94,6 mii persoane la 01.10.2018. În comparaţie cu aceeaşi dată a anului trecut s-a redus cu 1859 persoane sau cu 1,9%. De la începutul anului 2018, au fost angajate 14815 persoane, dintre care 751 persoane au fost angajate în posturi nou create şi suplimentar introduse. Procentul de înlocuire a lucrătorilor eliberaţi cu personal nou a fost de 97,4%.

În perioada ianuarie-septembrie 2018, 15218 persoane au părăsit instituţiile şi organizaţiile, ceea ce reprezintă 16,0% din numărul scriptic de angajaţi de la începutul anului. Motivul principal al eliberării este concedierea la iniţiativa angajatului – 13488 persoane (88,6%).

Numărul cetăţenilor înregistraţi oficial care nu au fost angajaţi la sfârşitul lunii septembrie 2018 a fost de 2675 persoane, ceea ce este cu 56,6% mai puţin decât la sfârşitul lunii septembrie 2017, Din numărul celor înregistraţi 1326 persoane sau 49,6% au fost femei.

Potrivit Fondului Unic de Stat pentru Asigurări Sociale al Transnistriei s-au înregistrat 4468 persoane în căutarea unui loc de muncă, dintre care 2156 femei (48,3% din numărul total de cetăţeni înregistraţi). În ianuarie-septembrie 2018, 10853,5 mii de ruble au fost cheltuite pentru plata prestaţiilor de şomaj. 1949 persoane au primit prestaţii de şomaj. Dimensiunea medie a prestaţiilor de şomaj în ianuarie-septembrie 2018 s-a ridicat la 426,4 ruble sau 29,4% din bugetul minimului de existenţă, în medie, pe cap de locuitor. Necesitatea de angajaţi a organizaţiilor regiunii la data de 01.10.2018 a fost de 2833 persoane. Astfel, la un cetăţean înregistrat care nu este angajat în activităţi de muncă revin 1,1 locuri vacante. Din numărul total de posturi vacante, 70,9% sunt destinate angajării lucrătorilor.

Remunerarea muncii. În ianuarie-septembrie 2018, salariile medii nominale lunare pe angajat în regiune (cu excepţia întreprinderilor mici, a organizaţiilor religioase şi non-profit, a structurilor de forţă şi a autorităţilor vamale) au constituit 4256 ruble, reprezentând 109,2%

faţă de ianuarie-septembrie 2017. În organizaţiile bugetare, salariul mediu lunar a fost de 2828 ruble, ceea ce reprezintă cu 4,6% mai mult decât în perioada corespunzătoare a anului trecut.

În perioada ianuarie-septembrie 2018, salariile medii lunare nominale pe angajat în sectoarele (subsectoarele) "Electro- şi radio-comunicaţii" (10804 ruble sau 673 dolari SUA[4]), "Bănci şi credite" (8135 ruble sau 507 dolari SUA), "Asigurări" (7677 ruble sau 478 dolari SUA), "Industrie" (5890 ruble sau 367 dolari SUA), "Servicii de informare şi calculator" (4736 ruble sau 295 dolari SUA), "Construcţii" (4637 ruble sau 289 dolari SUA), „Educaţie fizică, recreere şi turism" (4574 ruble sau 285 dolari SUA), "Transport" (4400 ruble sau 274 dolari SUA) depăşesc în mod semnificativ nivelul salariului mediu pe economie a regiunii (4256 ruble sau 265 dolari SUA).

În ianuarie-septembrie 2018 în toate subsectoarele industriei din regiune, cu excepţia "Metalurgiei feroase", "Construcţiilor de maşini şi prelucrării metalelor" şi "Electroenergeticii", salariul nominal mediu lunar calculat al angajaţilor era mai mic decât media pe industrie din regiune (5890 ruble sau 367 dolari SUA).

Cele mai mari salarii medii lunare nominale calculate pentru ianuarie-septembrie 2018 s-au format la lucrătorii din subsectoare ale industriei precum: "Metalurgia feroasă" (8054 ruble sau 502 dolari SUA), care este mai mare decât salariul mediu în regiune cu 89,2%; "Construcţii de maşini şi prelucrarea metalelor" (6535 ruble sau 407 dolari SUA), mai mult decât salariul mediu pe regiune cu 53,5%; "Electroenergetica" (6406 ruble sau 399 dolari SUA) – cu 50,5% mai mult decât salariul mediu; "Industria materialelor de construcţie" (5265 ruble sau 328 dolari SUA), cu 23,7% mai mult decât salariul mediu pe regiune; "Industria alimentară" (5228 ruble sau 326 dolari SUA) – cu 22,8% mai mult decât salariul mediu pe regiune; "Industria uşoară" (5034 ruble sau 314 dolari SUA), mai mult decât salariul mediu pe regiune cu 18,3%; "Industria chimică" (4958 ruble sau 309 dolari SUA), cu 16,5% mai mult decât salariul mediu pe regiune.

Protecţia socială a populaţiei. Valoarea totală a pensiilor acordate cu alocaţii, majorări, susţinere materială suplimentară pentru perioada iulie-septembrie 2018 s-a ridicat la 463723,7 mii ruble, din care pentru pensia de muncă – 446453,2 mii de ruble, suma pensiilor sociale – 8362,3 mii de ruble.

Minimul de existenţă. În perioada ianuarie-septembrie 2018, minimul de existenţă pe cap de locuitor a constituit 1450 ruble, ceea ce este cu 8,1% mai mult decât în perioada corespunzătoare din 2017.

Tabelul 6.1. Minimul de existenţă în medie pe o persoană în Regiunea din partea stângă a Nistrului în ianuarie-iunie 2018, ruble pe lună

	Total populaţi	Inclusiv:				
		Aptă de muncă		Pensionari	Copii	
		Bărbaţi 16-59 ani	Femei 16-54 ani		cu vârsta sub 6 ani	De la 7 până la 15 ani
Ianuarie	1428	1582	1473	1202	1343	1616
Februarie	1442	1598	1485	1214	1355	1634
Martie	1452	1611	1494	1224	1360	1636
Aprilie	1464	1624	1506	1235	1372	1654
Mai	1456	1615	1496	1228	1365	1646
Iunie	1474	1634	1514	1244	1386	1672
Iulie	1454	1612	1495	1227	1366	1642
August	1443	1600	1485	1218	1355	1629
Septembrie	1441	1600	1484	1216	1349	1622

Sursa: Conform datelor Serviciului Statistic al Transnistriei.

[4] Cursul oficial de schimb al autorităţii monetare din partea stângă a râului Nistru pe perioada ianuarie-septembrie 2018 – 1 dolar SUA=16,0454 ruble (http://www.cbpmr.net/data/Svk_no_2018_narast_itog.pdf)

Infracţiuni. Potrivit organelor de ocrotire a ordinii publice, în perioada ianuarie-septembrie 2018 au fost înregistrate 7858 de declaraţii şi rapoarte de infracţiuni, cu 9,1% mai puţin decât în ianuarie-septembrie 2017.

În perioada ianuarie-septembrie 2018 au fost înregistrate 3041 de infracţiuni, ceea ce este cu 13,7% mai puţin decât în perioada ianuarie-septembrie din anul trecut. Din numărul total de infracţiuni înregistrate, 550 (18,1%) au fost clasificate drept grave, iar 215 (7,1%) – deosebit de grave. Trebuie remarcat că, comparativ cu ianuarie-septembrie 2017, numărul infracţiunilor grave a scăzut cu 19,0%, iar numărul celor deosebit de grave – cu 14,7%. Tot în această perioadă au fost înregistrate 112 infracţiuni legate de traficul ilicit de arme; 441 infracţiuni legate de traficul ilicit de droguri; 2 infracţiuni comise cu utilizarea de arme, muniţii şi explozivi. În ianuarie-septembrie 2018, au fost investigate 3069 infracţiuni, dintre care 497 (16,2%) au fost comise de persoane condamnate anterior, 409 (13,3%) – de femei, 360 (11,7%) - de un grup de persoane, 236 (7,7%) – de minori. În perioada de raportare, 293 (9,5%) de infracţiuni au avut loc în stare de ebrietate alcoolică, narcotică şi alte forme de intoxicaţie. Ca urmare a infracţiunilor comise, au fost rănite 1520 de persoane, dintre care 28 (1,8%) au decedat, 35 (2,3%) au suferit daune grave pentru sănătate.

ANEXE STATISTICE

RESURSE PIB														
Perioada	PIB		VAB		Agricultura		Industria		Construcţii		Alte activităţi		Impozite nete pe produs	
	mil. lei preţ. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preţ. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preţ. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preţ. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preţ. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preţ. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preţ. curente	în % f.p.s.a.p.
2011	82348,7	106,8	68390	106,3	10095	105,2	11518	110,2	2720	101,9	45831	101,3	13959	109,6
2012	88227,8	99,3	73686	99	9896	79,9	12314	100,8	3041	101,8	50178	103,2	14542	100,8
2013	100510,5	109,4	83719	110,2	12383	146,6	14328	107,6	3373	105,3	55346	103,9	16791	105,1
2014	111757,4	104,6	94228,3	105,2	14111,8	108,2	16246,8	107,2	3964,8	110,6	62112,3	103,8	17529,1	101,5
2015	121850,9	99,5	103160,8	99,6	14267,8	86,6	14919,3	103,4	4359,7	100,6	69441,4	102,8	18690,1	99,2
2016	134476,6	104,1	114531,6	104,8	16409,4	118,2	20254,2	102,1	4388,4	93,3	73479,6	102,2	19945,0	100,6
2017	150369,3	104,5	126440,9	103,8	18357,6	107,9	21952,2	103,0	4928,6	104,3	81202,6	102,4	23928,3	108,6
Trimestrul I 2015	24423,2	104,8	20473,7	105,2	914,7	104,4	4001,4	107,9	708,6	106,2	15763,5	105,2	3949,4	103,1
Trimestrul II 2015	28526,8	102,5	23958,3	102,7	2064,6	102,7	4569,5	104,6	1521,4	101,1	16755,0	103,5	4568,5	101,5
Trimestrul III 2015	35889,6	96,3	30723,9	96,1	6484,8	82,6	4846,8	102,5	1393,5	98,2	19030,7	101,2	5165,7	97,6
Trimestrul IV 2015	33011,3	96,7	28004,8	96,9	4803,7	81,7	4010,9	98,1	736,2	98,9	19002,6	106,2	5006,5	95,6
Trimestrul I 2016	27097,4	100,8	23018,9	100,6	1005,9	105,1	4529,9	101,14	697,3	96,0	17143,0	98,8	4078,4	102,2
Trimestrul II 2016	31433,8	101,8	26575,5	102,4	2078,4	104,1	4839,2	100,00	1410,5	85,5	18247,4	102,5	4858,3	98,7
Trimestrul III 2016	39749,3	106,3	34143,8	107,1	8202,8	124,2	4647,6	101,2	1463,3	97,2	19099,6	101,3	5605,5	101,7
Trimestrul IV 2016	36196,0	106,5	30793,2	107,6	5122,2	117,6	5506,9	106,2	817,3	99,8	19346,8	105,5	5402,8	100,1
Trimestrul I 2017	29669,65	103,1	24685,6	103,7	990,94	101,8	4685,5	101,2	834,96	102,7	18174,2	103,7	4984,02	100,1
Trimestrul II 2017	34251,17	102,5	28336,6	101,1	2140,64	93,1	5091,95	100	1592,77	105,5	19511,2	102,1	5914,57	110
Trimestrul III 2017	45523,5	105,4	38896,8	104,6	9241,1	106,0	6100,4	104,9	1625,5	104,0	21929,8	102,1	6626,7	110,1
Trimestrul IV 2017	40925,0	106,4	34521,9	105,3	5985,0	118,5	6074,3	105,1	875,3	104,3	21587,3	101,7	6403,0	113,3
Trimestrul I 2018	37608,54	103,7	32238,7	103,6	1115,93	100,0	6467,87	104,6	2230,05	103,5	22424,86	103,6	5369,83	104,0
Trimestrul II 2018	44166,31	105,2	37965,1	104,9	2587,0	105,0	6856,59	109,3	4595,41	108,0	23926,1	114,5	6201,2	102,2
Trimestrul III 2018	57370,49	103,4	50251,6	103,5	9796,0	98,6	7522,73	102,5	5533,4	130,0	27399,5	101,5	7118,85	102,4

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

UTILIZĂRI PIB									
Perioada	PIB		Consum final		Formarea brută de capital fix		Variația stocurilor		Export net	
	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.
2011	82348,7	106,8	96090,5	107,3	19178,8	113	725,2	x	-33645,8	x
2012	88227,8	99,3	103062,6	100,9	20864,1	101,8	-3,2	x	-35695,7	x
2013	100510	109,4	113169	105,2	23062	103,8	1721	x	-37442	x
2014	111757,4	104,6	123357,5	102,4	27608,2	110,1	1447,4	x	-40655,8	x
2015	121850,9	99,5	131230,0	98,1	29492,3	98,8	-1952,2	x	-36919,2	x
2016	134476,6	104,1	142112,0	103,0	30021,5	97,0	172,5	x	-37829,5	x
2017	150369,3	104,5	157666,1	104,0	32864,9	105,3	2129,9	x	-42291,7	x
Trimestrul I 2015	24423,2	104,8	27244,8	100,3	5972,5	107,8	-73,9	x	-8720,3	x
Trimestrul II 2015	28526,8	102,5	31504,5	100,1	7053,9	98,5	-865,8	x	-9165,7	x
Trimestrul III 2015	35889,6	96,3	36492,0	95,4	8534,7	95,2	594,4	x	-9731,5	x
Trimestrul IV 2015	33011,3	96,7	35988,8	97,6	7931,1	97,1	-1606,9	x	-9301,7	x
Trimestrul I 2016	27097,4	100,8	29742,0	101,9	5946,8	96,4	449,7	x	-9040,6	x
Trimestrul II 2016	31433,8	101,8	34136,9	101,8	6838,3	90,6	113,1	x	-9654,5	x
Trimestrul III 2016	39749,3	106,3	39624,7	104,1	8667,7	98,9	889,1	x	-9432,2	X
Trimestrul IV 2016	36196,0	106,5	38608,8	103,7	8568,7	101,0	-1279,3	x	-9702,1	x
Trimestrul I 2017	29669,7	103,1	32357,3	103,4	6657,4	103,3	830,5	x	-10175,5	x
Trimestrul II 2017	34251,2	102,5	37579,8	103,2	7449,2	106,3	756,6	x	-11534,37	x
Trimestrul III 2017	45523,5	105,4	447566,8	104,6	9662,6	98,9	1866,6	x	-10762,5	x
Trimestrul IV 2017	40924,9	106,4	42972,2	104,7	9095,8	105,9	-1323,7	x	-9819,4	x
Trimestrul I 2018	37608,5	103,7	40745,1	103,3	7687,5	104,2	-629,9	x	-10194,1	x
Trimestrul II 2018	44166,31	105,2	37022,84	102,8	11406,47	109,3	137,07	x	-12354,6	x
Trimestrul III 2018	57370,49	103,4	51087,05	101,9	15636,67	120,3	3322,83	x	-12676,07	x

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

PREȚURILE DE CONSUM				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2013	4,6	6,6	4,3	2,6
2014	5,1	6,5	5,5	2,5
2015	9,7	9,8	11,8	6,2
2016	6,4	7,4	6,3	4,9
2017	6,6	7,9	4,5	7,1
T I 2016	11,0	12,2	10,0	10,5
T II 2016	7,9	8,3	7,1	7,7
T III 2016	4,5	6,2	5,0	2,1
T IV 2016	2,5	3,2	3,5	0,2
T I 2017	4,3	4,5	4,7	3,1
T II 2017	7,1	8,4	4,9	8,2
T III 2017	7,4	8,9	4,4	8,7
T IV 2017	7,5	10,0	4,1	8,2
T I 2018	5,2	8,4	2,9	3,2
T II 2018	3,2	5,4	2,8	0,3
T III 2018	2,3	4,8	2,6	-2,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE

PREȚURILE DE CONSUM				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2016	13,4	14,6	13,3	11,3
Februarie 2016	10,3	11,8	8,8	10,0
Martie 2016	9,4	10,1	7,9	10,1
Aprilie 2016	8,3	9,3	7,2	7,8
Mai 2016	7,9	8,1	7,3	7,7
Iunie 2016	7,4	7,6	6,9	7,6
Iulie 2016	7	7,9	5,9	7,4
August 2016	3,6	6,2	4,5	-0,4
Septembrie 2016	3	4,6	4,6	-0,8
Octombrie 2016	2,5	3,5	3,9	-0,5
Noiembrie 2016	2,6	3,2	3,5	0,6
Decembrie 2016	2,4	2,8	3,2	0,5
Ianuarie 2017	3	3,8	3,9	0,3
Februarie 2017	4,7	4,8	5,1	3,9
Martie 2017	5,1	5	5,2	5,1
Aprilie 2017	6,6	7	5,5	7,5
Mai 2017	7,4	9,1	5	8,1
Iunie 2017	7,3	9	4,2	8,9
Iulie 2017	7,3	8,9	4,2	8,8
August 2017	7,3	8,4	4,9	8,6
Septembrie 2017	7,6	9,4	4,2	9,2
Octombrie 2017	7,9	10,6	4	8,7
Noiembrie 2017	7,3	9,6	4,2	7,9
Decembrie 2017	7,3	9,7	4,1	7,9
Ianuarie 2018	6,0	8,4	3,4	5,4
Februarie 2018	5,0	8,1	2,8	3,0
Martie 2018	4,7	8,8	2,4	1,3
Aprilie 2018	3,7	6,8	2,4	0,4
Mai 2018	2,8	4,2	2,7	0,4
Iunie 2018	3,2	5,1	3,3	0,1
Iulie 2018	3	5,5	3,4	-1,7
August 2018	3,2	6,9	2,7	-1,9
Septembrie 2018	2,4	5,3	2,6	-2,5
Octombrie 2018	1,2	2,3	2,5	-2,3
Noiembrie 2018	0,9	2	2	-2,3

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

PREȚURILE PRODUCȚIEI INDUSTRIALE						
	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2013	3,2/3,3*	1,6/1,6*	3,8/3,8*	-0,4/-0,4*	8,3	-22,2
2014	5,5*	3,9*	6,5*	-1,4*	8,2	6,6
2015	6,3	4,4	6,8	2,8	8,0	22,5
2016	4,5	2,8	4,3	6,2	8,6	-3,4
2017	3,3	2,5	3,0	6,8	4,6	-1,1
T I 2016	6,7	3,3	6,2	10,7	9,1	-0,4
T II 2016	5,2	3,1	5,1	6,6	7,6	7,8
T III 2016	3,5	2,7	3,5	3,6	8,7	-7,5
T IV 2016	2,8	2,1	2,6	4,4	8,9	-4,8
T I 2017	2,9	1,3	3,2	1,4	9,5	0,8
T II 2017	3,6	1,9	3,1	8,7	7,3	-1,1
T III 2017	3,9	3,9	3,2	11,5	6,3	1,2
T IV 2017	2,9	3,0	2,6	6,1	7	-5,2
T I 2018	1,5	3,8	1,2	5,1	7,2	-8,5
T II 2018	0,5	2,0	0,3	2,9	2,1	-4,6
T III 2018	-0,3	2,6	-0,4	1,0	2,6	-4,6

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

* Începând cu ianuarie 2014 in statistica prețurilor producției industriale este utilizat clasificatorul CAEM, rev.2 armonizat la clasificatorul NACE-2. Pentru anii 2012-2013, IPPI a fost recalculat din CAEM rev.1 in CAEM, rev.2 in retrospectivă.

PREȚURILE PRODUCȚIEI INDUSTRIALE				
	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2016	8,2	4,2	8,1	9,7
Februarie 2016	6,2	3,6	5,6	11,1
Martie 2016	5,6	2,2	4,9	11,4
Aprilie 2016	5,1	3,0	5,0	6,6
Mai 2016	5,4	3,1	5,3	6,6
Iunie 2016	5,2	3,3	5,1	6,6
Iulie 2016	4,9	2,5	4,7	6,7
August 2016	2,5	2,5	3,2	-2,6
Septembrie 2016	3,1	3	2,7	6,7
Octombrie 2016	3,1	1,9	2,5	9
Noiembrie 2016	2,4	2,7	2,3	2,4
Decembrie 2016	2,8	1,8	2,9	1,8
Ianuarie 2017	3	0,9	3,1	1,8
Februarie 2017	2,6	0,8	2,9	1,8
Martie 2017	3,2	2,2	3,5	0,5
Aprilie 2017	3,5	1,3	3,2	5,8
Mai 2017	3,6	1,1	3,1	8,3
Iunie 2017	3,7	3,2	2,9	12
Iulie 2017	3,8	3,6	3,1	12
August 2017	4	4,4	3,2	12
Septembrie 2017	3,9	3,6	3,2	10,5
Octombrie 2017	3,4	2,6	3	8,2
Noiembrie 2017	3,1	2,7	2,9	5,1
Decembrie 2017	2,3	3,8	2	5
Ianuarie 2018	1,9	3,1	1,6	5,2
Februarie 2018	1,7	4,3	1,4	5,2
Martie 2018	1,0	4,1	0,6	5
Aprilie 2018	1,0	3,2	0,6	4,8
Mai 2018	0,3	1,9	0	2,9
Iunie 2018	0,2	0,8	0,2	0,9
Iulie 2018	-0,1	1,5	-0,2	0,6
August 2018	-0,4	2	-0,5	0,6
Septembrie 2018	-0,2	2	-0,4	2
Octombrie 2018	-0,3	3,9	-0,4	0,3

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

CURSUL VALUTAR						
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creştere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creştere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creştere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creştere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
2013	12,6	16,7	3,9	7,4	1,5	4,3
2014	14,0	18,6	11,1	11,4	6,2	6,6
2015	18,8	20,9	34,3	12,4	19,7	2,2
2016	19,9	22,1	5,3	5,7	0,7	-0,6
2017	18,5	20,8	-6,6	-5,8	-11,2	-10
T I 2016	20,1	22,1	11,4	8,8	1,0	-2,0
T II 2016	19,8	22,4	9,2	11,5	1,4	3,3
T III 2016	19,8	22,1	2,1	2,3	-1,5	0,2
T IV 2016	20,0	21,6	0,7	-0,7	-1,4	-2,6
T I 2017	20,0	21,2	-0,6	-0,4	-2,6	-6,4
T II 2017	18,8	20,6	-5,3	-7,9	-10,2	-12,6
T III 2017	17,9	21,0	-9,5	-4,9	-14,2	-10,0
T IV 2017	17,4	20,5	-13,3	-5,5	-17,6	-10,5
T I 2018	16,7	20,6	-16,1	-3,2	-13,8	-6,5
T II 2018	16,7	19,9	-11,2	-3,4	-11,6	-4,8
T III 2018	16,7	19,4	-6,9	-7,7	-6,9	-8,3

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele INCE.

POLITICA MONETARĂ					
	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârşitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârşitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârşitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârşitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârşitul perioadei)
2013	17550,5	21119,4	45177,1	62631,5	26077,7
2014	17508,7	26513,2	43219,9	65973,0	27722,2
2015	15509,4	23561,8	39260,8	64006,2	29689,1
2016	17274,3	28091,2	46429,5	70519,6	33276,5
2017	**19052,6**	**34593,0**	**52989,3**	**77055,9**	**36997,0**
Ianuarie 2016	15060,2	22904,9	38820,1	64639,1	28712,8
Februarie 2016	14815,1	22765,2	38946,4	63835,6	28836,6
Martie 2016	14618,4	22060,8	38599,7	63181,1	28546,3
Aprilie 2016	15553,7	23682,9	40765,1	64909,4	29435,9
Mai 2016	15553,1	24155,1	41612,7	66009,3	29862,6
Iunie 2016	15653,1	24404,9	42240,3	66355,9	29966,4
Iulie 2016	16137,9	25546,9	43432,7	67133,2	30900,8
August 2016	16741,0	26806,0	44876,9	69215,6	32034,2
Septembrie 2016	16896,7	27190,5	45388,7	69575,3	33043,2
Octombrie 2016	16844,2	27303,0	45444,0	69786,3	33222,5
Noiembrie 2016	16710,5	27095,8	45267,1	69488,2	33182,2
Decembrie 2016	17274,3	28091,2	46429,5	70519,6	33276,5
Ianuarie 2017	16512,2	26933,7	46304,2	70706,8	33524,0
Februarie 2017	16400,5	27687,0	4647,9	70790,7	33152,0
Martie 2017	16388,0	27767,8	46370,4	70197,9	33604,9
Aprilie 2017	16878,5	27847,6	47008,5	71104,1	33706,2
Mai 2017	16704,8	28081,2	47111,3	70506,4	34466,5
Iunie 2017	16944,7	28598,8	47893,8	71398,7	35892,0
Iulie 2017	17567,4	29964,5	48961,4	73370,8	35933,9
August 2017	18193,9	31038,0	49243,1	74750,5	36321,9
Septembrie 2017	18283,4	31469,4	49468,7	74735,1	38058,2
Octombrie 2017	18274,7	31886,8	49889,0	74605,7	37103,0
Noiembrie 2017	18181,6	32190,3	50372,0	75274,6	37414,9
Decembrie 2017	19052,6	34593,0	52989,3	77055,9	36997,0
Ianuarie 2018	18411,1	34255,2	52819,6	77179,5	38102,7
Februarie 2018	18400,7	33356,2	53224,5	77692,6	37185,7
Martie 2018	18458,3	33254,7	52914,3	76918,4	39039,9
Aprilie 2018	18483,3	33501,4	53137,4	77243,5	38680,8
Mai 2018	18296,5	33554,2	53523,9	77427,5	38562,6
Iunie 2018	18611,1	34237,0	54149,1	77895,2	38796,9
Iulie 2018	19053,2	34913,9	54764,7	78486,9	38187,3
August 2018	19427,1	35529,6	55276,2	79149,5	39054,1
Septembrie 2018	19819,0	36037,5	56152,8	80157,5	40723,3
Octombrie 2018	19641,8	35855,9	55796,7	80429,8	40731,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naţionale a Moldovei.

POLITICA MONETARĂ							
	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %
Ianuarie 2016	19,5	1195,2	22,5	16,0	16,5	474,1	35
Februarie 2016	19,5/19,0	1336,1	22,5/22,0	0	15,5/16,0	320,1	35
Martie 2016	19,0	1406,0	22,0/20,0	0	16,0/14,0	334,8	35
Aprilie 2016	17,0	1299,9	20,0/18,0	0	14,0/12,0	406,0	35
Mai 2016	15,0	2532,4	18,0/16,0	5,2	12,0/10,0	666,4	35
Iunie 2016	13,0	2489,4	16,0	1,0	10,0	535,4	35
Iulie 2016	10,0	3053,6	16,0/13,0	0	10,0/7,0	538,7	35
August 2016	10,0	3414,3	13,0	0	7,0	739,9	35
Septembrie 2016	10	4347,2	13,0/12,5	0	7,0/6,5	823,5	35
Octombrie 2016	9,5	4430,1	12,5/12,0	0	6,5/6,0	870,9	35
Noiembrie 2016	9,0	4680,9	12,0	0	6,0	938,9	35
Decembrie 2016	9,0	5249,5	12,0	0	6,0	990,2	35
Ianuarie 2017	9,0	6358,3	12,0	0	6,0	1146,0	35
Februarie 2017	9,0	6794,0	12,0	0	6,0	1022,8	35
Martie 2017	9,0	6992,4	12,0	0	6,0	1053,1	35
Aprilie 2017	9,0	5781,8	12,0	8,2	6,0	1105,7	37
Mai 2017	9,0	5099,0	12,0	0	6,0	1126,5	40
Iunie 2017	9,0	5792,6	12,0	0	6,0	1092,1	40
Iulie 2017	8,0	6081,8	11,0	0	5,0	1127,6	40
August 2017	8,0	6300,2	11,0	0	5,0	1095,2	40
Septembrie 2017	7,5	6286,6	10,5	0	4,5	1086,9	40
Octombrie 2017	7,5/7	6172,3	10,5/10	0	4,5/4	1071,9	40
Noiembrie 2017	7,0	6945,8	10,0	0	4,0	1075,4	40
Decembrie 2017	6,5	7713,9	9,5	3,6	3,5	693,1	40
Ianuarie 2018	6,5	8842,0	9,5	0	3,5	733,3	40
Februarie 2018	6,5	9043,2	9,5	0	3,5	633,6	40
Martie 2018	6,5	9076,5	9,5	11	3,5	898,8	40
Aprilie 2018	6,5	7916,9	9,5	0	3,5	832	40
Mai 2018	6,5	8364,1	9,5	0	3,5	806,5	40
Iunie 2018	6,5	8533,3	9,5	0	3,5	840,4	40
Iulie 2018	6,5	8898	9,5	0	3,5	484,9	40
August 2018	6,5	8947,3	9,5	0	3,5	270	40
Septembrie 2018	6,5	8384,3	9,5	0	3,5	412	42,5
Octombrie 2018	6,5	7646,8	9,5	6,8	3,5	238,2	42,5
Noiembrie 2018	6,5	7262,2	9,5	0	3,5	370	42,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

FINANȚE PUBLICE					
Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (f.p.s.a.p.)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (f.p.s.a.p.)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
Trimestrul I I 2014	**8413,2**	0,12	**8483,2**	12	70
Trimestrul I II 2014	**18847**	0,13	**19312**	13	465
Trimestrul III 2014	**30454**	0,18	**30533,6**	15	260,5
Trimestrul IV 2014	**42446,8**	0,15	**44393,1**	15	1946,7
Trimestrul I 2015	**10173,8**	20,93	**9830,5**	15,88	343,3
Trimestrul II 2015	**20790,5**	10,31	**21463,9**	11,14	673,6
Trimestrul III 2015	**31822,5**	4,49	**32687,1**	7,05	864,6
Trimestrul IV 2015	**43660,7**	2,86	**46393,9**	4,51	2733,2
Trimestrul I 2016	**9916,9**	-2,5	**9826,4**	-0,04	-90,5
Trimestrul I I 2016	**21031,3**	1,2	**21709,4**	1,1	678,1
Trimestrul III 2016	**32470,3**	1.8	**33516,0**	2.5	1045,7
Trimestrul IV 2016	**45946,9**	2,4	**48434**	2,8	3 298,5
Trimestrul I I 2017	**11 993,2**	20,8	**12 260,7**	24,7	678,8
Trimestrul II 2017	**24 909,2**	18,5	**25 010,7**	15,2	101,5
Trimestrul III 2017	**38425,5**	18,3	**37 263,4**	11,2	-1162,1
Trimestrul IV 2017	**53 379,4**	16,2	**54 524,1**	12,5	1 144,7
Trimestrul I I 2018	**13248,8**	10,8	**12153,7**	-0,9	-1131,1
Trimestrul II 2018	**27776,9**	11,5	**26884,4**	7,5	-892,5
Trimestrul III 2018	**42 645,4**	11,0	**40 874,7**	9,7	1 770,7

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.

FINANȚE PUBLICE								
Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (f.p.s.a.p.)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (f.p.s.a.p.)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Datoria de stat, mil. MDL	Datoria de stat internă după maturitate, mil. MDL	Datoria de stat externă după maturitate, mil. MDL
Martie 2016	9916,9	-2,5	9826,4	-0,04	-90,5	34794,7	8184,5	26610,2
Aprilie 2016	13579,6	0,2	14042,1	2,2	462,5	35356,5	8406,9	26949,6
Mai 2016	17018,1	1,9	17715,0	2,7	696,9	35556,3	8420,8	27135,5
Iunie 2016	21031,3	1,2	21709,4	1,1	678,1	35596,4	8530,4	27066,0
Iulie 2016	24620,9	-0,01	25780,9	0,7	1160,0	35580,1	8741,0	26839,1
August 2016	28354,7	-1,19	29619,5	1,50	1264,8	37380,32	8615,9	28764.40
Septembrie 2016	32470,3	2,04	33516,0	2,54	1045,7	37207.89	8526,81	28681.08
Octombrie 2016	36297,5	2,34	37921,7	2,90	1624,7	50343.66	21784,05	28559.61
Noiembrie 2016	40172,5	2,44	42311,7	4,30	2139.2	50585.34	21695,67	28889.67
Decembrie 2016	45946,9	5,24	48434	4,40	3 298,5	59371,9	23827,2	35544,7
Ianuarie 2017	3 328,6	29,1	3 545,3	42,8	216,7	51 076,5	21 364,8	29 711,7
Februarie 2017	6 878,0	23,4	7 690,4	27,2%	812,4	51 853,9	21 382,2	30 471,7
Martie 2017	11 993,2	20,8	12 260,7	24,7%	678,8	51 649,2	21 793,4	29 855,8
Aprilie 2017	15 851,1	16,7	16 310,5	16,1%	495,4	51 537,0	21 586,4	29 950,6
Mai 2017	19 963,9	17,3	20 382,9	15,0%	419,0	50 416,2	21 577,5	28 838,7
Iunie 2017	24 909,2	18,5	25 010,7	15,2%	101,5	50 657,3	21 526,6	29 130,7
Iulie 2017	29198,3	18,6	29203,2	13,3%	4,9	50963,3	21536,8	29426,4
August 2017	33599,1	18,5	33267,1	12,3	332	50963,3	21641,6	29258,1
Septembrie 2017	38425,5	18,3	37263,4	11,2%	-1162,1	51209,2	21911,9	29297,3
Octombrie 2017	42 890,8	18,2	42 307,4	11,6	-583,4	50 874,4	22 153,6	28 720,8
Noiembrie 2017	47 190,4	17,5	47 069,7	11,2	- 120,7	51 206,4	22 367,1	28 839,3
Decembrie 2017	53 379,4	16,2	54 524,1	12,5	1 144,7	51 660,3	22 578,5	29 081,8
Ianuarie 2018	3889,1	16,8	3352,5	4,5	536,6	51779,0	22621,1	29157,9
Februarie 2018	7764,9	12,8	7714,7	0,3	50,2	51299,2	22743,6	28555,6
Martie 2018	13248,8	10,8	12153,7	-0,9	-1131,1	50950,8	22826,9	22578,5
Aprilie 2018	17,602,1	11,1	16905.5	3.7	-696,6	5143,6	22.872,6	27974,52
Mai 2018	22380,6	12,1	21458,1	5,3	-922,5	5143,6	22.788,52	28047,19
Iunie 2018	27,776.9	11,5	26,884.4	7,5	-892.5	50927,0	22.798,33	28128,72
Iulie 2018	32 833,7	12,5	31 769,3	8,8	-1.064,4	51 316,2	22 902,2	28 414,0
August 2018	37 404,3	11,3	36 354,3	9,3	-1.050,0	51 135,9	23 087,2	28 048,8
Septembrie 2018	42 645,4	11,0	40 874,7	9,7	-1.770,7	51 561,9	23 146,5	28 415,3

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanţelor.

MEDIUL DE AFACERI		
Perioada	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor
Trimestul I 2011	1931	797
Trimestrul I 2012	1757	852
Trimestrul I 2013	1797	700
Trimestrul I 2014	1660	686
Trimestrul I 2015	1602	778
Trimestrul I 2016	1586	1209
Trimestrul I 2017	1781	1992
Trimestrul I 2018	1657	1936
Ian.2017	520	221
Feb.2017	579	683
Mar.2017	682	1088
Apr.2017	388	624
Mai2017	529	604
Iun.2017	494	946
Iul.2017	618	510
Aug.2017	455	655
Sep 2017	502	1273
Oct 2017	529	448
Noiem 2017	648	241
Dec 2017	462	1247
Ian.2018	529	787
Feb.2018	585	625
Mar.2018	543	524

Sursa: conform datelor Agenției Servicii Publice.

Perioada	SITUAȚIA DEMOGRAFICĂ													
	Numărul populației stabile (mii locuitori) *la începutul anului*	Numărul populației prezente (mii locuitori) *la începutul anului*	Născuți-vii		Decedați		Decedați în vârstă sub 1 an		Sporul natural		Căsătorii		Divorțuri	
			Numărul de născuți-vii - total (pers.)	născuți-vii la 1000 locuitori	Numărul de decedați - total (pers.)	decedați la 1000 locuitori	Numărul de decedați în vârsta sub 1 an - total (pers.)	la 1000 locuitori	Sporul natural (pers.)	la 1000 locuitori	Numărul căsătoriilor - total (numărul)	căsătorii la 1000 locuitori	Numărul divorțurilor - total (numărul)	divorțuri la 1000 locuitori
2012	3559,5	3412,6	39435	11,1	39560	11,1	387	9,8	-125	0,0	24262	6,8	10637	3,0
2013	3559,5	3412,4	37871	10,6	38060	10,7	359	9,4	-189	-0,1	24449	6,9	10775	3,0
2014	3557,6	3413,2	38616	10,9	39494	11,1	372	9,6	-878	-0,2	25624	7,2	11130	3,1
2015	3555,2	3384,1	38610	10,9	39906	11,2	375	9,7	-1296	-0,3	24709	7,0	11199	3,2
2016	3553,1	3369,1	37394	10,5	38489	10,8	353	9,4	-1095	-0,3	21992	6,2	10605	3,0
2017	3550,9	3356,8	34059	9,6	36764	10,4	330	n/d	-2705	-0,8	20921	5,9	9312	2,6
2018	3547,5	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d
Trimestrul I 2015			9210	10,5	11164	12,7	91	9,8	-1954	-2,2	3872	4,4	2922	3,3
Trimestrul II 2015			18554	10,5	21074	12,0	183	9,8	-2520	-1,5	9539	5,4	5772	3,3
Trimestrul III 2015			28917	10,9	29725	11,2	273	9,4	-808	-0,3	18729	7,0	8310	3,1
Trimestrul IV 2015			38610	10,9	39906	11,2	375	9,7	-1296	-0,3	24709	7,0	11199	3,2
Trimestrul I 2016			9342	10,6	10752	12,2	99	10,6	-1410	-1,6	3679	4,2	2767	3,1
Trimestrul II 2016			18258	10,3	20160	11,4	179	9,8	-1902	-1,1	8661	4,9	5574	3,2
Trimestrul III 2016			28264	10,6	28626	10,8	256	9,1	-362	-0,2	16872	6,3	7955	3,0
Trimestrul IV 2016			37390	10,5	38487	10,8	353	9,4	-1095	-0,3	21992	6,2	10605	3,0
Trimestrul I 2017			8526	9,6	10834	12,2	86	10,1*[1]	-2308	-2,6	3343	3,8	2498	2,8
Trimestrul II 2017			16868	9,5	19775	11,2	174	10,3*	-2907	-1,6	8060	4,6	4980	2,8
Trimestrul III 2017			26064	9,8	27585	10,4	250	9,6*	-1536	-0,6	16366	6,1	6978	2,6
Trimestrul IV 2017			34059	9,6	36764	10,4	330	9,7*	-2705	-0,8	20921	5,9	9312	2,6
Trimestrul I 2018			8068	9,2	10185	11,7	86	10,7*	-2117	-2,4	3176	3,6	2669	3,1
Trimestrul II 2018			16040	9,1	19099	10,9	173	10,8*	-3059	-1,7	7899	4,5	5051	2,9
Trimestrul III 2018			24915	9,4	27307	10,3	257	10,3*	-2392	-0,9	15844	6,0	7973	3,0

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

[1] Cifrele marcate cu asterisc (*) au fost calculate în baza datelor BNS după formula D/N*1000 (‰), unde D – numărul de decedați sub vârsta de 1 an, N – Numărul de născuți-vii în perioadele respective.

Perioada	PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ																	
	Numărul persoanelor economic active (mii pers.)	Rata de activitate a populației, %					Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)	Rata de ocupare a populației, %					Numărul șomerilor BIM (mii pers.)	Rata șomajului, %				
		Total	bărbați	femei	urban	rural		Total	bărbați	femei	urban	rural		Total	bărbați	femei	urban	rural
2012	1214,5	40,7	43,5	38,2	47,0	36,0	1146,8	38,4	40,6	36,5	43,6	34,6	67,7	5,6	6,8	4,3	7,3	3,9
2013	1235,9	41,4	44,5	38,6	45,6	38,1	1172,8	39,3	41,8	37,0	42,8	36,6	63,1	5,1	6,0	4,1	6,3	4,1
2014	1232,4	41,2	44,1	38,6	44,1	39,1	1184,9	39,6	42,1	37,4	41,8	38,0	47,5	3,9	4,6	3,1	5,2	2,7
2015	1265,6	42,4	45,1	39,9	44,9	40,4	1203,6	40,3	42,3	38,4	42,0	38,9	62,1	4,9	6,2	3,6	6,4	3,5
2016	1272,8	42,6	45,4	40,1	45,0	40,8	1219,5	40,8	40,8	43,0	39,0	42,3	53,3	4,2	5,5	2,9	6,0	2,6
2017	1259,1	42,2	45,3	39,4	44,5	40,4	1207,5	40,5	43,1	38,1	41,9	39,3	51,6	4,1	4,8	3,3	5,7	2,7
Trimestrul I 2015	1151,9	38,6	41,2	36,1	43,7	34,5	1054,0	35,3	36,6	34,1	39,7	31,8	97,9	8,5	11,2	5,7	9,2	7,8
Trimestrul II 2015	1339,2	44,8	47,9	42,1	44,3	45,2	1284,0	43,0	45,4	40,8	41,6	44,1	55,1	4,1	5,2	3,0	6,2	2,5
Trimestrul III 2015	1349,2	45,2	48,2	42,4	45,5	44,9	1305,2	43,7	46,4	41,3	43,2	44,1	44,0	3,3	3,9	2,6	5,0	1,8
Trimestrul IV 2015	1222,3	40,9	43,2	38,9	46,0	36,9	1171,1	39,2	41,1	37,5	43,4	35,8	51,2	4,2	4,8	3,6	5,6	2,8
Trimestrul I 2016	1198,1	40,1	43,1	37,5	44,9	36,3	1123,7	37,6	39,5	35,9	41,1	34,8	74,4	6,2	8,3	4,0	8,4	4,0
Trimestrul II 2016	1362,9	45,7	48,3	43,3	45,3	46,0	1307,9	43,8	45,6	42,2	42,2	45,1	55,0	4,0	5,6	2,5	6,8	1,9
Trimestrul III 2016	1337,0	44,8	47,8	42,1	45,1	44,5	1298,3	43,5	46,2	41,1	43,2	43,7	38,7	2,9	3,4	2,4	4,3	1,8
Trimestrul IV 2016	1193,3	40,0	42,7	37,5	44,6	36,3	1148,3	38,5	40,6	36,5	42,6	35,2	44,9	3,8	4,8	2,7	4,5	3,1
Trimestrul I 2017	1201,6	40,3	43,7	37,2	45,0	36,5	1125,7	37,7	40,2	35,5	41,7	34,6	75,8	6,3	8,0	4,5	7,2	5,4
Trimestrul II 2017	1316,0	44,1	48,1	40,5	44,4	43,9	1270,3	42,6	46,3	39,2	42,2	42,9	45,7	3,5	3,8	3,2	5,0	2,3
Trimestrul III 2017	1308,7	43,9	46,9	41,1	45,1	42,9	1264,1	42,4	45,2	39,9	42,4	42,3	44,6	3,4	3,7	3,1	5,8	1,4
Trimestrul IV 2017	1210,2	40,6	42,5	38,8	43,5	38,3	1169,9	39,2	40,8	37,8	41,4	37,5	40,3	3,3	4,0	2,7	4,8	2,1
Trimestrul I 2018	1172,9	39,3	41,3	37,5	42,5	36,8	1124,6	37,7	39,3	36,2	40,4	35,6	48,3	4,1	4,7	3,5	4,9	3,4
Trimestrul II 2018	1384,3	46,4	49,1	44,0	43,1	49,0	1343,4	45,0	47,5	42,8	40,7	48,4	40,9	3,0	3,2	2,8	5,6	1,1
Trimestrul III 2018	1407,7	47,2	49,8	44,9	44,5	49,3	1377,3	46,2	48,5	44,1	42,9	48,7	30,4	2,2	2,6	1,7	3,5	1,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	REMUNERAREA MUNCII						
	Câştigul salarial mediu lunar – Total			Indicele câştigului salarial nominal lunar (faţă de aceeaşi perioadă din anul precedent), %			Indicele câştigului salarial real lunar (faţă de aceeaşi perioadă din anul precedent), %
	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	
Ianuarie 2015	4260,6	256,5	219,1	112,8	89,4	104,1	107,7
Februarie 2015	4241,2	225,2	198,1	114,1	81,7	98,0	107,1
Martie 2015	4397,3	236,0	217,1	112,4	81,5	103,6	104,9
Aprilie 2015	4526,5	251,3	233,2	112,9	84,2	108,0	104,9
Mai 2015	4524,0	252,0	225,7	112,2	85,5	105,3	103,8
Iunie 2015	4732,7	256,7	228,6	112,6	85,0	102,9	104,0
Iulie 2015	4882,6	257,4	233,8	112,8	83,4	102,6	103,9
August 2015	4669,1	245,8	220,4	109,2	79,5	95,0	97,3
Septembrie 2015	4694,9	239,0	212,6	110,0	80,2	92,2	97,7
Octombrie 2015	4564,9	229,2	203,8	105,9	78,0	88,0	93,6
Noiembrie 2015	4613,4	230,7	214,5	105,9	79,2	91,9	93,3
Decembrie 2015	5227,7	263,6	243,0	107,4	83,6	95,0	94,5
Ianuarie 2016	4665,8	229,7	211,4	109,5	89,6	96,5	96,6
Februarie 2016	4650,6	231,5	208,3	109,7	102,8	105,1	99,5
Martie 2016	4749,7	239,7	216,1	108,0	101,6	99,5	98,7
Aprilie 2016	4909,6	249,1	219,8	108,5	99,1	94,3	100,2
Mai 2016	4863,9	244,9	216,5	107,5	97,2	95,9	99,6
Iunie 2016	5169,7	260,9	232,4	109,2	101,6	101,7	101,7
Iulie 2016	5274,0	266,2	240,3	108,0	103,4	102,8	100,9
August 2016	5242,8	265,2	236,4	112,3	107,9	107,2	108,4
Septembrie 2016	5170,6	261,3	232,9	110,1	109,3	105,9	106,9
Octombrie 2016	5109,2	261,7	237,0	111,9	114,2	116,3	109,2
Noiembrie 2016	5204,4	254,6	235,5	112,8	110,4	109,7	109,9
Decembrie 2016	6003,7	297,8	282,3	114,8	113,0	116,2	112,1
Trimestrul I 2017	5218,9	261,5	245,6	111,3	112,0	115,9	106,7
Trimestrul II 2017	5636,7	300,6	273,7	113,2	119,5	122,8	105,7
Trimestrul III 2017	5809,1	324,2	276,3	111,1	122,7	116,8	103,4
Trimestrul IV 2017	6113,6	352,0	298,8	112,4	129,7	118,9	104,6
Trimestrul I 2018	5906,5	352,7	287,2	113,2	134,9	116,9	109,5
Trimestrul II 2018	6369,8	382,4	320,3	113,0	127,2	117,0	103,4
Trimestrul III 2018	6507,3	389,8	335,4	112,0	120,2	121,4	108,9

Sursa: Conform datelor Biroului Naţional de Statistică.

REMUNERAREA MUNCII DUPĂ ACTIVITĂȚI ECONOMICE

Activități economice	Total economie	Agricultura, silvicultura și pescuit	Industrie	Construcții	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	Transport și depozitare	Activități de cazare și alimentație publică	Informații și comunicații	Activități financiare și de asigurări	Activități profesionale, științifice și tehnice	Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	Învățământ	Sănătate și asistență socială	Artă, activități de recreere și de agrement	Alte activități de servicii
Ianuarie	4260,6	2602,8	4514,4	3950,8	3552,4	4130,6	2827,6	8533,6	7683,3	4014,8	5735,9	3634,2	5460,4	3579,9	4149,9	3086,1	5647,1
Februarie	4241,2	2576,2	4445,4	4011,3	3559,2	3940,4	2781,9	8889,3	7305,5	3942,7	5790,8	3291,5	5568,9	3664,6	3984,6	3069,4	6582,6
Martie	4397,3	2834,8	4707,1	4229,2	3657,1	4113,4	2904,1	9650,7	8825,2	4028,8	6064,7	3534,9	5792,4	3609,6	4028,2	2922,5	6015,5
Aprilie	4526,5	2815,9	4994,9	4369,0	3797,5	4406,4	2851,2	10443,5	9595,3	4257,0	5785,6	3531,6	5493,6	3549,6	4454,3	2882,5	6776,7
Mai	4524,0	2900,1	4845,4	4581,7	3826,5	4566,5	2970,3	9400,4	8092,1	4259,6	6248,4	3641,5	5503,1	3811,8	4469,8	2996,3	6870,4
Iunie	4732,7	2936,6	4936,5	4687,3	3974,5	4369,3	3081,0	9611,4	8471,0	4119,4	6558,3	3715,0	5997,0	4304,3	4562,2	3180,2	7943,6
Iulie	4882,6	3233,9	5076,0	4762,1	4054,1	4541,4	3219,2	9640,5	10121,3	4316,4	6854,3	3739,9	6604,3	4122,9	4726,5	3113,3	7183,5
August	4669,1	2878,7	5027,4	4690,4	3977,6	4615,6	3181,1	9392,6	8235,3	4112,6	6442,1	3816,8	5841,1	4109,8	4398,1	2839,3	6609,8
Septembrie	4694,9	3484,0	5150,1	4781,2	4034,8	4596,3	3204,1	12024,8	8005,3	4195,9	6449,9	3729,6	5347,9	3778,1	4243,6	2954,1	7398,9
Octombrie	4564,9	3395,4	4942,8	4761,8	4013,8	4485,7	3220,2	9725,0	8736,8	4231,5	6362,7	3773,5	5324,0	3648,5	4250,2	2918,1	7143,9
Noiembrie	4613,4	3363,1	5007,2	4637,6	3937,5	4271,0	3131,7	9553,1	8246,3	4247,8	6661,0	3635,6	5771,7	3735,3	4404,6	3107,2	7141,6
Decembrie	5227,7	3713,0	5884,1	5145,5	4453,4	4907,6	3290,8	10429,6	10685,4	4922,9	7102,4	4039,9	6279,6	3878,5	5518,1	3118,6	8574,9
2015	**4610,9**	**3072,3**	**4962,8**	**4559,0**	**3903,2**	**4411,3**	**3055,6**	**9770,7**	**8659,6**	**4218,7**	**6320,2**	**3669,7**	**5749,2**	**3813,6**	**4430,2**	**3015,8**	**6965,4**
Ianuarie	4665,8	2677,1	4837,7	4423,8	4221,7	4372,5	3194,0	9534,2	9040,2	4290,3	6349,3	3790,8	6126,9	3708,5	4354,4	3109,9	8351,3
Februarie	4650,6	2861,0	4843,2	4539,2	4171,1	4303,8	3193,0	9928,7	8723,3	4370,7	6497,7	3756,7	6143,5	3789,3	4097,6	3147,8	8513,1
Martie	4749,7	3003,2	4982,5	4648,6	4284,5	4399,2	3317,0	12310,5	10503,5	4384,4	6803,8	4034,6	5593,3	3686,0	4207,1	2948,7	8911,4
Aprilie	4909,6	3096,1	5290,6	4712,5	4394,5	4557,8	3361,3	11153,8	11206,1	4684,5	6646,1	3891,4	6067,9	3715,8	4672,7	2984,7	8484,0
Mai	4863,9	3040,6	5159,1	4841,4	4483,4	4790,6	3420,8	10869,0	9136,3	4739,2	6552,9	4110,8	5771,0	3908,7	4492,4	3062,0	8404,5
Iunie	5169,7	3122,1	5275,1	4995,4	4607,0	4695,7	3542,7	10933,8	9828,6	4875,5	6959,8	4074,6	6683,2	4438,3	4903,5	3257,6	9434,2
Iulie	5274,0	3567,7	5466,3	5132,4	4604,6	4772,6	3591,4	10800,3	10025,2	4967,0	7045,1	4215,2	6785,3	4279,0	5460,3	3221,9	9082,8
August	5242,8	3283,0	5608,1	5339,3	4739,9	5224,5	3607,8	10593,0	9714,1	4799,1	6649,9	4335,0	6310,2	4354,8	5093,8	2920,8	9136,6
Septembrie	5170,6	3745,3	5455,6	5344,5	4716,6	5014,4	3585,0	12900,0	9259,6	4803,0	6616,8	4292,0	5733,0	4115,0	4909,5	3140,9	9381,8
Octombrie	5109,2	3474,4	5370,4	5351,0	4627,9	4864,0	3565,5	10882,5	9783,2	4938,1	6770,2	4295,0	5685,9	3977,3	5499,4	3107,2	9053,7
Noiembrie	5204,4	3672,7	5468,4	5413,8	4645,6	4682,0	3450,2	10480,5	10335,9	4921,6	7127,9	4380,4	5975,4	4156,7	5353,8	3304,2	9530,1
Decembrie	6003,7	4154,0	6446,6	5762,3	5209,7	5316,3	3657,5	11962,2	16536,4	5599,0	7673,1	4585,8	6859,3	4125,0	7061,8	3399,0	10678.5
2016	**5084,0**	**3321,4**	**5353,7**	**5064,5**	**4558,0**	**4746,3**	**3454,8**	**11027,5**	**10338,9**	**4779,6**	**6806,8**	**4144,3**	**6144,2**	**4017,7**	**5010,0**	**3130,1**	**9081,0**
Trimestrul I 2017	5218,9	3265,6	5276,5	4784,8	4713,4	4797,7	3495,2	11567,4	9821,9	4634,6	6908,5	4336,6	7197,4	4085,6	5066,8	3318,1	7039,6
Trimestrul II 2017	5636,7	3554,6	5812,6	5577,6	5047,8	5244,8	3680,1	12553,8	10503,2	5010,6	7448,0	4651,2	7258,2	4530,6	5718,6	3307,2	7406,0
Trimestrul III 2017	5809,1	4035,5	6112,6	5884,2	5304,7	5650,6	3965,9	12775,1	10763,9	5337,0	7413,5	5019,8	7272,2	4565,9	5517,3	3209,3	7547,7
Trimestrul IV 2017	6113,6	4254,2	6367,7	6225,1	5398,2	5881,1	4106,0	12875,5	13021,6	5475,8	7814,9	5012,5	7727,9	4663,9	6234,9	3460,2	8353,7
2017	**5697,1**	**3798,0**	**5902,7**	**5649,8**	**5120,1**	**5389,6**	**3812,9**	**12443,7**	**11034,7**	**5107,2**	**7392,1**	**4752,3**	**7361,4**	**4459,0**	**5634,6**	**3323,9**	**7592,9**
Trimestrul I 2018	5906,5	3713,3	5904,5	5597,8	5509,2	5470,0	4075,5	13089,4	11262,6	5188,5	7770,6	4944,5	8307,2	4679,5	5476,8	3685,1	6592,4
Trimestrul II 2018	6369,8	4154,6	6533,9	6413,0	5931,1	5943,0	4404,8	14026,3	11724,7	5596,8	8531,1	5201,7	8187,4	5142,0	6331,6	3734,8	7229,9
Trimestrul III 2018	6507,3	4530,5	6759,7	6682,2	6154,1	6227,0	4750,7	14228,4	11976,5	5583,0	8265,6	5327,8	8123,5	5263,1	6096,6	3529,7	7089,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Notă: Informația cuprinde unitățile din sectorul real cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare, indiferent de numărul de salariați.

Perioada	VENITURILE DISPONIBILE ALE POPULAȚIEI						
	Veniturile disponibile ale populației, MDL	Structura veniturilor disponibile ale populației, %					
		activitatea salariată	activitatea individuală agricolă	activitatea individuală non-agricolă	proprietate	prestații sociale	alte surse
2012	1508,8	42,7	9,6	7,2	0,2	19,2	21,2
2013	1681,4	41,6	9,1	6,9	0,2	19,9	22,3
2014	1767,5	41,6	9,5	6,6	0,1	20,2	21,9
2015	1956,6	41,4	9,0	6,9	0,2	20,9	21,6
2016	2060,1	42,1	8,3	6,6	0,2	22,1	20,8
2017	2244,9	43,1	7,8	5,5	0,1	23,4	20,1
Trimestrul I 2015	1854,0	40,2	9,6	5,3	0,2	21,4	23,3
Trimestrul II 2015	1997,2	43,5	9,3	6,6	0,1	19,9	20,6
Trimestrul III 2015	1978,3	39,9	8,5	7,5	0,2	21,5	22,4
Trimestrul IV 2015	1999,4	41,7	8,9	8,2	0,2	20,9	20,1
Trimestrul I 2016	2027,8	42,4	8,7	6,2	0,2	19,5	23,0
Trimestrul II 2016	2029,3	41,1	9,2	6,7	0,0	21,4	21,6
Trimestrul III 2016	2080,5	41,6	7,6	7,0	0,1	24,3	19,4
Trimestrul IV 2016	2105,2	42,9	8,0	6,6	0,3	23,2	19,1
Trimestrul I 2017	2134,5	40,2	8,6	5,4	0,0	23,7	22,1
Trimestrul II 2017	2227,6	43,2	7,3	6,5	0,0	22,0	21,0
Trimestrul III 2017	2224,4	43,5	8,0	4,4	0,1	25,8	18,2
Trimestrul IV 2017	2399,2	45,2	7,6	5,5	0,3	22,1	19,4
Trimestrul I 2018	2353,5	40,8	7,9	5,3	0,0	23,9	22,1
Trimestrul II 2018	2374,2	42,4	7,3	6,2	0,2	23,9	20,0
Trimestrul III 2018	2412,2	45,1	6,9	5,5	0,0	25,0	17,5

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	CHELTUIELILE DE CONSUM ALE POPULAȚIEI												
	Cheltuielile de consum ale populației, MDL	Structura cheltuielilor de consum ale populației, %											
		produse alimentare	băuturi alcoolice, tutun	îmbrăcăminte și încălțăminte	locuințe și comodități	dotarea locuinței	sănătate	transport	servicii de comunicații	agrement	învățământ	hotel, restaurant, cantină	alte bunuri și servicii
2012	1598,6	43,2	1,7	10,6	18,6	3,5	5,6	4,2	4,4	1,5	1,0	1,7	4,0
2013	1775,8	42,8	1,5	10,3	19,2	3,6	5,7	4,7	4,2	1,5	0,8	1,5	4,0
2014	1816,7	43,8	1,3	10,6	18,9	3,5	5,6	4,4	4,3	1,3	0,7	1,5	4,0
2015	2048,5	42,1	1,4	11,2	17,9	3,9	6,5	4,5	4,3	1,4	0,7	1,7	4,4
2016	2116,8	42,6	1,5	10,5	17,8	4,0	6,4	4,8	4,7	1,3	0,7	1,5	4,4
2017	2250,3	43,4	1,5	10,4	18,6	3,9	5,9	3,7	4,5	1,3	0,5	1,8	4,5
Trimestrul I 2015	1913,3	41,5	1,4	11,0	17,1	3,5	7,7	4,9	4,4	1,6	0,6	1,7	4,8
Trimestrul II 2015	2075,9	41,9	1,4	11,0	17,9	4,0	6,3	4,8	4,5	1,1	0,6	2,0	4,6
Trimestrul III 2015	2132,7	41,6	1,4	11,8	18,9	4,1	6,2	4,0	4,1	1,6	0,7	1,4	4,3
Trimestrul IV 2015	2072,9	43,3	1,5	11,0	17,6	4,1	5,9	4,6	4,2	1,3	0,7	1,8	4,1
Trimestrul I 2016	2058,1	42,0	1,4	9,7	17,5	3,6	6,3	7,3	4,3	1,2	0,6	1,1	5,0
Trimestrul II 2016	2079,7	43,4	1,5	10,7	18,5	3,8	5,8	4,1	4,4	1,1	0,8	1,5	4,5
Trimestrul III 2016	2199,7	41,3	1,7	10,8	18,0	4,1	7,4	4,3	4,4	1,7	0,7	1,6	4,1
Trimestrul IV 2016	2129,8	43,9	1,4	10,8	17,3	4,4	5,9	3,3	5,6	1,1	0,6	1,6	4,1
Trimestrul I 2017	2091,0	44,1	1,4	9,7	18,7	3,8	6,3	3,5	4,6	1,5	0,7	1,5	4,3
Trimestrul II 2017	2245,3	44,3	1,6	10,4	18,4	3,8	5,5	3,9	4,5	1,2	0,5	1,4	4,3
Trimestrul III 2017	2301,0	43,0	1,4	10,8	19,8	4,0	5,7	3,5	4,2	1,1	0,3	1,8	4,3
Trimestrul IV 2017	2359,5	42,4	1,5	10,6	17,6	4,1	6,0	3,9	4,6	1,5	0,7	2,3	4,9
Trimestrul I 2018	2329,8	43,9	1,5	10,4	17,9	3,4	6,2	3,8	4,6	1,5	0,5	1,9	4,4
Trimestrul II 2018	2379,1	45,0	1,6	10,4	18,2	3,7	5,4	3,8	4,4	1,4	0,4	1,6	4,3
Trimestrul III 2018	2437,5	43,4	1,7	11,0	18,8	4,0	4,2	3,9	4,7	1,7	0,4	1,9	4,3

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

| Perioada | INFRACŢIUNI | | |

Redactor-şef CE: Iulita BÎRCĂ
Designer copertă: Virgiliu MOREI

Adresa redacţiei: Complexul Editorial, INCE, MD-2064,
or. Chişinău, str. I. Creangă, 45, tel.: (+373-22) 50-11-30, fax: (+373-22) 74-37-94
web: www.ince.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 10.01.2019, Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 5,8. Coli editoriale 6,8. Com. 1.
Complexul-Editorial al INCE, 2019